

825.

Biblioteca de Loyola

Sala

Estante

Plúteo

IOANNIS

LODOVICI VIVIS

VALENTINI,

introducitur l. 6. 5. non multa
Introductio ad sapientiam.

Satellitium siue Symbola.

Epistolæ duæ de ratione
studij puerilis.

Ab Authore ipso recognita
& locupletata.

IOANNIS LODOVICI

Vitis Valentini: Ad sapientiam
introductio.

- 1 **V**ERA Sapientia est de rebus in-
corrupte iudicare, ut talē vnam
quamque existimemus, qualis
ipsa est: ne vilia sectemur, tan-
quam preciosa, aut preciosa tan-
quam vilia reiiciamus: ne vituperemus laudanda,
neue laudemus vituperium merita.
- 2 Hinc enim error omnis in hominum mētibus ac
virium oritur, nihilq; est in humana vita exitia-
bilis, quā deprauatio illa iudiciorum, quum
singulis rebus non suum precium redditur.
- 3 Quo circa perniciose sunt persuasiones vulgi,
quod stultissime de rebus iudicat.
- 4 Videlicet magnus erroris magister est populus.
- 5 Nec aliud magis laborandum est, quā ut Sa-
pientie studiosum a populari sensu abducamus,
et vindicemus.
- 6 Primū omnium suspecta illi sint, quaecumq; mul-
tudo magno cōsensu approbat, nisi ad illorum
normam reuocari, qui singula virtute metiuntur.
- 7 Assuescat unusquisque iam tum a puero veras
habere de rebus opiniones, quae simul cum aetate
adulescent.

A ij

Et

10. LODO. VIVIS

- 8 Et ea cupiat, quæ recta sint, fugiat quæ praua: assuesfactio hæc bene agere vertet ei prope in naturam, vt non possit nisi coactus, & reluctans ad male agendum pertrahi.
- 9 Deligenda est optima vitæ ratio, hanc consuetudo iucundissimam reddet.
- 10 Tota reliqua vita ex hac puerili educatiõe pëdet
- 11 Ergo in curriculo Sapientiæ, primus gradus est ille veteribus celebratissimus.
- SEIPSVN NOSSE.
- ¶ Diuisio rerum humanarum.
- 12 **H**omo ex corpore constat & animo. Corpus habemus ex terra & his elemētis quæ cernimus ac tågimus corporibus bestiarū simile.
- 13 Animū diuinitus datū, angelis & deo similem, vnde cēsetur homo, & qui solus merito esset homo appellandus, vt maximis viris placuit.
- 14 In corpore sunt forma, sanitas, firmitas, integritas, robur, celeritas, delectatio: & his aduersa deformitas, morbus, mutilatio, imbecillitas, tarditas, dolor, & alia corporis, seu commoda, seu incommoda.
- 15 In animo eruditio, & virtus, & contraria: ruditas, & vitium.
- 16 Extra hominem sunt diuitiæ, potentia, nobilitas, honores, dignitas, gloria, gratia: & contraria

Ad Sapientiam Introduct.

ria his, paupertas, inopia, ingnobilitas, vilitas, dedecus, obscuritas, odium.

¶ Rerum naturæ ac præcia.

- R**egina & princeps rerum omnium præstantissima est **VIRTUS**, cui reliqua omnia si suo velint officio defungi, ancillari oportet.
- 17 Virtutem voco pietatem in deum & homines: cultum dei, & amorem in homines qui coniunctus est cum voluntate benefaciendi.
- 18 Reliqua si quis ad virtutem hanc referat, haud quaquam mala videbuntur.
- 19 Nec qui primum hæc mīcupauere bona, sic de illis censuerunt vt nunc hominum vulgus, quod veros illos ac naturales significatus corrumpit, vnde & rerū æstimationes mutata atq; inuerse sunt.
- 20 Sic enim sunt intelligēda hæc, quatenus bona iudicantur. Diuitiæ sunt non gemmæ aut metalla, non magnifica ædificia vel supellex instructa, sed non ijs carere, quæ sunt ad tuendā vitā necessaria.
- 21 Gloria bene audire de præstanti virtute.
- 22 Honor veneratio ob magni præcij virtutem.
- 23 Gratia, fauor propter amabilem virtutem.
- 24 Dignitas est vel recta hominum opinio de beneficiis virtutis: vel decor quidam ex interiore virtute foras prominens.
- 25 Potentia & regnum habere multos, quibus pro-
- A iij beac

IO. LODO. VIVIS

be ac recte consulas.

- 27 Nobilitas excellentia actuum esse cognitum vel a bonis prognatum similem parentum se prebere.
- 28 Generosus est ad virtutem a natura optime compositus.
- 29 Sanitas talis habitudo corporis ut valeat mens.
- 30 Species lineamenta corporis, quae animum formosum ostendant.
- 31 Vires et robur, ut exercitijs virtutis sufficias, ne facile defatigeris.
- 32 Voluptas delectatio pura, solida, et diuturna, qualis capitur ex ijs solis, quae ad animam pertinent.
- 33 Si quis haec aliter, nempe ut populo intelliguntur, discutiatur, ac expeditur, reperiet inepta, vana, noxia esse.
- 34 Primum externa omnia vel ad corpus referuntur, vel ad animum: ut diuitiae ad tuendam vitam, honor ad iudicium virtutis.
- 35 Corpus ipsum nihil aliud est, quam tegumentum vel mancipium animi, cui et natura, et ratio, et deus ipse iubent subiectum esse, ut brutum sentienti, mortale immortali, terrenum diuino.
- 36 Porro in ipso animo eruditio in hoc paratur ut cognitum vitium facilius fugiamus, cognitam virtutem facilius persequamur teneamusque: alioqui

Ad Sapientiam Introduct.

lioqui superuacanea est.

- 37 Quid aliud est vita, quam peregrinatio quaedam tot undique casibus obiecta et perita, cui nulla hora non impendet finis, qui potest leuissimis de causis accideret.
- 38 Quare stultissimum est cupiditate tam incertae vitae secundum aliquid aut prauum admittere. Quasi verò compertum habeas, te postquam id feceris, diu esse victurum.
- 39 Et quemadmodum in via, sic in vita, quo quis expeditior, et paucioribus sarcinis implicatus, hoc leuius et iucundius iter facit.
- 40 Tum natura humani corporis ita constituta est, ut paucissimis egeat: ut si quis propulsus animi maduerat, haud dubie insania damnet eos, qui tam multa tam anxie congeriunt, quam sit tam paucis opus.
- 41 Acute, quisquis sic diuitias expresse, sunt breuis viae longum viaticum. Diuitiae namque, et possessiones, et vestimenta in usum tantum parari debent, quem non adiuvant immensa opes, sed opprimunt, ut nauem ingentia onera.
- 42 Nec aurum si non vitare, a cenno differt, nisi quoddam magis angit eius custodia, et efficit, ut dum illi vni studeas, ea negligas, quae maxime sunt hominis curanda.

IO. LODO. VIVIS

- 43 Est enim pecunia idolorum seruitus, quum ei res
liqua post habentur, magna illa & natura pri-
ma, pietas ac sanctum.
- 44 Ut trāseam, quot insula diuitijs reduntur, quot
& quam varijs casibus pereunt, in quam multa
vitia detrudunt.
- 45 Culta vestimenta quid aliud sunt, quam instru-
menta superbiae?
- 46 Vtile indumentum excogitauit necessitas, pre-
ciosum luxus, elegans vanitas.
- 47 Suborta est in vestitu contentio, quae multa do-
cuit superuacanea & damnosa, dum homines
etiam ex eo quod infirmitatem nostram arguit,
honorem capiunt.
- 48 Ita diuitiarum pars maxima aedificia, supellex
numerosa & lauta, gemmae, aurum, argentum,
ornamentorum omne genus spectantium oculis,
& comparantur, & expomuntur, non possiden-
tium vsibus.
- 49 Iam nobilitas quid aliud est, quam nascēdi sors,
& opinio à populi stultitia inducta: ut quae ses-
penumero latrocinij queritur.
- 50 Vera & solida nobilitas à virtute nascitur, &
dementia est gloriari te parentē habuisse bonum,
quum sis ipse malus, ac turpitudine tua dedecus
ac labem adferas pulchritudini generis.

Sed

Ad Sapientiam Introduct.

- 51 Sed certē omnes ex eisdem constamus elementis,
& idem omnium pater deus.
Natales cuiusquam contemnere, hoc est deum
nascendi autorem tacite reprehendere.
- 52 Potentia quid est aliud, quam speciosa molestia?
In qua si quis sciret, quae sollicitudines, quae an-
xietates insunt, quantum malorum mare, & quā
vastum, nemo est tam ambitiosus, qui non eam
fugeret, ut grauem miseriam, & quemadmodum
rex illi dixit, nollet diadema iaceri humi tollere.
- 53 Quantum est odium si regas malos, quanto ma-
ius si malus ipse?
- 54 Honor si ex virtute nō oritur, prauus & peruer-
sus est, nec vere oblectare potest, quum reclamet
conscientia: si ex virtute, hoc praestat virtus ut
is negligatur: aliter vera non erit virtus, si quid
honoris facit gratia: sequi enim debet honor, nō
expeti.
- 55 Dignitates quis potest sic appellare, quum in-
dignissimis quoque hominibus contingat: nempe
astu, fraude, ambitu, precio, pessimis artibus
quesita.
- 56 Scilicet quum ab illa mandentur multiplici bes-
stia, quae nihil agit ratione ac iudicio.
- 57 Et gloria est ne aliud, quam ut ille dixit, aurium
vana inflatio?

Ex

IO. LODO. VIVIS

58 Ex qua, vt honore & dignitate nihil omnino ad eum pertingit, de quo sunt & incertae, vagae, iniq̃, momentaneae sunt, similes parētis suae multitudinis, quae eodem die eundem hominem & comēdat, atque inuehit summe & vituperat, ac depri-
mit extreme.

conco-
tina

59 Ergo vsu videmus venire, vt maxime sequentem honor celerrime fugiat: ad illum cōferat se quia cō-
temnebat: hoc quoque est ingenium vulgi.

60 Quid dicam nasci hāc ex rebus partim deriden-
dis, partim stultis, partim sceleratis sicut ludo pi-
lae, profusione patrimonij in cōmessationes, scur-
ras, mimos: bello potissimum, hoc est, impunito
latrocinio: quo magis vulgi dementiā agnoscas.

61 Secedat in se vnusquisque, ac solus hisce de rebus
cogitet, inueniet quā parum ad se attingat ex fā-
ma, rumoribus, veneratione, honore populi, de
quibus gloriatur.

62 Quid in somno, quid in solitudine intersummū
regem interest, & infimum seruum?

63 Denique sic vnusquisque sentiat, nobilitatem,
honores, potentiam, dignitates ex prisca homi-
num persuasione, quam Christus animis illo-
rum qui vere ipsius sunt, adimit, nata & reli-
cta esse: & in Christianos homines inuecta tan-
quam lolium, quod hostis diabolus aspersit bo-
nae

Ad Sapientiam Introductio:

uae segetidei.

64 In corpore ipso quid est forma? nempe cuticula
bene colorata: si intraria cerni possent, quāta vel
in corpore speciosior, cerneretur forditas: nec est ali-
ud pulcherrimum corpus quā sterquilinum cane
dido & purpureo linteolo contextum.

65 Lineamēta & corporis decor quid iuuant? si tur-
pis sit animus, & sicut Graecus ille dixit. In hos-
pitio pulchro hospes deformis.

66 Robur quorsum pertinet in hominem? quā res ma-
xime & homine digna non viribus neruorum ge-
rantur, sed ingenij?

67 Nec vires quantumcumque augeantur maiores
erunt quā tauri vel elephantum ratione illos, ingeo-
nio, virtute superamus.

68 Trāseo quod forma, vires, agilitas, & cetera cor-
poris dotes, vt flōsculi celeriter marcescunt, exis-
guis casibus diffugiunt: vel vna febricula validissi-
mum quandoque hominem inconvulgit, & summum
decorem aufert.

69 Et vt nihil accedat, certe necesse est illa oīa cūcta
te, quae nulla est diuturna, flaccescere ac decidere.

70 Nemo ergo potest extrema iure sua dicere, quae tū
facile ad alios transeunt: nec corporea quae tam
cito auolant.

71 Quid quod hāc quae multi admirantur, magno-
rum

IO. LODO. VIVIS

rum vitiorum sunt causse, velut insolentia, arrogancia, secordia, ferocitatis, liuoris, amulationis, simulatum, rixarum, bellorum, cadis, stragis, cladis.

72 Delectatio corporis, vt corpus ipsum, vilis ac pecudina est, qua sapius & vehementius & diutius pecora, quam homines incitantur ac perefruantur.

73 Ex hac quum morbi plerique ad corpus redundant, & ad rem familiarem per magna damna, tum ad animum certa poenitentia, & hebetudo ingenij, quod delicijs corporis extenuatur ac frangitur. Postremo in patientia suis suis, & os dium virtutum omnium.

74 Nec aperte frui licet, nam vt dedecent generositatem nostre mentis, ita nemo tam perditus est, quin eas erubescat apud arbitros capere: parit enim ignominiam, idcirco tenebras & latebras querunt.

75 Quid quod sunt fugacissima & momtanea: nec retineri vlla vi possunt, nec vnquam veniunt pura, & cuiuscunque amaritudinis expertes.

76 Ergo exclusis vulgi sensibus, maximum malum putato, non paupertatem, aut ignobilitatem, aut carcerem, aut nuditatem, ignominiam, deformitatem corporis, morbos, imbecillitatem:

sed

Ad Sapientiam Introduct.

sed vitia, & his proxima, inscitiam, stuporem, dementiam.

77 Magnum bonum credito horum contraria, virtutem & quae huic sunt finitima, peritiam, acumen ingenij, sanitatem mentis.

78 Reliqua vel externa, vel corporis, si habes, proderunt tibi ad virtutem relata: oberunt ad vitia, si non habes, caue ne queras vel cum minimo dispendio virtutis. Perinde hoc esset, tanquam si multo auro paululum emeresset luti, aut potius grauem morbum salute.

79 Nullus est quæstus prolixior, quam animo si adsit pietas: corpori vero si sciat presentibus qualibuscumque; aquiescere.

80 Fama, tametsi nihil agendum est, vt videaris, conseruanda tamen est integra, quod interdum cura à multis nos turpibus cohibet, sed præcipue in exemplum cæterorum.

81 Vnde præceptum illud sapientum & sanctorum virorum: nec malum faciendum, nec eius simile.

82 Quod si hoc assequi non possumus, conscientia debemus esse contenti: & quum tam deprauati erunt hominum sensus, vt quæ sunt optima, putent esse sceleratissima, tunc laborandum erit, vt interna & externa soli deo approbemus, idque abunde nobis sufficiat.

Etiā

IO. LODO. VIVIS

- 83 Etiam mala, quae dicuntur corporis, vel fortunae, licebit in bonum vertere, si patienter feras: & tãto sis ad virtutem promptior, quo minus tibi in illis succedit, ac proinde expeditior.
- 84 Sæpenumero ex damnis corporis, vel externorũ magnæ sunt accessiones factæ virtutibus.
- ¶ De corpore.
- 85 **E**T quoniã in hac nostra peregrinatione animam gestamus in corpore inclusum, maxime masque opes in vasis fictilibus, non omnino respudiandum nobis est & abijciendum corpus.
- 86 Sic curandum tamen, vt se non dominum, non socium esse sentiat, sed mancipiũ: nec sibi pasci aut viuere, sed alteri.
- 87 Quo curatius est corpus, hoc animus neglectior.
- 88 Quo mollius habetur corpus, hoc acrius menti reluctatur: & vt equus delicate pastus sessorem excurrit,
- 89 Grauis sarcina corporis animum elidit, acumen ingenij sagina corporis, aut indulgentia retunditur.
- 90 Cibi, somni, exercitationes, tota corporis curatio ad sanitatem referenda est, non ad voluptasrem ac delicias, vt animo prompte inseruiat, nec ferocia cultus insoleseat, neu virium inopia decidat.

Nibil

Ad Sapientiam Introduct.

- 91 Nihil est quod aque & vigoreni metis debilitet, & robur ac nervos corporis infringat, vi voluptas. Quippe vires omnes & corporis & mentis, opere ac labore vegetantur, ocio & mollicie voluptatis languescunt.
- 92 Mundicies corporis, & victus citra delicias aut morositatem, ad valetudinẽ & ingenium confert.
- 93 Ablues subinde manus & faciem frigida, detergesque mundo linteolo.
- 94 Repurgabis crebro eas partes, quæ sordibus & recrementis ad estima corporis meatus prebent.
- 95 Hæ sũt caput, aures, oculi, nares, manus, axillæ, & pudenda.
- 96 Foucantur pedes mundi & calidi.
- 97 Arceatur frigus quum ab alijs partibus, tum vel maxime a ceruice.
- 98 Ne statim edas a quiete, nec ante prandium nisi tenuiter.
- 99 Ientaculum enim sedando stomacho aut refocillando datur corpori, non facietati.
- 100 Ideo tres aut quatuor panis buccæ sufficiunt sine portione, aut certe exigua, adque ea tenui: salutarẽ hoc non minus ingenio, quã corpori.
- 101 In prandio & cœna assuesce non vesci, nisi vno obsonij genere, eodem simplicissimo, & quantum per facultates licebit saluberimo quamuis

IO. LODO. VIVIS,

uis multa mensæ inferantur: & si tua sit mensa,
noli admittere.

102 Varietas ciborum homini pestilens, pestilentior
condimentorum.

103 Munda & pura parsimonia temperatis & cas-
stis animis congruens, conservatrix rei familia-
ris, & quæ sola efficit, ne multis indigere nobis vi-
deamur, nec suscipiamus pessima facinora quæ
stus gratia, quo gulæ morem geramus irritas-
ta, vel luxu, vel lauticijs, vel delicatis nimium cis-
bis & exquisitis.

104 Tum prestat, ut quæ adsum non modo nobis suffi-
ciant, sed ex eis liceat egentibus impartiri.

105 Ostendit hoc dominus exemplo sui, qui post exas-
turatam multitudinem reliquias perire panū &
piscium non est passus.

106 Natura necessaria docuit, quæ sunt pauca & pas-
sabilia. Stultitia superflua excogitavit, quæ sunt
finita & difficilia.

107 Natura si des necessaria, delectatur, & roboras-
tur tanquam proprijs: si superflua, debilitatur,
& asligitur tanquam alienis.

108 Stultitiâ necessaria non explent: superflua obruunt
non fatiant.

109 Potus erit vel naturalis ille vniuersis animantia-
bus in commune a deo paratus, pura & liquida
aqua,

Ad Sapientiam Introduct.

aqua, vel tenuissima ceruisia, vel vinum bene dis-
tillatum.

110 Nihil est quod iuuenum corporibus magis offi-
ciat, quam calidus cibus aut potus: incedit enim
& exurit eorum viscera: hinc animi præseruidi
atque impudentes fiunt feroci quadam temerita-
te insani, & ad libidinem effrenes.

111 A cœna ne bibe, aut si id admonet sitis, sume hu-
midum aliquid & frigidiusculum, aut perpusilla
leuis potiuncula.

112 Inter eam potionem & quietem interpone, quum
minimum horæ dimidum.

113 Leuaturus animum, fac cogites, quam exiguum
tempus datum sit vitæ hominum, ex illo non os-
portere multum descindi ad lusus, ad comeffas-
tiones, ad puerilitates, ad ineptias.

114 Breue spacium esse vitæ nostræ, & si totum bos-
ne menti impenderetur.

115 Non esse nos à deo creatos ad lusum, ad nugas,
sed ad seria, ad moderationem, modestiam, tem-
perantiam, religionem, omne genus virtutis &
laudis.

116 Morbos corporis morbis animi ne curaueritis.
117 Exercitationes corporis non erunt immodicæ,
ceterum aptandæ rationi valetudinis: in quo se-
quenda erunt medicinae consultorum consilia.

IO. LODO. VIVIS

- 118 Sic tamen ne quid habeant turpe, immodestum, obscenum, flagitiosum, etiam in remissionibus & refectioibus animi, existat aliqua recordatio virtutis.
- 119 Absit arrogantia, contentio, rixa, inuidia, cupiditas: qui enim conuenit cruciare animum, dum delectare studet non aliter quam si fel infundas in mel, id quod cupis esse quam dulcissimum.
- 120 Somnus sumendus est tanquam medicina quædam curando corpori tantummodo, quātus sufficit: immodicus enim reddit corpora redundantiæ noxijs humoribus, segnia, pigra, lenta, & celeritatem mentis tardat.
- 121 Nec est existimandum vitæ id tempus, quod somno impenditur: vita enim vigilia est.

De Animo.

- 122 **I**n animo duæ sunt partes, illa quæ intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio utitur ac valet: hæc pars superior appellatur, & proprio nomine mens: qua homines sumus, qua deo similes, qua cæteris animatibus præstamus.
- 123 Est altera ex coniunctione corporis rationis expers, vuta, fera, atrox, bestie quam hominis similior: in qua sunt motus illi, qui siue affectus, siue perturbationes nominantur, græce pathe, arrogantia, inuidentia, maleuolentia, ira, metus,

mæror

Ad Sapientiam Introduct.

- mæror, cupiditas, stulta gaudia, pars inferior atque abiectior nuncupatur, qua nihil à beluis differimus, & quam longissime discedimus à deo extra morbum & perturbationem omnem posito.
- 124 Hic est naturæ ordo, vt sapientia regat omnia, pareant homini cætera, quæ videmus: in homine vero corpus menti, mens deo. Si quid hunc ordinem egreditur, ac dissoluit, peccat.
- 125 Ergo peccatum est in homine, perturbationes illas tumultuari, sequi, ac trahere ad se ius & ditionem totius hominis, sprete & cõtempta mentem etiam relicta dei lege affectionibus & corpori seruire.
- 126 Idcirco menti indita est vis intelligendi, vt singula expendat, sciâtque quid factu bonum sit, quid secus: & vis volendi summa atque efficacissima, vt imperio huius nihil sit in animo, quod non pareat, si illa contendat, nec de iure decedat suo.
- 127 Ingenium multis artibus humanis diuinisq; excolitur & acuitur: instruiturq; magna & admirabili rerum notitia, quo exactius singulorum naturas & precia cognoscatur: positaq; voluntatem edocere, quid sequendum bonum, quid vitandum malum.
- 128 Igitur fugiende artes illæ, quæ cum virtute pugnant,

B ij

IO. LODO. VIVIS

- gnâr, quales sunt diuinarices omnes, quæ à Græcis manteiæ dicuntur: vt chironiãtia, pyromantia, necromantia, hydromantia, etiam astrologia: quibus occultatur plurimum pestiferæ vanitatis, excogitatae ab impostore nostro diabolo.
- 129 Tractantq; & profitentur id, quod sibi vni deus reseruauit, cognitionem futurarum rerum atq; abstrusarum.
- 130 Nec inquirendum in dei maiestatem, & arcana à cognitione nostra procul remota, à quibus deus hominem arcuit.
- 131 Qui scrutatur maiestatem, opprimetur à gloria.
- 132 Et Paulus iubet nos non plus sapere, quam oportet, sed sapere moderate.
- 133 Et arcana illa, quæ vidit, negat licere homini eloqui.
- 134 Hebraeus quoq; concionator inquit: altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.
- 135 Vitanda ars omnis à dæmone tradita, cum quibus velut dei hostibus, nullum debet nobis esse commercium.
- 136 Nec expedit vel philosophorum, vel hereticorum placita, pietati nostræ contraria cognoscere: ne quem scrupulū subtilis artifex diabolus in animos

Ad Sapientiam Introduct.

- nimos nostros iniiciat, qui nos nimium torqueat, & fortassis impellat in exitium.
- 137 Non attingendi auctores spurci, ne quid sordium animo ex contagio adhaereat.
- 138 Corruptunt bonos mores colloctiones male.
- 139 Reliqua eruditio sincera est & frugifera, referatur modo ad suum scopum virtutem, hoc est recte agere.
- 140 Est diuina quædam eruditio à deo exhibita, in qua sunt thesauri omnes scientiæ & sapientiæ reconditi: hæc est vera mentium lux, reliqua omnis ad hanc collata densissima sunt tenebra, & vt res hominum ludicra & puerilis.
- 141 Legitur tamen vel in hoc: quo tanquam ex comparatione fulgentior appareat nostra lux.
- 142 Tum vt testimoniis hominum aduersus eos vtamur, qui diuinis parum acquiescunt: vt vitiosos culi auersantes solis splendorem.
- 143 Ad nos quoq; commonefaciendos, quum in multis gentilium tanta præstantia fuerit virtutis, quantam esse conueniat in homine christiano discipulo magistri dei, cui ex luce pietatis, quam proficitur, magna est imposita necessitas bene viuendi.
- 144 Adde his quod suppeditant facundiam & vsum, ac prudentiam vitæ communis, quis nonnihil

IO. LODO. VIVIS

interdum indigemus.

- 145 Tribus velut instrumentis fabricamur peritiam, ingenio, memoria, cura; quæ eadem studium dicitur.
- 146 Ingenium exercitatione acuitur.
- 147 Memoria excolendo augetur.
- 148 Vtrumq; eneruant delitiæ: bona valetudo confirmat: otia & diurnæ remissiones profligant: exercitamenta ad manum & in promptu ponunt.
- 149 Siue legis ipse quid, audis, attentus id fac, nec vagetur mens tua, sed coge illam ibi esse, & agere, quod adest, non alia.
- 150 Si incipit digredi, paruo murmure eam reuoca: cogitatus omneis ab studiis alienos in aliud tempus differ.
- 151 Scito te operam & tempus perdere, si quæ legis, vel audis, non attendas.
- 152 Quæ ignoras ne pudeat querere: ne erubescas quous docerit: quod maximi viri non erubuerint: erubescere potius ignorare, aut nolle discere.
- 153 Quæ ignota tibi sunt, ne te scire iactes, sciscitare potius ab ijs, quos scire credis.
- 154 Si videri vis doctus, da operam ut sis, nulla est compendiosior via, quemadmodum non alia ratione facilius consequeris, ut existimeris bonus, quam

Ad Sapientiam Introduct.

quàm si sis talis.

- 155 Deniq; quicquid videri cupias, fac, ut sis: aliter frustra cupis.
- 156 Falsa tempus infirmat, vera corroborat.
- 157 Nulla simulatio diuturna.
- 158 Magistrum semper sequere, noli præcurrere, & illi crede, ne repugna.
- 159 Ama illum, & parentis loco habe: putaq; verisima & certissima esse quacunque dicit.
- 160 Attende, ut quod semel errasti, emendatus iterum aut tertio ne idem pecces labora, ut proficiat emendatio.
- 161 Illorum decet te præcipue meminisse, in quibus quandoq; es falsus, ne te rursum decipiant.
- 162 Cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis perseverare in errore.
- 163 Scito nullum esse sensum, per quem promptius ac celerius docemur, quam auditum.
- 164 Ut nihil facilius, quam audire multa, sic nihil utilius.
- 165 Nec malis leuia, aut inepta, aut ridicula audire, quam seria, grauiâ, prudentia.
- 166 Pari labore vtraq; discitur, quum sit adeo commodum dispar.
- 167 Ne labores, quam multa respondeas, sed quam apte, & in tempore.

IO. LODO. VIVIS

4

- 168 Prandio tuo, & cœnæ illos adhibe, qui te possint instituere, quique suavi ac docta commentatione pariter & exhilarent te, & peritiorum reddant.
- 169 Scurras, parasitos, imperito loquaces aut spurce, moriones, nugatores, bibaces, lurreones, sortidos, & id genus hominum aptum ad risum vel verbis vel factis mouendum, nec honore mensæ tuæ digneris: nec illi te dum reficeris, oblectent; potius iucundia aliqua, & ingeniosa confabulatione.
- 170 Non os modo à turpibus cohibe, sed etiam aures tanquam fenestras animi, memor dicti veteris quod citat Apostolus. Corruptunt mores probos confabulationes male.
- 171 Siue ad mensam, siue alio quouis loco diligenter quid quisque dicat, ausculta.
- 172 Ex sapientibus discas, quo fias melior.
- 173 Ex stultis, quo fias cautior.
- 174 Quæ sapientes probarint, sequeris.
- 175 Quæ stulti laudarint, vitabis.
- 176 Si quid videris à cordatis recipi, tanquam vel argute, vel grauitè, vel sapienter, vel doctè, vel ingeniose, vel vrbane dictum, retinebis: ut & ipse per occasionem vtaris.
- 177 Habebis librū chartæ vacuæ, in quo annotabis, si quid legeris, vel audieris dictum festiue, aut eleg

Ad Sapientiam Introduct.

- eleganter, aut prudenter, vel vocabulū aliquod exquisitum, rarum, vtile sermoni quotidiano, ut quum vsus poscat, habeas paratum.
- 178 Annitere, ne sola verba inteligas, sed præcipue sensa.
- 179 Quæ legeris, vel audieris, fac alijs narres: tum tuis cōdiscipulis latine, tum alijs lingua tibi vernacula, & conare ne minus ipse vellepide, vel venuste referas, quam audieris, aut legeris, sic & ingenium exercebis, & linguam.
- 180 Est etenim tractandum, agitandus sæpe numero stylus optimus dicendi magister.
- 181 Scriue, transcriue, rescribe crebro atque annota: compone alternis diebus, aut ad summum tertio quoque epistolam ad aliquem qui tibi respondeat, & tuam ostende institutori emendandam: mendarum quas sustulerit, fac recordere, ne rursum ad easdem impingas.
- 182 Post cibum velut a prandio & cœnæ cesset paulisper studium: sumpto prandio sede, confabulare, audi aliquid suaue, aut sic lusita, ne nimium corpus exagites & concutias.
- 183 Cœnatus deambulato cum iocūdo aliquo & docto confabulatore; qui te sermone oblectet, cuius verba & sententijs imitari cum decore possis.
- 184 Inter cœnam & quietem vita omnino potū nihil permi

[IO. LODO. VIVIS

perniciōsius simul corpori, memoriæ, ingenio:
quum vrgebit te sitis, si biueris, pone inter pos-
tum & lectum interuallum quum minimū semi-
hora.

185 Memoriam non negliges, nec fines incultam tor-
pescere.

186 Nihil est quod æque labore & gaudeat, & per
magna incrementa breui sumat.

187 Comenda ei quotidie aliquid.

188 Quæ sapius commēdabis, hoc custodies omnia
fidelius: quo rarius hoc infidelius.

189 Quum aliquid ei credideris, sine eam quiescere,
& aliquanto post ab ea velut depositū reposce.

190 Si quid vis ediscere, id de nocte quater aut quin-
quies attentissimū legito, homine cubato: de ma-
ne exigito a memoria rationem eius, quod pri-
die credideris.

191 Cauendum a crapula, a cruditate, a frigore potissi-
mum ceruicis.

192 Vinum vt neruorum venenū, ita memoriæ mors.

193 Optimum esset singulis noctibus paulo ante quā
cubitum concenderes, in sella te sine arbitris sedē-
tem quacūq; die illo vidisses, legisses, audisses,
egisses ad memoriam reuocare.

194 Si quid fecisses boneste, moderate, pruden-
ter, cordate, cum decore, et laude, gauderes,
scires

Ad Sapientiam Introduct.

sciresque id esse dei munus: & similia pergeres de-
inceps facere.

195 Si quid turpiter, immodeste, flagitiose, pueriliter
inepte, vituperio dignum, scires ex tua malitia
profectum: doleres, & vitares in posterum.

196 Si quid vel audisses, vel legisses elegans, doctū,
græue sanctum, retineres.

197 Si quid vidisses probatum, imitares: si quid im-
probatum, fugeres.

198 Nulla tibi abeat dies, in qua non vel legeris, vel
audieris, vel scripseris aliquid, quod seu eruditio-
nem, seu iudiciū, seu virtutem augeat.

199 Cubitum iturus lege, vel audi aliquid, dignum
quod memoriæ mandetur, & de quo salubre sit ac
iucundū per quietē somniare, vt etiam nocturnis
visis discas, & fias melior.

200 Studio sapientiæ nullus in vita est terminus sta-
tuendus, cum vita simul est finiendū: semper illa-
tria sunt homini, quādiu viuūt meditanda, quō-
bū sapiat, quomodo bene dicat, quō bene agat.

201 Ab studijs arrogantia omnis submouenda, nam
ea quæ vel doctissimus mortalium nouit non sunt
minutissimum eorum, quæ ignorat: exigū quid-
dam, & obscurum, & incertum est, quicquid ho-
mines sciunt: mētesq; nostræ in hoc corporeo car-
cere deuictæ, magna ignoratiōe, & altissimis tene-
bris

IO. LODO. VIVIS;

- bris praeuuntur, aciemque adeo retusam habemus ut nec summas penetremus rerum facies.
- 202 Tum profectui studiorum plurimum nocet arrogantia: multi enim potuissent ad sapientiam peruenire, ni iam putassent se peruenisse.
- 203 Vitanda etiam contentio, emulatio, obtrectatio, inanis gloriae cupiditas: quum in hoc sectemur studia, ut saeva illorum dominatione liberemur.
- 204 Nihil excogitari potest iucundius cognitione multarum rerum, nihil intellegitua virtutis fructuosius.
- 205 Studia res letas condunt, tristes leniunt, temerarios impetus iuuentutis cohibent, senectutis molestant tarditatem leuant: domi, foris, in publico, in priuato, in solitudine, in frequentia, in ocio, in negotio, comitantur, adsunt, imo praesunt, opitulantur; iuuant.
- 206 Eruditio pastus ingenij verissimus, ut indignum sit pasci corpus esuriente animo, ex qua voluptates existunt adque oblectamenta, et solida, et perpetua, quae alia ex alijs nascentia ac se renouantia, nunquam nos deserunt, nec delassant.

De virtute et affectibus.

- 207 **P**restantissima illa rerum vniuersarum Virtus, neque dono ab hominibus datur, neque accipitur: diuinitus contingit.
- 208 Idcirco a deo suppliciter illam ac pie petendum est.

Sum

Ad Sapientiam introduct.

- 209 Summum in literis omnibus atque eruditione est ea Philosophia, quae ingentibus animi morbis remedium adfert.
- 210 Magna cura adhibetur curando corpori, maior adhibenda est animo, quo huius morbi et occultiores, et grauiiores, et periculosiores sunt.
- 211 Hi non iniuria tempestates, cruciatus, tormenta, flagra, faeces, furie animi nuncupantur: maximam hi adferunt calamitatem, et incredibiles dolores, si regnent, si agitentur: placidissimam vero tranquillitatem, et beatitudinem si sedentur, et cohibeantur.
- 212 Huc tendunt, quaecumque a maximis ingenijs de vita moribusque acutissime sunt excogitata adque praescripta.
- 213 Hoc est ingens praemium laboris literati, cuius verissimus fructus est, ut non in admiratione, aut ostentatione vana sit nobis magna illa rerum et varia supellex collecta: sed ut transeat in usum vitae, et primum omnium propositi possidenti, nec in eius mente sit tanquam in pixidicula, unde petuntur res alios ad iutura ipsi vasculo inutilis.
- 214 Nec aliud aequae spectat pietas Christiana, quam ut serenitas humanos animos exilaret, compositisque affectionibus perpetua quadam tranquillitate et quiescente constantia deo et angelis simus quam

IO. LODO. VIVIS

quàm simillime.

- 215 Remedia bis morbis, vel ex rebus ac nobis ipsi-
sis, vel ex deo, vel ex Christi lege ac vita pes-
tuntur.
- 216 Natura rerum est, ut incerta & fluxa, & momen-
tanea, & vicissitudinaria, & vilia sint omnia:
præter animum qui est vniuscuiusque aut certe
potissima eius pars: reliqua ab alijs ad alios trās-
feruntur, ne quis extra animum quicquam possit
suum dicere.
- 217 Quæ habet, non donata esse putet, sed accom-
modata.
- 218 Quo circa ingētis demētiae est, graue aliquod cri-
men, & magna luendum poena ob res minutas
suscipere.
- 219 Nec se quisquam efferat, quod aliquid ipsum de ex-
ternis aut corporeis cōtigerit, quum id omne bre-
ue futurum sit, ac incertum, nec proprium sed alie-
num, quod ut concessum est, sic etiam reposcetur
ad summum in morte, sæpe in vita ipsa.
- 220 Nec dolendum, si quod a commodatum ac velut
depositum est, repetatur, agenda potius gratiæ,
quod tantisper vti licuit.
- 221 Intolleranda ingrati tudinis est, si sic aliquando
affectus beneficio injuriā te credas accipere, quod
id non sit perpetuum: nec quid habueris species

Ad Sapientiam Introductio.

- aut quandiu, sed quid aut quādiu non habueris.
- 222 Nec letandum, quod fortuita tibi accesserunt, aut
amicis, adempta sunt inimicis: quum in omnibus
tāta sit celeritas & ambiguitas, ut plerumq; ina-
ni letitiæ proximus sit acerbis fletus.
- 223 Nec despondendus animus, aut contrahendus re-
flante fortuna: quippe aduersis matutinis, inter-
dum succedunt prospera vespertina.
- 224 Iam quæ cōditio corporum, quæ ratio vitæ fictis
ex tam vili initio, tam fragili, quum sit anceps
vitæ septa tot vndiq; periculis, & ut si aliquan-
ti sper certa, vtiq; non est diu duratura, quid habe-
mus, cur in tanta infirmitate ferociamus?
- 225 Quumq; nihil sit aliud hæc vitæ, quàm peregrina-
tio, qua in alteram sempiternam tendimus, pau-
cissimisq; rebus ad hoc iter conficiendū egeamus.
- 226 Quid est quam obrem bis quæ huc adque illuc vo-
lui & iactari cernimus, solitemur, aut omnino
moueamur.
- 227 Cupiditati quare seruiendum est, quum sint futu-
ra incertissima, & presētia paucis contenta?
- 228 Liber ille, qui cupit solum, quæ sunt in sua manu,
seruus qui contra.
- 229 Iam fortunæ muneribus expleri, quid aliud est, quā
peditem multis sarcinis impediri, ac obrui?
- 30 Nemo est tan stupide amens, qui se non illi cini-
tati

IO. LVDO. VIVIS.

tati ad quàm tendit, & ubi morari destinat, adorne: c mponatque magis quàm itineri.

- 231 Vita hæc nostra, quum sit natura sua fugax, & arcta, maxima eius pars ac fere tota perturbationibus perit: neque enim viuimus, quamdiu affectibus concutimur, & in primis mortis metu.
- 122 Que quum ex infinitis causis imminet, & aporinquet, expauenda non est ex vna vel altera, quumque necessario peruentura, fugienda non est per scelus, aut merendum, quod accedat.
- 133 Quum sit vita innumeris tedijs ac miserijs referta, cur est tam arcte retinenda: quum ad alteram eternam proficiscamur, ita nos comparemus, ut recta ad illam euoluemus plenissimam bonorum omnium.
- 124 Ergo præminur sepius nostris erroribus, quàm rebus ipsis: quum magna mala, aut bona censemur, quæ non sunt.
- 125 Natura & conditio, & vera rerum precia illa sunt, quæ initio posui: vnde colligi licet, nihil præter virtutem pulchrum aut magnum esse, aut etiã nostrum.
- 116 Nos vero in consilium & deliberationem eorum quæ sunt nobis agenda corporis amorem, & cupidinẽ rerum vitæ huius accersimus, quæ a multis vocari solent amor nostri.

Hio

Ad Sapientiam Introduc.

- 237 Hic animos viriles enervat ut nulla res tam misera sit, quæ in eos non penetret: nec vlla tam exilis aut tenuis, quin eos concutiat.
- 238 Hinc tenebræ oboriuntur oculo mentis: & ubi regnum affectus occupauere, iam illis tanquam dominis blandimur, indulgemus, paremus.
- 236 Ita aliena mordicus tanquam nostra apprehendimus, & si detrahantur, lamentamur, & afflictamur nos ipsos.
- 240 Et nostra tanquam aliena negligimus: & auersamur profutura ceu vehementer noxia, & nocitura amplectimur pro vtilibus.
- 241 Aliena mala nobis videntur leuissimam nostra illis non maiora intolerabilia, & semper queruli nec aliena desideria ferimus, nec nostra.
- 242 Nec iam nobis placemus ipsi, nec hic mundus cum sua lege nobis satisfacit: immutatas vellemus rerum naturas: tanta est ex delitijs impatiencia.
- 243 Quæ cruces possunt cum his comparari: nec sunt alia apud vitæ functos tormenta.
- 244 Nec demones alijs supplicijs sunt miserrimi, quàm superbia, inuidia, odio, ira.
- 245 Cernere est vultus eorum, qui his affectibus tententur, quàm varijs sunt, quàm anxij, anbeli, truces, horridi, ad eundem modum & animi sunt affecti.

C

174

IO. LODO. VIVIS

- 246 Ira perturbationum omnium atrocissima maxime hominem dedecet.
247 Naturam hominis in truculentam mutat feram.
248 Et quum quævis perturbatio mentis aciem & iudicium omne obscuret, tum ira tenebras densissimas offundit, ut nec verum, nec utile, nec decorum possit intueri.
249 Arrudit cor & valetudinem affligit.
250 Id cogit facere, quod ilico poenitentia consequatur.
251 Iam in facie quam turpis mutatio? quæ tempestas? oculorum ardor? dentium stridor? despectus? & totius oris pallor? fœda in lingua titubatio & clamor?
252 Ut ille, qui iratum se ad speculum aspexit, non sine causa dicatur se non agnouisse.
253 Ob hanc toruitatem vultus, atrocitatem dictorum, crudelitatem factorum, adimitur viro omnis autoritas, omnis benevolentia: diffugiunt amici, decedunt obuij, solitudo vndiq; omnes oderunt, omnes detestantur.
254 Quo fit ut maximi viri nihil vel cauerint magis, vel texerint sollicitius, quam iram, & irati opera: adeo ut naturæ etiam suæ repugnant, & vim attulerint.
255 Quid enim ridiculum magis, quàm tantulum, tam imbecillum animalculum sic ferocire, ac furere?

Et

Ad Sapientiam Introducēt.

- 256 Et tantas tragedias, tam atroces vilissimis de rebus excitare? ut de corporeis, de fortuitis, etiã si displicet, de vno verbulo.
257 Iram facile domabis, si illud animo perceptum & fixum tenueris, iniuriam non fieri nisi lœdatur animus: cui à nemine noceri potest, nisi à possidente introducto in eum vicio.
258 Hæc ad hominem ex homine, nunc alius, nempe ex deo, etiã si illa quoq; ex deo: sed hæc alio quanto expressius ac propius.

¶ De Religione.

- 259 **N**ihil potuit hominum generi dari maius, aut præstabilius quàm religio: quæ est cognitio, & amor, & veneratio principis parentisq; vniuersitatis mundi huius.
260 In nullos homines æque est beneficus deus ac in illos, quos docet qui sit vetus sui cultus.
261 Idcirco Psalmista inter maxima dei in populum Israeliti cum munera, illud ponit.
Qui annunciat verbum suum Iacob: iusticias & iudicia sua Israeli. Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis.
262 Per religionem deus cognoscitur, cognitus fieri nequit aliter, quin ametur atq; adoretur.
263 Vnus deus est princeps, author, dominus vnus, uersorum, qui potest, qui scit omnia.

C ij

Munz

IO. LODO. VIVIS

- 264 Mundus hic est, velut domus quædam eius, vel
potius templum: ipse est nihilo in hanc faciem
atq; ornatum protulit. Vnde mûdi nomen apud
nos accepit, apud Græcos ornati, idem regit atq;
administrat non minore conseruationis miracu-
lo, quàm creationis.
- 265 Hanc esse vniuersi legem: non alium esse in rebus
casum, non fortunam, aut sortem.
- 266 Omnia ab eo geri summa æquitate, & sapientiâ,
tametsi vix nobis ignoratis.
- 267 Quæcumq; cuius contingunt ad eius referri com-
moda, si sit bonus, non ad ista pecuniolæ, aut
mundi huius momentanei, sed æternæ illius felici-
tatis.
- 268 Ergo quæ in vita hac accidunt, qualia sint cumq;
tanquam ab authore deo profecta æquis animis
accipiendâ, atq; approbandâ sunt in affectu nos-
stro, & tanquam iudicio consilium damna reui-
deamur, & improbare voluntatem iustiss. illius,
& sapientiss. rectoris omnium dei, quia non asse-
quimur.
- 269 Et nos obsequi & dicto audientes præbere, lau-
dare, atq; approbare cuncta quæ facit, fas-
piumq; est. 3.
- 270 Nos pueri & meliorum rerum insciji, quædam
nosissima sunt deflemus non dari tanquam vri-
lissima

Ad Sapientiam Introduct.

- lissima: quæ utilissima, horremus ceu impense
damnosâ.
- 271 Vt nihil sit nobis sæpenumero pestilentius, quàm
fieri votorum nostrorum compotes.
- 272 Quumq; in tantis tenebris ignorationis verser-
mur, sic deo visum est, vt nobis sola sit præstans
da culpa, cætera omnia illius curæ remittantur.
- 273 Nobis velimus nolimus exequendum est, quod de
nobis statuit ac iubet rector huius tanti operis:
quorsum igitur spectat, malle cum lachrymis
detrectantes & reluctantes trahi, quàm hilariter
atque vltro duci. Certe amicus omnis dei legibus
& voluntati amici letus alacerq; obtemperabit.
- 274 Hæc potissima ratio est dei amandi, sicut Chris-
tus ait: vos amici mei eritis, si feceritis, quæ ego
vos precipio.
- DE CHRISTO.
- 275 **P**acificator humani generis cum deo, & aus-
pator salutis nostræ est IESVS CHRI-
STVS homo deus, dei omnipotentis filius ve-
nigenus, quem ad hoc ipsum pater misit, quum ei
visum est misereri generis humani, quod ipsum
maximo suo malo inimicum se fecerat deo patri
ac conditori suo.
- 276 Nullum excogitari potest malum pestilentius
aut exitiabilius, quàm per peccatum deo sepa-
rari

IO. LODO. VIVIS

rari perenni bonorum omnium fonte, ad perniciosissimam conuerti miseriam, & a dulcissima vita, in acerbissimam mortem.

- 277 In hoc inter cetera CHRISTVS venit, vt rectissimam viam nos edoceret, qua insisteremus proficiscentes ad deum, nec ab ea vel pilum defleceremus.
- 278 Hanc ipse & verbis indicauit ac patefecit, & exemplo vite sue munivit expeditissimam atq; certissimam.
- 279 Humana omnis sapientia, si cum religione christiana conferatur, cœnum est & mera stultitia.
- 280 Quicquid graue, prudens, sapiens, purum, sanctum, religiosum, quicquid cum admiratione, exclamatione, plausu apud gentiles sapientes legitur, quicquid ex illis commendatur, ediscitur, in cœlum tollitur, id totum purius, rectius, apertius, expeditius inuenitur in pietate nostra.
- 281 Hanc nosse, perfecta est sapientia: iuxta hanc viuere, perfecta virtus: sed nemo vere nouit qui non sic viuat.
- 283 Vita Christi testatur humanam eius probitatem: miracula omnipotentiam diuinitatis: lex cœlestem sapientiam.
- 284 Vt ex probitate accedat exemplum ad imitandum: ex autoritate vis ad obediendum: ex sapientia

Ad Sapientiam Introduct.

pietia fides ad credendum.

- 285 Probitas amorem elicia, maiestas cultum, sapientia fidem.
- 286 Si quis quæ CHRISTVS præcipit expendat, cõperiet animo ad nostras vtilitates referri, vt nemo nisi maximo suo bono sentiat se credere.
- 287 Vt nihil est homini gratius quã fidi sibi, ita nec deo: nec quisquam bene de illo cogitat, cui timide seipsum credit.
- 288 Fundamentum salutis est, credere deum esse patrem, & huius filium vnicũ IESVM CHRISTVM legislatorem nostrum: & ex utroq; spirari sanctum illum afflatum: sine quo nihil agimus, nihil cogitamus excelsum, aut profuturum nobis.
- 289 Verus dei cultus est, animum morbis & prauis affectibus perpurigare, & in illius quam proxime possumus transformari simulacrum: vt puri & sancti simus, sicut & ipse est: neminem oderimus, omnibus prodesse studeamus.
- 290 Quo magis te à corporalibus ad incorporea trãstuleris, hoc vitam diuiniorẽ viuẽs.
- 291 Ita fiet, vt deus cognatam & similem sibi naturam agnoscat, eaq; delectetur: ac velut in vero & germano templo habitet multo sibi acceptiore, quam ista sunt lapidum & metallorum.

IO. LODO. VIVIS

- 292 Templum dei sanctum est, inquit Paulus, quod estis vos.
- 293 Tantus hospes conservandus est, nec retro peccatorum foetore expellendus.
- 294 Corporalia opera fatua sunt ante deum, nisi conditura ex animo addatur.
- 295 In occultissimis recessibus, & procul ab omnium oculis, atq; adeo in corde ipso atq; in animo tuo scito te habere deum arbitrum, testem, iudicem omnium etiam cogitationum tuarum, ut illius praesentiam reuerentius, nihil non modo facias, sed nec in animum admittas nefarium, aut turpe.
- 296 Charitas erga deum haec esse debet, ut illum caeteris rebus uniuersis anteponas, honoremq; & gloriam illius chariorem habeas cunctis vite huius honoribus & commodis,
- 297 Et quemadmodum amicus, quum amici memoria occurrit, beneuola quadam afficitur & pia letitia: sic curare te decet, ut diuina omnia amicissima tibi sint, & proinde gratissima: verserisq; in illis multo libentissime.
- 298 Quoties nominari audis deum; maius quidam & admirabilius animo occurrat quam quod possit humana mens capere.
- 299 Quae de illo & diuini dicuntur, audi, non quomodo

Ad Sapientiam Introduct.

- modo humana, sed cum magna animi admiratione.
- 300 De deo ne quid temere censeas aut de illius factis pronuncies aliter quam venerabilis & timide. Impium in res sacras iocari, aut dicta sanctorum scripturarum ad lusus, ineptias aniles fabulas, scomata conuere: cuius medicina ad salutem parata cornum aspergat: ad obscenitatem autem trahere, id vero nefarium atque abominandum est.
- 301 Omnia decet illic esse admiranda & cum ingentis dignatione in animos recipienda.
- 302 Sacris intersis attente ac pie, non ignarus quaecumque ibi seu vides seu audis, esse purissima & sacrosancta, spectareque ad immensam illam dei maiestatem, quam adorare facile est, comprehendere impossibile.
- 303 Ita ut in diuina illa sapientia altiora semper existimes latere, quam quo possit vis vlla humani ingenij perungere.
- 304 Dicta sapientum hominum etiam non intellecta veneramur, quanto id equius est diuinis disferri.
- 305 Quoties nominari audis IESVM CHRIS TVM, toties tibi veniat in mentem charitas illius in nos inestimabilis, & recordatio illius sit tibi dulcedinis & venerationis plena:
- 306 Quum titulum aliquem aut epitheton Christi audis

IO. LODO. VIVIS

dis, extolle te in eius contēplationem, & ora ut talem se praebeat erga te. Velut cum clementem, mitē, placidum, ut talem experiare illum quum omnipotentem, ut id ostendat in te, ex pessimo reddēs optimū, ex hoste filiū, ex nihilo aliquid, quum terribilē, ut eos, à quib⁹ terrere terreat.

307 Quum dominum vocas, fac illi seruias: quū patrem, fac ames: & te dignū praestes tanto patre filium.

308 Nulla res est in toto vniuerso, cuius si vel originē vel naturam, viresque intuearis, nō suppeditet, quo auctorē omnīū deum admireris & adores.

309 Nihil ex ordine non inuocato prius numine. De⁹ enim, in cuius manu sunt progressus & exitus, opratos eos tribuit ijs actibus, quos ab ipso aspiciamur.

310 Quicquid aggressurus es, finem spectato: & ubi tu rectum consilium praestiteris, de euentu ne sis sollicitus.

311 Ille fide, in cuius postestate sunt rerū euentus.

312 Quandoquidem religio omnis sita est in intimis pectoris, preces da operam ut inteligas, & caue ne ore tantum permurmures, sed quum horas, totus & animo & mente & cogitatione & vultu in hoc sis, ut omnia secum consentiant & excelsē lentissime respondeant actioni.

Exe

Ad Sapientiam Introductio.

313 Execrantur illum cōlestia oracula, qui opus Dei facit negligenter.

314 Si in citatio turpe est aliud ipsum ore, aliud si⁹ des eius sonare: multo est turpius, quum Deo psallimus, aliud linguam dicere, aliud animum cogitare.

315 Vota nostra sobria sint, & digna quae à Deo petantur, & quae deus det: ne stulta illum, aut inepta offendant.

De sumptione cibi.

316 Sumpiturus cibum, recordare omnipotentiae Dei, qui cuncta ex nihilo condidit: sapientiae ac benignitatis, qui ea sustentat: mansuetudinis & clementiae, qui etiam inimicos suos pascit.

317 Expande quantum illud sit, tot vitis vniuersitas mundi huius tam variam quotidie alimoniam sufficere, conseruare omnia, & vindicare ab interitu, quo nutu suo tendunt.

318 Nullam neque hominum, neque angelorum sapientiam non modo hoc posse praestare, sed nec intelligere.

319 Itaque quum scias te de illius bonis viuere, cogita quā execranda sit ingratitude, quā perditae temeritatis, audere te cū illo inimicitias exercere, cuius beneficio & voluntate consistis, nō amplius, sit nolit, fruiturus.

Ad

IO. LODO. VIVIS.

- 320 Ad mensam sunt casta omnia, pura, cordata, sancta: qualis ille est, inter cuius munera tunc versaris.
- 321 Omnis detractio, virulentia, atrocitas, crudelitas a mensa arceatur, in qua tu sentis incredibilem Dei erga te suauitatem et clementiam.
- 322 Quo intolerabilius est, eum te locum asperitate aut odio in fratrem contaminare, ubi tu benignam et largam in te lenitatem percipis.
- 323 Quod nec gentiles ignorarunt, qui eam ob causam mense sacra nominabant leta et festa, ad quam triste aliquid aut atrox dici fieri ve, nefas erat.
- 324 Quumque sis omnipotenti, sapientissimo, largissimo deo cura, tu inmodicam sustentandi tui curam depone, tanquam bonitati illius diffusus, uniuersam curam suscipe, quo modo illi placeas ac satisfacias.
- 325 Stultissimum est alimen- ti caus- sa prauum vllum facinus edere, et illum offendere, a quo solo alimentum veniunt, ut eum tibi iratum facias, a quo aliquid contendis impetrare.
- 326 Praesertim quum epulis non conseruetur vita, sed voluntate dei: quemadmodum diuinis oraculis declaratum est, non pane hominem viuere, sed verbo Dei.

Habe

Ad Sapientiam introduct.

- 327 Habemus syngrapham IESU vniuersorum in caelo et in terra domini: nihil eorum quae opus sunt homini defuturum ijs, qui quassierint regnum dei, et iustitiam eius.
- 328 Tum ex Dei donis, quae ipse arbitrio suo et largitur et tollit, quum is in te tam benignus fuerit, tu in fratrem tuum illius filium malignus ne esto: reputans vos ex aequo esse dei filios: nec deum plus tibi debere, quam illi tantum voluisse te dispensatorem et administratorem esse, et a quo secundum Deum frater tuus peteret.
- 329 Nihil verius datur CHRISTO, quam quod egenis datur.
- 330 Sumpto cibo, considera cuius sit sapientiae, cuius potentiae: vitam nostram ijs rebus, quas edisti sustentare, et ruentem fulciri.
- 331 Itaque habeas deo gratiam, non quantam habes res illi, qui tibi pecunia sua cibarium emiserit: sed quanta habenda est ei, qui te et cibum ipsum contulit, et cibum propter te et cibo te sustentat, non vi illius, sed sua.

De Somno.

- 332 Quum petis quietem, et quum sugis, remiscere beneficiorum Dei, non in te solum, sed in toto genus hominum, atque adeo mundum vniuersum.

Cogita

IO. LODO. VIVIS

- 333 Cogita quantæ sint hostes hominum per licentiam quieris insidiæ, dum homo velut cadaver iaceret impos sui: quo instantius orandus est Christus, ut nos tam imbecillos tueatur.
- 334 Nec villo nostro peccato irritandus est custos & præses noster
- 335 Et frons & pectus, crucis nota exterius munien- dum: interius vero pijs precibus & sanctis meditationibus.
- 336 Vbi iam lectum ingredieris, fac cogites, vnum quenque diem imaginè esse humanæ vitæ cui succedit nox: & somnus simulachrum mortis expressissimum.
- 337 Itaque rogandus est Christus, ut in vita & in morte adsit perpetuo secundus ac fauens: illamque ipsam noctem præbeat nobis placidam adque tranquillam.
- 338 Neve in somnijs terreamur: semperque, etiã sopitis, ille menti nostræ obuersetur: illius solatijs recreari, ad matutinum tempus sospites & leti perueniamus cum pia memoria sanctissimæ mortis ipsius precij, quo genus humanum redemptum est.
- 339 Cubile seruabis castum mundumque, ne ius ullum in id inueniat autor ille & caput totius spurcitiei.
- 340 Signo crucis & sacra aqua, & inuocatione diuini hominis, sed in primis sanctis cogitationibus,
- & sta

Ad Sapientiam Introduc.

- & statuto custodiendæ pietatis omnem ab eo diaboli ditionem pelles.
- 341 De mane surgens cõmenda te Christo, cui & agagratias, quod illius ope ac presidio non es illa ipsa nocte oppressus dolis & inuidia immanis hostis.
- 342 Et quemadmodum de nocte dormiisti postea euigilasti, sic nostra corpora recordare dormitura per mortem hinc redenda vitæ à Christo, quum apparebit iudex viuorum & mortuorum.
- 343 Quem supplex obtestare, ut sequentem diem velit ac fatiat te in obsequio suo totum consumerene quem lædas: neu à quo lædatur tua probitas, sed septus undique ac munitus pietate Christiana, incolumis ac integer tot euadas retia, tot pedicas quot per vias omnes & aditus humanos sparsit tetenditque insidiosus diabolus.
- 344 Sanctissimam Dei parentem Mariam, & reliquos diuos diuinasque venerare, tanquam charos amicos CRISTI dei viuientis in secula seculorum.
- 345 De illorum vita & actis crebro vel legito, vel audito attentissimus & libentissime, pio & venerabiludo animo, ut tibi ad imitationem prosint.
- 346 De illis sic senti, sic loquere, tamquam non iam hominibus, sed supergressis naturam omnem & fastigiū humanum, diuinitati proximis & coniunctis.
- CDe

IO. LVDO. VIVIS.

De Charitate.

- 347 **I**Nter homines vero quum tanta sit cognatio
similitudinis in corpore, & toto animo si-
musque omnes pari iure in mundum inuerti, ad
societatem & vitæ cõmunionem facti atque in-
structi, ad hanc conseruandam lex est a natura
proclamata, ne quis alteri fecerit, quod sibi nolit
factum.
- 348 Hoc vnum instaurator ille naturæ collapsæ, suū
esse dogma professus est, sed explicatum atque il-
lustratum.
- 359 Nam vt humanam naturā ad similitudinē dei;
quoad eius fieri potest sublatā, suis omnibus nu-
meris consummaret, non modo mutuū amorem
imperauit, sed eorum quoque qui nōs oderunt.
- 350 Vt simus cœlestis patris similes, qui suos quoq;
inimicos amat, quod declarat beneficijs illos pro-
sequendo, & quidem maximis: neminē odit.
- 351 Quid quod hominum ingenium ita fer, vt bene-
uolos in se illos velint, etiam in quos ipsi sunt
maleuoli.
- 352 Sapientiss. vitæ nostræ magister, nempe & aus-
tor, vnicum dedit ad viuendum documentum vt
amemus: gnarus vitam nostram, si amemus, fo-
re feliciss. nec alijs opus esse legibus.
- 353 Nihil felicius quā amare, idcirco deus & anges-

Ad Sapientiam Introduct.

li felicissimi, qui amant omnia.

- 354 Infelicis nihil quā odisse, quo affectu miserris-
mi sunt diaboli.
- 355 Verus amor omnia exæquat: vbi is viget, nemo
alteri querit præferri: nemo à dilecto rapere,
quum apud se esse censeat, quæ apud illum.
- 356 Non licet mouere fratri charo, ac neq; se vna
quam iniuria putat ab illo affici; ideo nec vltio-
nem meditatur: nemo inuidet ei, quem amat, nec
quisquam malis amici gaudet, nec bonis indolet;
contra potius gaudet cum gaudentibus, iuxta
dictum Apostoli, flet cum flentibus, idq; non fie-
re aut simulate, sed ex animo, quoniam amor
omnia reddit communia, suaq; esse existimat,
quæ sunt eius quem amat.
- 357 Documentum huius solidum & verissimum es-
emplar oculis nostris ad imitationem propo-
situm, sunt Christi actiones.
- 358 Venit enim dei filius, non vt verbis modo, sed
exemplo vitæ suæ rectam nōs doceret viuendi
rationem, vt illustratis sole illo suo animis nōs
stris, aperte qualis quæq; res esset, cerneremus.
- 359 Primum exercitus per omne genus patientiæ
quantā ostendit animi moderationem, in quantā
potentia: impetitus tot tam grauib; contumelijs
nemini remaledixit, tantum docuit viam dei:

IO. LODO. VIVIS

aduersam detestatus: vinciri se est passus, qui mundum euertere vel vnico poterat nutu.

360 Calumniam quam patienter tulit?

361 Deniq; sic gessit sese, vt nemo in eo potentiam nouerit, nisi adiuuandum.

362 Rex & dominus vniuersorū, per quem fecit pater hunc mūdum, quam aequē tulit equari se infirmis mortalium? & propriam sibi domum, & charis suis ministris deesse alimenta.

363 Conditor rectorq; naturæ, malorum naturæ nostræ expers non fuit: esuriit, sitiit, de lassatus fuit & mæstus: quorsum hæc nisi ad exemplum nostrum.

364 Tam amicus pacis, concordie; charitatis, vt nullum vitium magis sit infectatus, quam superbiam: & quæ illinc oriuntur, arrogantiam, ambitionem, contentionem, dissidia, similitates.

365 Ostendens nihil esse, quoniam quis vel ab externis sibi quicquam arroget, vel à corporeis, quoniam sint aduentitia & aliena.

366 Nec ab internis & virtute: quoniam à deo dentur: & ob hoc ipsum tolluntur, quod quis eiusmodi munusculis sese efferat, nec fontem atq; originem agnoscat: despiciens eos, ad quorum vtilitatem hæc a deo accepit.

367 Et ad superbiam infringendam, ne quis tanquam

rite

Ad Sapientiam Introducitur.

rite subditus religioni, & seruator legis Euangelicæ sibi placeat: audiuius ab eo, quoniam omnia, quæ vobis præcepi feceritis, dicite: serui inutiles sumus.

368 Quanta stultitia est eorum, qui se exacte Christianos gloriantur: & alijs sese in obseruanda lege anteponunt.

369 Quoniam nemo de se norit an virtutem habeat, vtrum odio dei an gratia dignus sit: an ille cui sese præfert, virtute sit locupletior: an ascitus & destitutus in consortium celestium, quoniam sit ipse miseris sempiternis assignatur.

370 Idcirco iudicium omne de homine homini ademit, cæco & ignaro recessuum cordis, ad se transiit scrutatorem pectoris humani.

371 Exteriora enim, quæ sola oculis hominis intuentur, infirma & incerta sunt interiorum signa.

372 Non ergo vno congressu, quod nonnulli faciunt temerarij, non centum, non longissimo comiectu de ingenio, de vitijs aut virtutibus cuiusquam sententiam in totum feras.

373 Longissimæ & obscurissimæ sunt in humano corde ambages ac latebræ, quæ humana acies in tantam caliginem penetrabit.

374 Et cum Christus vniuersum genus hominum morte sua sibi asseruerit, tantoq; precio de se

D n

uitute

IO. LODO. VIVIS

- uitute diaboli redemerit, nemo ausit contemnere,
nemo ludere animam, quam ita dominus amas-
uit, vt nihil cunctatus sit pro illa suum sanguis-
nem effundere, & vitam impendere.
- 375 Pro vniuersis crucifixus est dñs, & pro singulis.
- 376 Nec speres fore Christo rem gratam, si tu odes-
ris, quem ille amat.
- 377 Hanc vult referri sibi gratiam, vt quemadmo-
dum ipse dominus nos seruos nequā & pessime
meritos amauit, ita & nos conseruos nostros.
- 378 Hic inchoauit mutuam hominū inter se & cum
deo charitatem, hoc est humane beatitudinis ies-
cit fundamenta in celo absoluit.
- 379 Hæc est vita & gratia Christi: Sapientia huma-
num ingenium excedens: æquitate intelligentibus
congruens, bonitate cunctos alliciens.
- 380 Nemo se Christianum esse putet, nemo se deo esse
charum confidat, si quem odit, quum CHRI-
STVS nobis homines omnes commendarit.
- 381 Hominem tibi à deo commendatum, si dignus
est, ama, quia dignus est, quem ames: sui indis-
gnus, ama, quia deus dignus, cui pareas.
- 382 Non ieiunia, non erogata opes omnes in paupes-
rum vsus hominem deo gratiosum reddunt: sola
hoc præstat in homines charitas: hoc nos eius as-
postolus docuit.

Nul

Ad Sapientiam Introducitur.

- 383 Nullum videbis hominem, quem non existimes
debere tibi esse fratris germani loco, vt eius res-
bus prosperis gaudeas, aduersis doleas, iuuesq;
quantum erit opis tuæ.
- 384 Non natio affectū hunc minuat, non ciuitas, non
cognatio, non profesio, non cōditio, non ingeniū
vnus est omnium pater deus, quem tu edoctus à
Christo quotidie patrem, cōpellas: qui te filium
agnoscet, si tu eius filius frater agnoueris.
- 385 Ne sit tibi turpe fratrem illum habere, quem
deus non dedignatur filium.
- 386 Pacem & concordiam & amorem inuexit deus:
- 387 Partes, & factiones, & priuatas utilitates cum
alienis dānis, sicut etiam disidia, rixas, contem-
tiones, bella, diabolus peritissimus horū artifex.
- 388 Deus quia vult nos saluos, spargit beneuolen-
tiam: diabolus quia perditos, inimicitias.
- 389 Concordia etiam pusilla coalescunt, discordia
maxima dissipantur.
- 390 Qui pacem, qui concordiam student inter homi-
nes vel conciliare, vel conseruare factam rectam,
ij filij dei vocabuntur, teste CHRISTO: bi
vere sunt pacifici, de quibus ipse loquitur: qui
vero discordias serere, charitatem hominum in-
ter se rescindere, ij filij diaboli.
- 391 Samum inimicitiarum, quo beluarum feritas

D ij

cem

IO. LODO. VIVIS

tem omnium homo superat, bellum scitorem esse non hominum, sed quod verbum ipsum loquitur, beluarum.

392 Quam detestatur natura: quæ hominem inermem genuit, ad mansuetudinem & communionem vitæ: auersatur deus, qui penitus vult & imperat mutuam inter homines omnes charitatem.

393 Nec quisquam homo homini vel bellum facere, vel nocere potest sine scelere.

394 Si quem arbitreris iniquo aut infenso esse in te animo, nullum laborem, aut operam refugas, dum illum quacumque ratione lenias, & places tibi.

395 Neque in ea re vel precibus, vel obsequio, vel fortune parcas, modo tibi gratiam omnium pares, breuissimam viam ad gratiam dei.

396 Neminem iriseris, non ignarus quod vni alicui accidit, posse cuius accidere: age potius deo gratias, quod te extra eam sortem posuerit, & ora, tum tibi ne quid tale accidat, tum illi sic afflictio remedium aliquod, vel æquum saltem animum, & ipse subueni si potes.

397 Crudelis animi est alienis malis gaudere, & non miserari communem naturam.

398 Esto hominibus misericors, & consequere à deo misericordiam.

399 Fortuna, & casus humani communes sunt omnibus:

Ad Sapientiam Introduct.

nibus: unicuique minantur, unicuique impendent.

400 Huic amori hominibus debito, nihil existimato posse te facere aptius, & congruentius, quam si maximum bonum hoc est virtutem eis procuraueris, si studueris, ut omnes si potes, utique quam plurimos bonos reddas.

401 Nihil magis amori dissonum, nihil damnosius aut deterius feceris, quam si quos malos reddideris vel suasis, vel exemplo, vel villo alio incitamento.

402 Primum omnium & felicissimum est, si ames, etiam odiosus: sed iucundissimum quoque & est maximum tutum amari.

403 Nulla certiores opes, quam certe amicitia.

404 Nullum potestius satellitium, quam amici fideles.

405 Solem e mundo tollit, quisquis e vita amicitiam.

406 Sed vera & solida & duratura amicitia tantummodo est inter bonos, inter quos facile amor coalescit.

407 Mali nec inter se amici sunt, nec cum bonis.

408 Ut ameris patientissima est ac directissima, per amorem via, nihil enim sic amorem elicit, ut amor.

409 Conciliatur quoque virtute, quæ natura sua amabilis est, ut vel ignotissimos ad se amandam inuiter, & pene cogat.

410 Tum etiam virtutis signis, mansuetudine, modestia,

IO. LODO. VIVIS

- stia, pudore, humanitate, comitate, affabilitate;
si nihil vel dixeris, vel feceris, quod arrogatiam,
aut insolentiam, aut petulantiam, aut obscenitatem,
respiat: omnia sint dulcia, mitia, lenia & pura.
- 411 Amicitiae venenū, si ames tanquam osurus, & a-
micum sic habeas, ut putes posse inimicum fieri.
- 412 Salutare illud, odi tanquam amaturus.
- 413 In amicitia nulla sit inimicitiae cogitatio: quem
habetes amicum, ne credas futurum unquā inimi-
cum: alioqui infirma & fragilis erit amicitia.
- 414 In qua decet inesse fidem, constantiam, simplici-
tatem, ut de amico nec ipse sinistre suspiceris,
nec suspicantibus aut deferentibus aurem accom-
modes.
- 415 Vita non est vita suspicacibus aut timidis, sed
asidua mors.
- 416 Ne in alienas vitas inquiras, nec iniquitatem
queras in domo iusti, sicut inquit sapiens: ne ve-
curiosus scruteris, quid quisque agat: ante om-
nia caueto, ne cuius turpitudinem retegas, aut
velis cognoscere: est enim hoc inhumani pectoris
& acerbis animi, multaeque hinc suboriuntur si-
multates.
- 417 Et qui haec faciunt, suorum solent esse incuriosi
alienorum solliciti: quam foedum ac intolerabile
est alios tam probe nosse, seipsum ignorare.

De

Ad Sapientiam Introduct.

De conuitu hominum.

- 418 **N**ec amare tantum homines debes, sed etiā
quos aequum est reuereri: ac inter eos bone
ste versari, & cum decore, in quo est officium vi-
tae communis.
- 419 Ne putes nihil interesse, ubi cum quibus, apud
quos agas, vel loquare.
- 420 Sit tibi inter homines modestia & moderatio in
vniuerso corpore, & precipue in oculis ac ore to-
to: a quo absit species omnis fastidi, & contem-
ptus: absit gesticulatio & lasciuia: serenitas illud
& quietudo exornent argumentum animi ad eum
modum affecti.
- 421 Solum humanae faciei tegumentum decoris in pri-
mis & fauorabile modestia, & verecundia,
qua nudis nihil dici potest deformius aut detesta-
bilius.
- 422 Desperanda illius salus, quem desijt pudere ma-
lefacere.
- 423 Nec vultus sit in atrocitatem, aut seueritatem ni-
miam compositus: unde colligitur saeuus adque im-
potens animus.
- 424 Risus ne sit frequens, aut immoderatus, aut cū
clamore & concussionē corporis: ne in cachinum,
aut irrisum exeat.
- 425 Nullam esse rem talē existima, quae te tantopere
queat

IO. LODO. VIVIS.

queat exhilarare, vt ingentem attollere risum cogat.

426 Risus potest esse causa aliqua, irrisus nulla.

427 Irridere bona nefas, mala crudelitas, media stultitia, probos impium, improbos seuum, notos immanitas, ignotos dementia, denique hominē, inhumanum.

428 Oculi sint quieti, manus ne ludibundæ, ne gesticulatrices.

429 Nec assuesce quenquam cedere: ex talitro venit ad pugnum, hinc ad fustem & ferrum.

430 Solos bonos vero ac germano honore prosequere, qui ex veneratione animi nascitur.

431 Magistratib. exteriorē honorē exhibe, illisque audiens esto, etiam si grauiā & molestā impere: hoc enim vult deus propter publicam quietem.

432 Diuitibus cede, ne irritati & tibi & alijs bonis noceant.

433 Seni assurge, reueritus ætatem & rerum vsuū prudētiāque, quæ in illa ætate esse solet.

434 Honorationi alienæ ne graueris paria facere. Salutantem non resalutare, nec feliciter precanti, feliciter reprecari, si id factum cognoscas, aut se cordis barbariei est, aut iacentis incuria.

435 Quam exigue res sunt & nullius impendij saluatio, affabilitas, comitas, honor: at quam magnas

Ad Sapientiam introduct.

gnas amicitias conglutinant exhibitæ, dissoluit prætermisæ.

436 Quanta est bonarū rerum ignorantia nolle multorum beneuolentiam tantulo redimere.

437 Generosissimus vt quisque est, & optime educatus, ita se maxime miretur omnibus & comē præbet: vt fastidium & ferocia ex vilitate sunt, aut hebetudine, aut imperitia, vnde in bonas artes eruditio humanitas nuncupata est.

438 Ipse si non salutare aut resalutare, negligentia magis adscribit, vel inconsiderantia, quā cōtemptui: parū blande aut non satis honorifice appellatus, seu moribus seu naturæ attribue, nō malitiæ vel odio. Ne tam inanis esto, vt oris flatu impellare?

439 Hisce interpretationib. ac similibus sanctam tibi ac iucundiss. parabis vitam, quippe omnes diliges nec a quoquam te offensum arbitrabere.

440 Vetus dictum est, vt verax ne suspicax, hoc verbis nouū, sentētia prius, vt quietus, ne suspicax.

441 Neminem contemnere videaris, non vultu, non verbo, non gestu, non facto aliquo.

442 Si inferior es, quis superiorū ferat se despecti ab te? si maior irritas, & auertis minorem contemptu.

443 Intolerabilis est contemptus propterea, quod nemo videtur

IO. LODO. VIVIS,

videtur sibi tam villis, vt contēptū mereatur.

444 Multi laborant vt à contēptu se vindicent, sed plures vt de contemptu.

445 Nec quisquā tantus est, quem non aliquādo fortuna indigere minimis cogat.

446 Præter hæc omnia, nullus est contemptibilis, quem deus filium dignatur, nisi in hoc dei quoque iudicium contemnas.

447 Et sepe quem homines contēptu dignū putāt, si perscrutarentur, veneratione & adoratione dignissimū comperirent.

De sermone & colloquijs.

448 **L**inguam dedit Deus hominibus, vt sit instrumentum societatis & communionis, ad quam natura hominē homini conciliat.

449 Hæc magnorum & bonorū & malorum est causa, prout vtaris: præclare Iacobus Apostolus as- similauit eam clauo navis: freni sunt illi iniiciens di, & cohibenda, ne vel alijs noceat, vel sibi ipsi.

450 Nullum est peccati vt facilius instrumentum, ita nec crebrius.

451 Nemini conuitium feceris, neminem execreris: ne mini noceto non modo in re sed nec in fama, atque existimatione.

452 In neminem petulantius aut procacius debache- ris, vel effusius ac immoderatus inuebare etiam laceffi

Ad Sapieniam Introduct.

laceffitus & læsus: magis enim te & apud Deū, & apud homines cordatos lædes, quam illum ip- sum, cui male dicis.

453 Conuitium conuitio regerere, est lutum luto pur- gare.

454 Minitari muliercularum est, nec probarum.

455 Nec ipse sis tam tener, vt verbulis transuerbes- reris.

456 Nec sacundiam exerceas caninam: nec disertis lau- dem affectes in alienam contumeliam, in quam infantem & mutum esse satius est.

457 Alios reprehendere ne sis sollicitus: hoc cura ne in- te sit, quod alij possint merito taxare.

458 Veruntamen reprehendens ne vtare acerbitate, aut atrocitate vlla verborū: fac vt obiurgationis amare ori aliquid admisceatur dulce, & quod plagam leniat, si quam facis.

459 Modo ne fructus pereat reprehensionis, dum re- studes nimium mitigare: ne in assentationē pro- laboris.

460 Assentatio deforme vitium: turpe illi, quid dicit: pernitiosum ei, qui audit.

461 Nec putes rem vllam esse tanti, vt arcto & ve- ro propter eam sustineas deflectere, non hoc abs- te opes, nō vllæ necessitudines, non preces, nō mi- ne, nō mortis metus & certū periculū extorqueat.

Sic

IO. LODO. VIVIS

- 462 Sic tibi & authoritatē parabis, & fidē, ut oracū
la putentur esse, quaecumque dicas: aliter despiciē
ris, & indignissimus iudicaueris, qui vel audire,
463 Sermone vitior modesto, civili, comitū aspero
non rusticano, vel imperito, sed nec accurato aut
affectato nimis, ne quum loquendum sit, ut intel
ligamur, sermoni tuo interprete sit opus.
464 Nec contumeliosum vsurpes sermonem aut re
prehenorium, aut rigidum, sed neq; blādum, aut
fractum, aut adulatorium.
465 Est quidam mediocre, quod nec suam dignitatem
abijcit, nec alienam tollit
466 Lasciua & spurcicies a sermone extirpanda, ut
a cibis venenum.
467 Ne celeritatem in loquendo nimia suscipias, nec
ut cogitationē praeuertant verba: nec respōdeas,
antequam qua de re agatur, plene intellexeris, &
quid ille cui respondes, dixerit senserique.
468 Rarissimum debet esse illud Ciceronis quicquid
in buccam, & merito soli Tito Attico dictum: ac
nescio an vsquam admittendum, quum inter ami
cos cauendum sit, ne quid temere dicamus, quod
amicitiarū dirimat aut offēdat.
469 Quā turpe illud & periculosū, lingua quo vadis.
470 Christus dominus noster sciens ex loquacitate
plurima oriri mala, & illa potissima quae pugnāt
cum

Ad Sapientiam Introduct.

- cum praecipuo capite legis suae, rixas, discordias
simultates.
471 Ad circumspectionē loquendi interminatus est, de
omni verbo otioso, quod homines fuerint loqui
ti, redituros eos rationē in disquisitionē illa mūdi.
472 Idcirco Psalmista inquit. Pone custodiā ori meo,
& ostium circumstantiae labijs meis.
473 Ne sis in sermone immodicus, ac ne multis qui
dem: neue audiri velis solus, est enim in loquendo
vicissitudo, etiā si cum imperitissimis agas, aut
vilissimis, sed nec adeo rarus aut tardus, ut ipse
te abscultare existimeris, idque facere quod singu
la tua verba singulae tibi rosae esse videantur.
474 Inter prudentes praestat audire, quā loqui: sed
est locus, ubi tacere tam est vitium, quā loqui,
quando non oportet.
475 Nulla voluptas est adeo suavis, quae comparari
queat colloquio prudentis hominis ac disertī.
476 Ne sis nimius percontator: est enim molestū atq;
odiosum, Noris & illud boratij, percontatorem
fugito, nam garrulus idem est.
477 In cōmentando ne sis contētiōsus, aut pertinax:
si verum audias, hoc protinus silentio reuerere,
illiq; tanquam diuinae rei assurgito.
478 Sin non audias, nihilominus tribue hoc vel ami
co, vel modestiae tuae, praesertim ubi nullum neq;
probi

IO. LODO. VIVIS.

- probi mores detrimentū accipiunt, neque pietas.
479 Superuacanea est contentio, sit non adsid proficiendi spes.
480 Arrogantiam, aut iactantiam, aut superbā, & fastidiosam auctoritatem non ferunt homines, ne in maximis quidem viris, & omnem laudem meritis.
481 Ne verbis quod scis, ostentes, sed rebus te ostende scire.
482 Nec quicquid est iucundum tibi dicenti, idem credideris esse alijs audientibus.
483 Caue ne quid facias, quod securus aut extra periculum non sis nisi celerur: sed si fecisse contingat, nemini aperueris, quod taceri vis prior ipse taceas, sin detecturus es, vide etiam atque etiā cui.
484 Arcanum quid, aut celandū maxime amico quicommittis, caue ne iocum admisceas ne ille iocū vt referat, occultum enunciet.
485 Tibi vero arcanum creditum accuratius & fidelius custodi, quā depositam pecuniam.
486 Nihil erit in humana vita tutum, si tollatur secretorum fides.
487 Si quid promiseris, presta, etiam si res sit vehementer ardua, & difficilis, saltem vt obligatam alteri tuam fidem soluas.
488 Si quid tibi sit promissum, ne exigas: acrior semper

Ad Sapientiam Introduct.

- per in te iudex, quā in alios.
489 Existimare decet te homines habere sensum, rationem, mentem, iudicium, ne speres te illis posse persuadere malefacta esse benefacta, aut contra, nec falli posse rebus simulatis, tectis, fucatis, adumbratis: quæ tandem produnt se, & fiunt tanto foediores ac iniustiores, quanto prius oculi cultiores fuerant.
490 Infestis enim animis ea accipimus, à quibus sumus decepti.
491 Ideo cōsultius est oīa esse aperta, nuda, simplicia.
492 Nā etsi aliquādo veritas initio odiosa sit, deinceps tamen nihil est illa amabilius aut gratius.
493 Laborat aliquādo veritas, nunquā opprimitur.
494 Nec mendacij vilitas solida est, ac diuturna nec veritatis damnum diu nocet.
495 A mendacio tanquā corruptela quadam abhorreto: nihil est enim humane conditioni abiecius, vt quod illam procul à deo separat: diabolo similem, ac mancipium facit.
496 Deinde siue tarde, siue celeriter mendacium tandem deprehenditur: veriturg; mentienti in turpem ignominiam.
497 Quid despectius aut vilius mendace?
498 Si mendacem te norint, nemo credet tibi, etiam asseueranti verissima.

IO. LODO. VIVIS

- 499 Contra, si veracem, maiorem habebit fidem tuus tuus, quam aliorum sanctissimum iurandum.
500 Si non vis loqui repugnantia, si vis inesse verbis tuis constantiam, nihil opus est memoria, aut arte alia, quam ut dicas semper, quod credis verum esse.
501 Verum vero consentiens: falsum, nec vero nec falso.
502 Sed si vis in opinione tua verum inesse, ne facile credas, nisi comperta, vel magnam veri faciem praeseferentia.
503 Ne sis suspicax: unde illud sapienter dictum, Si vis esse verax, suspicax non eris.
504 Miserum illum, qui id egit, unde extricare se non potest, nisi per mendacium.

De iureiurando.

- 505 Irare ne consuecas. Sapiens enim ait, Vir mul-
tum iurans, replebitur iniquitate, et non rece-
det a domo eius plagis.
506 Et dominus in Evangelio suo verat nos peni-
tus iurare: tantum affirmare: ita est, aut negare,
non est.
507 Magna est Dei reuerentia, non illum passim aut
facile testem adducere non debet hoc nisi ab inuis-
to et coacto fieri.
508 Qui facile in seriis iurat, in iocis iurabit, qui in io-
cis,

Ad Sapientiam Introduct.

cis, et in mendacio.

- 509 Si quid tibi creditur i sunt, aequè iniurato credent,
ut iurato non creditur i: magis etiam iurando
auerterentur.

Quomodo hominibus utendum

- 510 Inter homines est aliquod faciendum discriminē.
Sunt enim ex eis alij domestici, alij noti tantum
alij ignoti.

- 511 Domesticos voco consanguineos, affines, et quibus
cum in eadem domo et familia degis.

- 512 Omnes sunt diligendi: etiam in ignotos talem te
ostendes, ut sentiant te in vniuersum toti genes-
ri humano amicum esse, omnibusque bene cupere.

- 513 Non tamen te eundem prestabis omnibus, ut li-
neam albam in albo saxe: alios adbibebis consis-
liis: alijs parebis, et obsequere: alios reuerberis,
ac coles: alijs gratiam referes, si quod ab eis bene-
ficium tuleris, et ipsi potissimum, quorum opera
usus es vili tibi, aut diligenti, aut fideli.

- 514 In quo animus pro opere computandus est, ut non
multo peiore loco videatur esse, qui conatus est,
qui: voluit prodesse, quam qui profuit.

- 515 Operam sic accepisti, ne sis minus de reddendo et
compensando sollicitus, quam si pecunias mutuas.

- 516 Nec putes minus esse, operam dedisse dum taxat
honestam et a sincero profectam animo, quam

IO. LODO. VIVIS

- pecuniam: quin hoc maius, quo cuiq; corpus;
quàm externa charius esse par est.
- 517 Ne expectes dum necessitates ad te suas familia-
ris deferat: tu illas odorare, & eis vltro subues-
nias: honestis precibus occurre, & ante quàm o-
reris, exorare.
- 518 Parentes non amabis solùm, sed secundum deum
vniçe venerabere: illorum iussis tanquàm diuinis
imperijs obtemperabis.
- 519 Persuasus, id quod res habet, illos vicem tibi res
ferre in terris dei, nec te vel chariorem cuiquam
esse, vel maiori curæ.
- 520 His proximi sunt præceptores, pædonomi, tus-
tores, deniq; quibus commēdata est morum tuor-
um cura, quia nihil est in homine preciosius aut
præstabilius.
- 521 Istos velut alteros parentes ama & reuerere: his
modeste imo cum alacritate quadam pare, repus-
tans, quæcumq; præcipiunt, non ad sua illos res
ferre commoda, sed ad tua.
- 522 Quod quum ita sit, pessimam tu illis gratiam
rededres, si vbi ipsi commodis tuis intentissimi
sunt, tu eis odium aut contumaciam pro tali be-
neficio reponeres.
- 523 Crede te illi esse charum, à quo amice reprehens-
deris.

Nec

Ad Sapientiam Introduct.

- 524 Nec vnquam reprehensionem obesse vel inimici:
nam si vera obijcit, ostendit quod emendemus:
sin falsa, quod vitemus: ita semper vel meliores
reddit, vel saltem cautiore.
- 525 Quos familiares tibi facturus es, explora prius,
quibus sint moribus: & quemadmodum se cum
alijs amicis gesserint: ne te postea necessitudinis
pœniteat.
- 526 Ne familiaris illi fias, cuius familiaritatem bos
nos vides auersari.
- 527 Eos etiam vita, qui non te amabūt, sed tua: quas
les sunt para siti, & quorum cōsuetudine ac tan-
quam affricu, vel peior fies, vel labem aut peris-
culum cōtrahes: illos quoq; qui amicis felicioris
bus inuident: tum qui iocorum studiosi, nihil pēsi
habent in vitam & maxime arcana amicorum
ludere, aut dicta dicere, aut innata loquacitate
magnopere reticenda effutire: sed illos potissimū,
qui ob leuem rixulam grauissimas inimicitias
cum charissimis suscipiunt, acriusq; in eos vlcia
scuntur, quos aliquando amarunt, quā quos sem-
per odere: barbarica quadam persuasione minus
ferēdam esse iniuriam quæ fit ab amico, quā quæ
ab inimico: in quo se ostēdunt nunquā amasse, a-
liq nō putarēt se tā cito lesos: eiusmodi præstat
inimicos aut certe ignotos habere, quàm amicos.

E liij

Esto

IO. LODO. VIVIS

- 528 Eslo in admittendis ad familiaritatem cunctans
tior: in retinendis semel admissis constantior.
- 529 Familiares elige, non placituros tantum, sed
profuturos: non eos qui omnia loquentur ad gra
tiam, sed qui ad commodum, nec qui suauiter
et vane assentantur, sed qui vere et simplici
ter admonebunt.
- 530 Si consueueris assentatoribus delectari, nunquam
verum audies.
- 531 Ex bestiis exitiabiles maxime inter feras inuidia
inter mansuetas adulatio.
- 532 Quam amanda sapientia et virtus, tam execra
da assentatio, quae impedit ne illuc perueniamus,
dum suadet iam peruenisse: tam diligenda recta
admonitio, quae illuc prouebit, dum quantum su
perfit, et quemadmodum conficiendum sit, docet.
- 533 Si reprehendi fers aegre, reprehendenda ne fers
ceris.
- 534 Miserum illum, qui admonitorem, cum eget,
non habet.
- 535 Malorum hominum consuetudinem, non secus
atque ictos peste, deuota: utringue enim metuendum
contagium.
- 536 Nisi talis sis, qui confidas te posse illos meliores
reddere.
- 537 Sed huic fiducia non est nimis fidendum, praes
sertim

Ad Sapientiam Introduct.

- sertim quoniam natura nostra in malum fertur
prona: id virtutem autem accliuus est atque ar
dua semita.
- 538 Explora et ipse qui sis, quo loco, qua conditio
ne, ne res vlla tantos tibi spiritus subdat, ut cen
seas debere plus tibi quam ceteris licere.
- 539 Quo tibi plus concedente more licet, hoc minus
retrahente moderatione libeat.
- 540 In minores praebe te comem, in maiores reue
rentem, in pares facilem at tractabilem.
- 541 Sic ut vitio sis semper durus, rigidus, inexor
abilis.
- 542 A potentioribus contemni te, ne inique accipias
potiusque id crede fortunae vitio accidere, quam
hominis.
- 543 Si quid a minore proficiatur, quod tibi parum
placeat, cogita non id protinus contumeliam esse
sed libertatem.
- 544 Te etiam nimis esse delicatum, cui leues titilla
tiones grandes videantur esse plaga.
- 545 Nec oportet existimes te solum esse hominem,
reliquos pecudes: quibus nec mutire liceat: homo
es, viue aequo cum reliquis hominibus iure.
- 546 Imo vero si sapientiores, si melior, hoc indul
ge, hoc concede magis de iure tuo ceteris, tanquam
imperitioribus aut imbecillioribus: tibi vero
E inq minus

IO. LODO. VIVIS

minus velis ignosci, cui tantum robur sapientia
& virtus attulerint.

547 Si virtute non excellis, cur postulas videri alijs
potior: si excellis, cur affectibus moderandis non
plusquam vulgus præstas?

548 Iniuriam accipere, quàm facere, decipi, quàm deci-
pere satius ac felicius, quod nec humana ignoras
vit sapientia, vt Socrates, Plato, Xenophon, Ar-
istoteles, Cicero, Seneca.

549 Memineris humane imbecillitatis esse, falli, er-
rare, ne te grauius aliorum deiecta offendat præ-
sertim aduersum te.

550 Ignoscere generosi pectoris, iram retinere atro-
cis, sæui, degeneris, abiecti, & vilis: quod & na-
tura in mutis animantibus ostendit.

551 Quumq; deus nihil vel crebrius faciat velliben-
tius quàm ignoscere, quis est tam demens, qui ne-
gare possit illud esse pulcherrimū atq; excellen-
tissimum, quo tam prope ad naturam illam ac-
cedimus summi & præpotentis dei.

552 Eris in homines talis, qualem cupis Christum
erga te.

553 Et est profecto æquum, vt eam tu des hominibus
veniam, qua in eisdem delictis aut alijs non pau-
lo leuioribus ipse egres.

554 Nulla oratio gratior, aut efficacior apud deum
illa,

Ad Sapientiam Introductio.

illa, quam edocti sumus ab eius filio Christo do-
mino, quæ idcirco dominica nominatur.

555 Ad illam non potes vere ac puro animo dicere, ni-
si toto pectore homini condonaris quicquid ipse
condonari tibi à deo petis.

556 Hac lege remittitur nobis ingens debitum, si nos
exiguum remittamus.

557 Quicquid vnquam homo in hominem peccauit,
minutissima pars est eius, quod quivis hominum
singulis momentis in deum peccat, nimirum tan-
tū, quāto maior & excellentior est homine deo.

558 Si cui es iratus, fac iusta monitum Apostoli: ne
sol occidat super iram tuam.

559 Concessurus cubitū, omnes ex animo rixas, iras,
offensiones, cupiditates, sollicitudines depone, vt
composito & tranquillo animo placidissime te
quieti tradas.

560 Cui semel ignoueris, cura vt ille sentiat optima id
esse fide actum, vt nec ipse iniuriarū memineris,
& experiatur te amicū, si qua in reiuuare aut
cōmodare illi potes.

561 Affectus iniuria, caue ne ultionem tuis manibus
de quoquam sumas, nec eam vlli mortalium man-
der: non est tibi ius in seruū alienū: imo in con-
seruū tuū: domino tuo iniuriam facis, si non
illi cognitionem relinquis de conseruo tuo.

Atqui

IO. LODO. VIVIS.

- 562 Atqui deus est oim domin9, vniuersi sumus eius serui: sit satis te questum, ac ne queraris quidem oculus domini singula intuetur, & iusta sacrū verbum. Ipse nouit & facientem iniuriam & patientem.
- 563 Idcirco sic ipse omnibus edicit. Mihi vindictam, & ego retribuam.
- 564 Nam quum in animo sit iniuria, non in facto: solus Deus scit, qui fuerit animus, & quod ei debetur supplicium.
- 565 Plerumque putamus eam esse iniuriam, quæ non est, vt sūt nobis affectus nostri nimis chari, qui non sinunt nos singula rite examinare, sed ad iudicandum transuersos vi sua rapiunt.
- Quomodo se quisque geret erga seipsum.
- 566 Conuenit te non charum modo esse tibi ipsi, & set etiam præbere venerabilem, vt pudeat te tuimetipsius aliquid facturi vel in epte vel imprudenter, vel impudenter, fœde, flagitiose, scelerate, nefarie, impie.
- 567 Pluris facias conscientie tue iudicium, quàm voces omnes ingentis multitudinis: quæ imperita & stulta est, ignota temere vt prouat, sic & dānat.
- 568 Consciētia est, quæ turbata maximos affert animo cruciatus: tranquilla maximā beatitudinem: cui nullæ opes, nulla possunt regna cōparari.

Hoc

Ad Sapientiam Introduct.

- 569 Hoc est quod dominus in Euangelio pollicetur suis, multo plura etiā in hac vita recepturos eos, quàm quæ pro se repudiarint.
- 570 Fama nec profutura malo, nec lesura bonum.
- 571 Mortuus quid plus referes de fama, quàm pictura Apellis laudata, aut equus in Olympia victor: nec viuo quidem prodest, si eam ignorat: si nouit, nihil adfert aliut, nisi vt sapiens contēnat, insipiens sibi magis placeat.
- 572 Conscientia verum & solidum & duraturum reddit testimonium, plurimum in illo Dei iudicio valiturum: vitæq; huius magna est magistra, si non se penitus corrupendā affectibus permisit.
- 573 Quin est etiam quemadmodū scite ille dixit: murus abeuncus, quo & muniri agimus inter innumera vitæ pericula, & securim: nullus est tantus terror, qui muro hoc septum cōmoueat: est enim mēte defixus Deo, illiq; fidit vni, ac ei se nouit peculiarari esse curæ, cui scit parere vniuersa.
- 574 Turpe est alijs notum esse, ignotum sibi.
- 575 An non tibi sufficit, te & tibi notū esse, & quod maximum est Deo: in sane an refertius theatrum queris: aut nomem apud aliquos diuturnius?
- 576 Qui tamen existimationis curam abijciunt, vt audacius & prodecius peccent, ij dupliciter sunt mali, quod nec homines reuerentur, nec Deum.

Et

IO. LODO. VIVIS

- 577 Et in conscientiam iniurijs sunt, quàm derident ac deludunt, tamquàm ob id spreverint famã, vt se conscientie sue liberius vendicarent, quæ hac de causa effusus delinquit, quod iam nullo metu coercetur.
- 578 Hoc est amare se, conari, laborare, magnis precibus à deo petere ac contendere, vt excellentissima nostri pars ornata atque exulta sit veris germanisque ornamentis, nempe religione.
- 579 Non is amat se, qui opes, qui honores amat, qui voluptates: denique quæcūque siue extra nos sunt siue in corpore: quum potissima hominis pars sit mens.
- 580 Nec amat se, qui ignorance sui se ipsum fallit, vel falli se ab alijs patitur: interdum gaudet, quia ea sibi persuadet inesse bona, quæ nulla insunt.
- 581 Hic non est in homine amor sui, quum ipse sit animus: sed amor corporis inconsultus, cæcus, ferus, perniciosus sibi & alijs.
- 582 Quem non iniuria caput esse ac originem malorū omnium Socrates querebatur: quippe adimit charitatem mutuam, vnde in genere humano mala omnia nascuntur.
- 583 Nimiū qui se hoc modo amat, is nec aliut amat, nec ab alio amatur.
- 584 Superbi mitibus discors, supbis multo etiā magis
Serua

Ad Sapientiam Introducitur.

- 585 Seruator noster ex celesti sapientia breui declarato documento, quid sit amare se, quid odisse. Qui odit, inquit, animam suam, nihil illi in rebus istis fortuitis aut perituris indulgendo, is vere amat eam, & saluam cupit: qui vero amat indulgendo, is odit, is vult perditam.
- 586 Laborem pro eterno & celesti premio, quis nisi amens refugiat: quum nec caduca hæc & fragilia citra laborem acquirantur.
- 587 Hæc est lex eorum, quibus pater est Adam, vt laborent: hæc eorū execratio, quibus mater Eva, vt affligantur.
- 588 Ergo quandoquidem laborandum est quocūque nos vertamus.
- 589 Quanto præstat anniti, vt maxima merces opera nostra queratur, quàm exigua, vilis, euāda, atque hinc sempiternus cruciatus & mœror.
- 590 Quid quod facilius & tutius & securius, ac proinde incundius leuiusque est bene agere: quum peccatum periculi sit plenum, & eam ob causam timoris ac sollicitudinis.
- 591 Peccatum hominis mors, vt ingulare se ipsum videatur, qui quis peccat: abducit enim se à deo vita nostra, & a quiete conscientie sue, qua nihil est beatius.
- 592 Peccati sordes ablues lacrymis, poenitentia, & inuio

IO. LODO. VIVIS

inuocatione diuinæ clementie, multū huic cōfess.

- 593 Occasio omnis peccandi & causa, intentissima cura vitanda est. Sapiens ait: qui amat periculum, peribit in eo.
- 594 Et imminet semper occasioni suæ diabolus per quem nunquā nobis licet securis agere.
- 595 Semper est cum eo belligerandum, vt vere Iob dixerit. Millitia est vita hominis super terram.
- 596 Et quum sit hostis tam potens, robustus, vaser, tam callidus, veteranus, exercitatus, tor vires habeat, tot stratagemata & dolos, nulla ratione, aut arte, aut vi nostra propria possemus pares illi, nedum superiores cōflictu excedere: idcirco diffisi nostris copiis, ad Deum accurrendum est, ad opem implorandam.
- 597 Hac causa Dominus ac magister noster suis illud non semel præcipit: orent, & religiosi affectibus à patre omnium petant, ne in tentationem sinantur descendere, hoc est in prælium, quo man9 cum diabolo conserant.
- 598 Et in oratione, quā ipse nos docuit, illa est coronis, Et ne nos inducas in temptationem, sed libera nos à nefario illo insidiatore.
- 599 Sic ergo agamus semper, tanquā in acie armati, vigilantes, acinēti, intenti, occasionib. nostris nō indormientes: & quū tanta sit vitæ fugacitas in

tanta

Ad Sapientiam Introduct.

tanta incertitate, vt ne crastinum quidem posset sibi quisquā polliceri: magna stultitia est & atrocis periculi, si spes nostras in longum tendamus, differamusq; nos adornare necessario itineri, quo singulis momentis vocamur, inscijs quādo velimus nolimus ineundum sit, trahemur.

600 Quamobrem paremus nobis thesaurum ad futuram vitam, cui aliquid quottidie accrescat, quo instructi & confisi, nunquā per seignitiam aut se cordiam inopinantes opprimamur, aut discedamus mœstis: sed parati abire, & vitæ huius pleni, agentes præ nobis magnam & optimam spem vitæ innocenter sancteq; transactæ per fidem filij dei: & pietatem quā nos instituit. Quo nuu nere nullum potuit homini à deo maius, aut optabilius dari: quo deum noscimus, & quantum effici à mortali potest non modo æmulamur ac sequimur, verum consequimur quoq;.

601 Sine hoc quid est homo aliud, q̃ immortale persequi?

602 Vt vnus dies humane vitæ præferendus est longissima etati corui aut cerui, ita dies vnus ex religione actus, hoc est diuinæ vitæ, toti æternitati sine religione anteponendus.

603 Hec est vita æterna, inquit Christus Dominus, vt agnoscamus patrem, & quem ille misit.

IESVM CHRISTVM.

IO. LODO. VIVIS.

604 Hic est cursus absolutæ sapientiæ, cuius primus
gradus est, nosse seipsum, postremus, nosse Deum.

Regi seculorum immortalī & in-
uisibili soli sapiēti Deo ho-
nor & gloria in secu-
la seculorum.
Amen.

Brugis. 1524.

IOANN. LODOVICVS

VIVES, D. MARIE PRIN-

cipi cambriæ Henrici Octavi

Angliæ Regis filia: S.

Olitum est Principibus adhiberi
satellitium, quod pro custodia
corporis ac vitæ illorum per-
petuo excubet, recepto magis
more quàm sapienti aut probò,
quum principes eo ipso metum suum testentur,
qui fere ex conscientia nascitur: nec vlla certior
custodia sit aut fidelior, quàm innocentia, & po-
pulorum amor: qui non armis aut terrore extor-
quetur: amore, fide, diligentia, cura communium
commodorum elicitur, ac conseruatur. Nec in-
merito laudata est Agastis Lacedæmonum
Regis sapientissima vox, posse quemvis sine sa-
tellitio regere, qui sic subditis imperet, vt filiis
pater. Sed si consuetudo tot annorum vsu com-
probata tolli tam subito non potest, ne custodia
bus corporis istius careas, parētes tui curabunt.
Ego vero matris tue inclytæ & sanctissimæ se-
mine rogatu satellitium circumdabo animo tuo:
quod te securiorē magisq; inexpugnabilem præ-
stabit, quàm bastari aut sagittarij quicumq;.
Nam hæc corporea custodia corrupta nonnisi
quàm vel præcio, vel metu, vel delicijs imperas

IO. LODO. VIVIS.

torem suum aut deseruit, ut Neronem, aut prodidit ut Galbam: aut etiam occidit, ut Pertinacem. Hi abs te semel bona fide asciti pectora sua pro salute tua aduersus impetum, assaultumque, et insidias quas cumque obijcient. Est enim maius animo periculum a viribus et astu viciorum quam corpori ab externis aut intimis simultatibus, quanto cuique charior esse debet animus quam corpus, et viciorum callidiores insidiae atque occultiores, et eorum tyrannis grauior et interior animi acerbior ac terribilior. Accipies igitur satellites ducentos, nam excurrentem numerum non imputo, quos sic tibi facies familiares, ut nec noctu nec interdum, nec domi, nec in publico finas a tutela animae ac vitae tuae vel latum vnguem abscedere, ne his aut certe similibus destituta, praedae sis diabolo, qui ut Petrus ait: tanquam leo rugiens circumit Symquerens quem deuoret. Symbola appellati quia si notas quasdam, cuiusmodi vetus mos erat principibus se insignire: quod et fit hodie: sed latius res patuit ad vulgum etiam progressa, unde tanquam ex stultitiae fonte manarunt illa stolidae cuiusdam arrogantiae, quae hoc tempore principes usurpant; indigna non modo Christianis, sed etiam gentilibus: qui us illi cuncti

Satellitium siue Symbola.

omnibus minantur, omnes terrent: et sibi ipsi plus tribuunt, quam homini est concessum: maioremque in potentia sua fiduciam collocant quam in deo. Intelligi potest de quibus loquar: nec mihi Insuper explicatius quicquam dicere necesse est. Eiusmodi ferociae sunt insignia leonum, vrsorum, pardorum, luporum, serpentum, draconum, molossorum, aquilarum, vulturum, gladiatorum, ignium, et huiusmodi: tanquam pulchrum et magnificum et vere principe dignum sit talis esse ingenij, qualis sunt illa atrocis, rapacis, saeui, et uentique: quanto praestaret aliquid pro insignibus ostendere, quod humanitate, comitate, lenitate, dulcedine alliceret, atque inuitaret: aut grauitatis virtutum magnitudine ac maiestate detinere. Porro symbolorum haec est lex, ut sensu bolotentiam absoluant verbis ad summum quinquem, et quo breuiora sunt, hoc venustatis plus habent: beant, quale est illud Augusti. Obscuritatis aliquid et allegoriae symbolum condit, ut paulum a naturali sensu deflectatur, modo ne tanta sit quanta Pythagoras est usus, ut ab intelligencia dictorum suorum arceret imperitos: qui symbola sua longissime verbis abduxit illinc, quo sensus spectabat: adeo ut Tyrhones induxerit citra allegoriam omnem illis parere, quam

IO. LODO. VIVIS

eam non assequerentur. Idcirco & expositum eas
addidi breues quidem pro rei argumento, sed
in hoc tantum, ne te in multis ambiguitas vel res
moraretur, vel falleret. Mibi pro hoc satellitio
noio stipendium aliud numerari, quam ut lex
Christi, vnde sunt nobis hæc desumpta, utiq;
volumus & conati sumus, in tota vita atq; a
Etionibus tuis regnet, magno exemplo priuata
rum, si talis sis princeps ipsa: quod facile conse
queris matris tue imitatione. Homini enim
Christiano quod potest amplius præmium vel
optabilius in hac vita cõtingere, aut ad futuram
fructuosius, quàm videre rectas suas admoni
tiones non irritas cecidisse & opera sua auctam
aliquorũ pietatẽ. Impartiat tibi dominus Iesus
spiritũ suum, vt & felicissima quã diutissime via
uas, & fortunis omnibus probitatẽ anteponas.

Brugis ad Cal. Quintiles. M. D. xxiiij.

1 SCOPVS vite CHRISTVS.

Sit hoc primum symbolum tanquam felix
auspiciũ cæterorum, quo monemur omnia res
ferenda in CHRISTVM, & in eum diri
genda, vt iaculantium sagittas in scopulum,

2 PAX CHRISTI.

Hæc

Satellitium siue symbola.

Hæc est, quæ in totum hominem placidis, cons
cordiam & quietem inuehit, ne quid in ipso tus
multuetur, nec cum alio quopiam intus aut foris
pugnet, vel dissentiat.

3 Murus abeneus sana conscientia.

Impenetrabilis est enim: & qui maxime homi
nem tutatur, ex Horatio: Hic murus abeneus
esto, nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

4 Felicitas vnica intus nil strepere.

Fons humane felicitatis & miserie in animo
est, qui si tranquillus sit, suauis. præstat vitam:
sin commoueat, insuauissimam: vt si fons tur
betur, cænoxa est aqua: si quiescat, liquida, &
gustui grata.

5 Bonis omnia in bonum.

Homo probus & sapiens quæcunq; siue bona
contingant, siue mala, ad suam vtilitatem vertit
dexteritate sapientia. Deus etiam omnia, quæ
dat charis sibi, conuertit in salutis instrumen
tum, sicut Paulus inquit, diligentibus deum, om
nia redeunt in bonum.

6 Suspicionibus securis.

Non indulgendum suspicionibus: non leuiter a
uertende, sed securibus sunt rescindende.

7 Virtus instar omnium.

Nulla enim re ad bene viuendum indiges, qui eam

F iiij

b40

IO. LODO. VIVIS

habet quod Stoici senserunt, & id scire Christiani
nos magis decet.

- 8 Virtus citra fortunam valida.
Et hoc ex Stoicis & Christianis.
- 9 Tibicem fortunæ virtus.
Infima sunt sine virtute quæcunq; vel externa,
vel corporis: ideo sustentaculum fortunæ est vir-
tus, hoc est enim in ædificijs tibicen.
- 10 Sanus intus & exterius.
Iuuenalis ex Socrate, Orandum est, vt sit mens
sana in corpore sano.
- 11 Antidotum vitæ patientia.
Horatius, cuius dolori remedium est patientia:
hoc est verum antidotum contra tot venena vitæ
huius, quibus vndiq; intrinsecus, extrinsecusq; in-
uadimur, ac vrgemur.
- 12 Sal vitæ amicitia.
Insulsa est enim vita sine amicitia, & maxima
quæq; oblectamenta soli insuauia, vt Cicero in
Lelio declarat.
- 13 Oculus vitæ sapientia.
Sapientia est rerum humanarum & diuinarum
notitia, qua sublatâ cæca esset vita nostra, & in
densissimis tenebris destituta.
- 14 In virtute oculi et manus.
Inspicienda enim uirtus, & agenda.

Satellitium siue symbola.

- 15 Multi nimium, nemo satis.
Habent intelligere ex Seneca. Fortuna multis ni-
mium dedit, nemini satis. Nam multi quâ plus
quàm sufficit, aut oportet, possideant, nondum
tamen videntur sibi habere satis: quod ad cupi-
ditatem viuunt, quæ insatiabilis est.
- 16 Satis hoc contento.
Nihil tam exiguum, quod non sufficiat ei, qui
amplius non requirit.
- 17 Satis relicturo.
Quid iuuat tam multa congerere, aut tam anxie
custodire, quum velimus nolimus relinquenda sint
ita de relinquendo cogitanti, nihil est tam exiguum,
quod non etiam superfluum.
- 18 Intus quàm exterius formosior.
Vera pulchritudo est in animo. Idcirco Stoici
solum sapientem vocabant pulchrum. Cicero. 3.
de finib. & Socrates apud Platonem in Alcibiade
de votis optabat, vt intus pulcher efficeretur.
- 19 Intus quàm exterius ornatio.
Ornamenta interiora sunt virtutes, eruditio, ac-
cumen: quæ excellentiora sunt vestimentis, aut
forma corporis.
- 20 Harmonia interna.
Vt nihil ab alio dissonet, sed sit cōcētus in animo
dulciss. hanc verā esse musicam dicebat Socrates

IO. LODO. VIVIS

21 Velle instar omnium.

Apud deum sufficit velle, & gentilium sunt illa celebrata, si desunt vires, tamen est laudanda voluntas, & voluntas pro facultate.

22 Natura quis pauper?

Nulli potest deesse, quo se sustentet: sic enim prouidit natura, ut facile suppetat animantibus alimonia, modo ne quis putet se non posse viuere sine pane filigineo, & pisculis magno labore capitis & aduectis, atq; ideo charis, aut auiculis multo parandis: panis & aqua vitæ sufficit, interim solum olus.

23 Opinione quis diues?

Nemo est humanis opinionibus diues quæ in immensum nostros usus auxerunt, ut nemo tam habeat multa, cui non aliquid deesse videatur, quo fit ut diues non sit, quum aliquid requirit amplius, ergo si errorem communem recipimus, nec sua opinione quisquam erit diues, nec aliena.

24 Nec malum, nec frontem.

Nec mali quid feceris reueritus deum, nec quod malum esse existimetur, reueritus homines: tum ne alios offendas: aut exemplo sis ad malum.

25 Sapiens solus longæuus.

Vita enim stultorum non est vita, ea demum est vita, quæ per sapientiam agitur: ita præferendus est

Satellitium suæ symbola.

est dies vnus sapientis, longissimæ æternitati stultorum, ex Cicerone. v. Tuscul. questionum.

26 Nocere promptum, ut pesimum.

27 Prodesse abstrusum, ut optimum.

Nihil est tam imbecillum, aut tenue, quod non possit aliqua nocere, sed prodesse difficilimum: non est hoc cuiusvis, & nocere pesimum nempe diabolicum: prodesse vero ut pote diuinum, præstabilissimum. Idcirco nemo explicare debet vires suas nocendo, quum aranei morsus possit hominē necare, sed iniūdo quod rarum est, & pulcherrimū, diuinęque naturæ cognatum.

28 Pauper egens non carens.

Non est pauper, qui caret, sed qui eget, qui desiderat. Socrates quum in forum venisset, quā multis ego, inquit, non egeo?

29 Alienis lachrymis cautior.

30 Alieno risu letior.

Non est gaudendum alienis malis, sed danda opera, ut illius fiamus cautiores, ne in illarū causam incidamus: nec inuidendum alienæ letitiæ, sed gaudendum tanquam si tibi contigisset.

31 Cor canum in iuuenili corpore.

Ut sit prudentia senilis in iuuenta: cor enim senes est ingenij & mentis, vnde cordati homines.

32 Pedica nimia fiducia.

Deci,

IO. LODO. VIVIS

Decipitur facile, quisquis nimium fidit alijs, set
potissimum qui sibi ipse nec virtuti quidem suæ,
vnde facile nascitur arrogantia, & vanitas, quæ
sepiissime virtutibus succrescit.

33 Columbi oculi in serpentino corde.

Hoc ex Euangelio. Estote prudentes vt serpen-
tes, & simplices vt columbæ. Decet enim nos cor
de sapere, sed oculo in iudicando vti minime ma-
ligno, aut vafro.

34 Oculi in sceptro.

Nulla virtus magis decet principem, quàm pru-
dentia: quid enim aliud est potentia in stulto, quàm
gladius in manu furentis. Istud sumptum ex Hie-
roglificis Aegyptiorum.

35 In virtute delphinus.

Narrant nullum animalium celerius esse delphi-
no. Admonemur non debere nos differre bene age-
re: sed vti in eo aggrediendo magna celeritate.

36 In ultione callipedes.

Suetonius in Tiberio refert hunc seu hominē seu
animans aliud, quum diem totum se cōmouerit,
non promouere tamen cubitum vnum, vt tarditas
illa in proverbium venerit. Significat sym-
bolum lentissimos debere nos esse in vlciscendo.

37 Temporis minester.

Allusio ad vetus oraculū. Tempori pare: de quo
Plato;

Satellitium sive symbola.

Plato, & Cicero, & Seneca. Accommodare se de-
bet vnusquisq; tempori, nec speret coactum um
se tempora vt suis rebus seruiant: ipse potius præ-
senti rerum statui subseruiat.

38 Temporis parcus dispensator.

Et istud verus. Tempori parce. Nihil debet cha-
rius nobis esse, quippe nihil est aliud tempus, quàm
vita, quàm vnusquisq; tantum se amare profite-
tur, quum nullius rei magis sit prodigus, quàm tem-
poris. Seneca de breuitate vite: eodem spectat.

39 Magno vendendum tempus.

40 Gloria Crocodilus.

Animal est in Nilo amne Aegypti, cuius hanc
ferunt naturam, vt persequentes fugiat, fugientes
persequatur: sic gloria quærentes fugit, negligens
ressequitur. Salustius de catone: quo minus glori-
am petebat, hoc eam magis assequabatur.

41 Hemerobia vana gloria.

Aristoteles scribit ad Hippam Scythiæ flui-
um nasci bestiolas, quæ ad postridianum diē nun-
quam perueniant, & hac de causa dicuntur ephe-
merides & hemerobia. q. diaria, sic inanis gloria
cito exstinguitur: nec diuturna esse potest.

42 Disce viuere.

43 Disce mori.

Vtrumq; ex aquo discendum, & recte viuere, &
recte

IO. LODO. VIVIS.

recte mori: nemo recte moritur, qui non recte vixerit: hoc est totius vite exercitium, ut bene vivamus, nec iniquo moriamur animo.

44 Viue, vt post viuas.

Sic est hic viuendum, vt ad alteram perueniamus meliorem, atq; adeo veram vitam: nam presens vita quid aliud est, quam mors: aut vt melius dicam peregrinatio.

45 Virtus exercetur, non perit.

46 Generosa virtus flatu accenditur.

47 Virtus inimicitijs fortune crescit.

Eodem vergūt. Virtutē maiore fieri aduersis, tāquam materia suorum incrementorum. Medium referri potest, vel ad flatum iratę Fortune, vel ad laudem.

48 Extorquet quies.

Nullum imperium grauius aut potentius quieto in quo inest plus authoritatis & maiestatis, quā in vehementi & turbulento, tale describit Verg. l. Aeneid. Ac veluti magno in populo, & Claudianus de consularu Manlij Theodori: imperium concitatu vt multum habet impetus, sic minus virium, citius contemnitur, facilius frangitur.

49 Terret imperium.

De imperio vehementi, quod metum quidem incutit

Satellitium suę symbola.

cutit, sed debilitat subditorum vires

50 Blandum imperium imperiosum.

Maiores enim habet vires, & fortius cogit. Ausonius. Blando vis latet imperio.

51 Domitrix omnium patientia.

Vergilius. Vincenda omnis fortuna serendo est. Fortuna & casus humani, & impetus hominū retunduntur, si opponatur moles patientię: quod ostenderunt martyres nostrę pietatis.

52 Nobilitatem non dat vnus dies.

Nemo est nobilis, quod bis aut illis parentibus natus sit: nec sors nascendi, quę vno die contingit, facit nobilem, sed præclari virtutis actus. Iuuenalis. Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ atria. Nobilitas sola est, atq; vnica virtus.

53 Generositas virtus non sanguis.

Ad idem tendit, inductione ad eam rē vtuntur. Quis equus generosus? quis canis? nonne q optamus? & sic in cæteris animalibus, ac stirpibus, ergo & generosus homo nō alius, quā optimus.

54 Fortuna nimis blanda, hamata.

Publius in mimis. Fortuna cum blanditur captatum venit: nulla est alia fortuna quā Deus sed a de monemur non offerri, non fidere corporis aut diuitiarum successibus: hi enim fortune nomine soler intelligi: nec deus nos fallit: ipsi nos fallimus: stultice vs

IO. LODO. VIVIS.

re videntes rebus.

55 *Fortuna fallacior, quo blandior.*

Quod ego ad moderationē animi cardinali Cro-
io dederam, sed non tam symbolam id fuit, quā
vaticinium: nam quum se effusissime fortuna in
illius & Ceruiani patris suum effudisset, repens
te verumq; absumpsit, sed cardinalem adolescens
tem abbas alterius & viginti annorum.

56 *Stabilissima fortuna stultissima.*

Idem ait P. Mimus. Fortuna nimium quem fos-
net, stultum facit: adimit enim mentem, & tantis
sucessibus insolescit animus humanus, ut iam
nec alios ferre possit, nec se. Memini matrem tuā
sapientiss. fecundam dixisse mihi quum a Sion ad
Richemundiam cymba reueheremur, se quidem
temperatam & mediam quandam fortunā mals-
le, quā vel asperriam, vel leuiss. alterutrum tamē
optandum si esset, electuram citius tristissimam,
quā blandiss. infelicibus non deesse consolationē,
fortunatiss. deesse mentē: quod dictum vere pudis
ci pectoris & sapientis, ego apud multos in hac
regione celeberrimum feci.

57 *Corpus excors fragile.*

Horatius. Robur sine consilio mole ruit sua, &
apud Ciceronē sepe mirabil esse vires citra consiliū.

58 *Cor vel in corporeum firmum.*

Consi

Satellitium siue symbola.

Consiliū magnas per se habet vires, etiam si cor-
pore vires desint, quod ostendit natura in formi-
cis, & apiculis. Salust. non viribus, aut velocitas
te corporū res magne geruntur, sed consilio, auto-
ritate. Eadē est sententia Cicerō, in Catone maiore.

59 *Fideli nulla sera.*

Omnia ei conceduntur: nihil est ei clausum. Theo-
gnides, O Cyrene argento fidelis praestat Gauro:
contra infideli nihil est satis clausum.

60 *Autoritas rerum gerendarum telum.*

Plura perficit autoritas, quā vires, aut etiā consi-
lia, declarari hoc potest in principib⁹, q magnas
res gerūt, non tā opibus aut sapientia, quā autori-
tate & maiestate. Bella dicebat caesar fama pluri-
mū cōfici multū: quoq; inter est qd dicat, honorat⁹
an in honorat⁹, ut dicit apud Euripidē Hecubā.

61 *Veraci creditur, & mentienti.*

Propter autoritatem, & preceptum fidem.

62 *Mendaci non creditur, & iurato.*

Aristoteles interrogatus quid lucraretur menda-
ces, respondit: ut quī vera dicūt, nemo credat.

63 *Magnes amoris amor.*

Nihil est, quod sic eliciat amorē, ut amor. Mar-
tialis. Hoc non fit verbis Marce ut ameris as-
ina. Est naturalis quaedam in rebus coniunctio
& harmonia, ut nemo illum oderit, a quo dili-

giur

IO. LODO. VIVIS

gitur. De hoc Plato, Seneca, & alij.

64 Philtra amor.

Itaq; non est opus alio poculo amatorio ad amorem exprimendum, quam amore

95 Magnes amoris modestia.

Nam amabilis natura sua est virtus, & potiss. modestia, quæ in vultu, gestu, dictis, omnibus denique actionibus cum magna spectantium gratia elucet.

66 Magnum satellitium amor.

Claudius. Non sic excubie, nec circumstantia pila, ut tutatur amor. Salustius. Non arma aut opes presidia regni sunt, sed amici: nemo enim vult nocere ei, quæ amat: simile est quod sequitur.

67 Firmissime opes amor.

Non modo impia, sed stulta est etiã in rebus mundanis illorum vox, qui aiunt omnia in pecunia esse constituta, amorem parum posse, quum maximas opes propter odium subersas, minimas vero & infirmas amicitij constabilitas. Hinc verbum vetus. Vbi amici, ibi opes, Apud Germanos & Scythas nulla fuerunt olim opes alie.

68 Vbi terror, ibi timor.

Necesse est eum timere, qui terret alios. Ex veteri sententia apud multos celebri.

69 Vbi vber, ibi tuber.

Apu.

2 Satellitium siue symbola.

Apu. in Floridis. Nihil quicquã homini tam prosperum diuinitus datum, quoniam & tamen admissum sit aliquid difficultatis, ut etiam in amplissimis quaq; letitiis subdit quædam vel parua querimonia, coniugatione quidam mellis & felis Vbi vber, ibi tuber.

70 Omnia proposuit labori Deus.

Horatius. Nihil sine magno vita labore dedit mort. lib. 9. Et Verg. Labor omnia vincit improbus. Ferunt fabule Iouem hominibus omnia venalia exposuisse, precium esse laborem. Dicitur non potest, quantum in re omni valeat quantulacumq; sedulitas, ut de formicis scribit Plinius.

71 Immodica imbecilla.

72 Modica firma.

Quum Theopompus rex Lacedæmoniorum Ephoros regio imperio opposuisset, querenti uxori, quæ minorem filijs potentiam esset traditurus quam a patre acceperat. Atqui firmior est inquit, modicum vero tum mediocre est tum moderatum, utroq; dictum pertinet. Et in omni vita rex mediocres iudiciores ac stabiliores sunt quam vastæ ac immanes, unde illud Hesiodi, dimidium plus toto, quæ mediocritas nimietate præstabilior. Et Claud.

Vivitur exiguu melius.

73 Magnus ope minorum.

G

Nemo

IO. LODO. VIVIS

Nemo ad magnitudinē peruenit, nisi auxilio minorum: quo grauius est illum infirmiores despicere, quorū adiumento eo aduectus est, vnde hoc ipsi facere liceret.

74 Vicit vim virtus.

Virtus vt deo cognata vires oēs hoīm infringit.

75 Strauit fortunam virtus.

Multis exemplis ostensum est, potentiorē esse virtutē opibus & casibus fortuitis, vt magni & excellentes virtute viri humanos casus sublimēs & intrepidi calcarint: & quibus opes succubissent, ea virtus superauit, velut carcerē Socrates, Rutilius exilium, inimicitias potentū Cato, sed atrocissima dictū nostri martyres.

76 Fortitudo in fortunam, non homines.

Non est fortitudo cedere, sternere, cladē hominibus afferre: hoc beluarum est, non hominum. Vera fortitudo est vitia cohibere, fortuita despicere, nihil nisi probitatis timere iacturam.

77 Optima cibus inuidia.

Inuidia non arrodit nisi excelsa & optima: humilia, abiecta, vilia negligit, nō sunt illi esui: molestū est inuidiam ferre, & tamen molestius nihil habere inuidendum.

78 Inuidia sibi & alijs venenum.

Alia quidem perimit, sed primum seipsam: in ceteris

Satellitium siue symbola.

teris inuidia est iniquissima: in hoc æquissima, quod & illum tanquam veneno consumit, in quo est, & eum vlscit, quem impetit.

79 Inuidia viperā.

Ferunt hanc in lucem prodire arrosis matris lateribus, ita priusquā exeat matrē perimit: sic inuidia, primū omniū enecat eum, in quo gignitur, tum prodit pestilentissimum venenum.

80 Quod Deo & homini.

Æquū est nos ipsos voluntati dei præbere mōrgeros ac obsequentes, nobisq; idē pascere, quod Deo, ne quis indignetur, aut improbet res sic aut aliter euenire, quum autor sit omnium Deus, nos quorsum tendat, ignari.

81 Da cæcus.

82 Accipe occulatus.

Dicit eum, qd dā, nō meminisse beneficiū cunctum spectare cui det, certe continuo oculos auertere, ne exprobrare, aut imputare videatur, aut laudem querere: eum vero, qui accipit, intueri non tam munus, quā dantem, & semper meminisse gratiam: idcirco fingunt tres esse gratias, duas nūquam retrospicere, tertiā semper priores intueri.

83 Bonus bonis & malis.

84 Malus nec malis, nec bonis.

Bonus & admirabilis, & charus est bonis, & malis.

IO. LODO. VIVIS.

lis. Malus vero neutris.

85 Presidium in innocentia.

Inter tot vite huius pericula, quā reliqua omnia iniuria obnoxia sint, innocentie noceri nō potest: tū & reliqua fluxa atq; euatida & infirma sunt, sola innocentia afficit, ne aliqua violari possimus: nec quisquā alia re magis fidere, aut alia debet cōparare sue salutis munimenta, quis non munus modo agat inter pericula, sed inter maximos terrores securus. Innocentia humanorum summū inquit Plinius præfatione.

86 Matura.

Quod aliter dicitur, Feliina tarde. Augusti verbum apud Suetonium. Per quod intellige, debere in negotiis gerendis celeritatem tarditati admisceri: nec quiquā nimis properanter agi, nec nimis lente. Hec duo, verbo vñico significari putāt, Matura: vt apud Salustium. Nam priusquā incipias, consulto, & vbi consulueris, mature opus est factō. Quāquā in consulendo velim plus suscipi tarditatis, in agendo aunt, modo sit satis grauitè deliberatum, plus celeritatis.

87 Ciconie beneficium.

Ciconie hic est mos, vt vñum epullis relinquat ei domui, in qua est nidulata. Tum & parentes senio defectos tam diu & nutrit & gestat humeris, quā

88 Satellitium siue symbola.

quā ipsa ab eis fuerat parvula atq; imbecillis educata: vnde antipela arginitaq; optime in eam collocatur beneficium, & in homines gratosq; significatur nota: tamen si cōmodandū est cuiusq; possis. Quod vulgo nostrates dicunt, benefice, nec spectes cui sed gratis potissimū propter exēplū.

88 Comedia vita humana.

Est enim ceu ludus quidam, in quo vnusquisq; agit personam suā. Danda est opera, vt moderatis affectibus transigatur, nec cruenta sit Catastrophe aut funesta, qualis solet esse in Tragedijs, sed leta, qualis in Comedijs, ideo additur.

89 Ne vita Tragedia.

In qua turbulenta ac seua sunt omnia.

90 Conficte recte agens.

Neminem metue innocēs. Nam probo animo nemo potest nocere. Et si corpori noceat, hætenus nocet, vt animam ex eo tanquā e carcere in libertatem emittat, vt vñq; vitam.

91 Veritas temporis filia.

Verum quod diu latuit, procedente tempore exiit & apparet: ne quis fidat mendacio, vel putet in oculo semper veritatē fore. Cicero, Opinioni cōuenientia delet dies, nature iudicia confirmat.

92 Lupus mendacio tempus.

Vorat enim, & absunt.

IO. LODO. VIVIS.

- 93 Veritas premitur, non opprimitur.
Laborat verum, sed eluciat tandem.
- 94 Nédacio comites tenebræ.
Tandē enim obscuratur, tum & amat tenebras,
quibus tueatur sese.
- 95 Veritati, splendor comes.
- 96 Exilium inter malos.
Non est exilium à patria abesse, sed à bonis & in
ter malos agere: relegarant Sinopenſes Diogenē
Cynicum: id quum illi eſſet nuntiātum, & ego il-
los relegui, inquit Diogenes: quippe qui Atbes-
nis viueret, illi in pontica barbarie.
- 97 Dulcis bonorum patria.
Eiusdem fere mentis: ſi in ſolitudine poſſemus vi-
uere, eligenda eſſet ad habitandum ea demum ter-
ra, quæ optimas fruges funderet. Sed quando quis
dem ad ſocietatem ſumus nati, ſedes in ea regio-
ne deligenda eſt, quæ optimus viros pariat, ſiue
propenſione naturali, ſiue recta educatione &
ſcitis morib. Itaq; exilium eſt, ſi in tua patria vi-
uas inter malos: at in patria tua viuis, ſi inter bo-
nos tametſi peregrinus, natus alibi atq; altus.
- 98 Ne bilarem inſaniam inſanias.
Ex Seneca: quū quis mente abiecta, vel opreſſa
voluptatibus, ſe & delicijs mancipauit.
- 99 Inter ſpinas calecatus.

Admo

Satellitium ſiue ſymbola.

- Admonet, non incaute agendum inter inimicos:
quūq; inimicis ſepta ſit hæc vita, circūſpectione,
& magna cautione opus eſſe ad eam tranſigendā.
- 100 Deum ſequere.
Vetus dictū hepu theo: poteſt ſic dici, Deus dux:
ut illius & ductui atq; auſpicijs te totum in hac
vitæ militia permittas, & imperijs obtempe-
res, & exemplum emuleris.
- 101 Fama pluris quàm opes.
Et iucundior eſt & vtilior: multos videmus ma-
gnis ſpoliatos opibus propter aduerſam famam
alios propter ſecundā & fauorabilē locupletatos.
- 102 Virtus pluris quàm fama.
Res ſolida & firma, & perennatura, pluris eſſi-
manda eſt q̃ ſicta atq; adūbrata, & corpus quā-
to maioris, quā ſua vmbra.
- 103 Virtutis vmbra gloria.
Ex Socra. ideo compendioſa eſt ad gloriam per-
virtutem via: ut ad continendam vmbra, non
conuenit eam arripere, ſed corpus.
- 104 Oculos impectus.
In pectore eſt cor, ſedes cogitationum. Perinde eſt
ac ſi dicas: moſce teiſum.
- 105 Non extorquebis amari.
Claud. in Panegy. Sexti cōſularis Honorij. Ce-
tera extorquetur vi, amor non poteſt vis inferri.

& iii

106

IO. LODO. VIVIS

106 Tempus ed ex rerum.

Ouidij in Metamorph. xv. & Aristot. Oia tēpo
re cōtabescunt, & decidunt, prater Deū & spū iū
quibus ille suam immortalitatē cōmunicauit.

107 Subiecta dei manu consistimus.

Nec angeli, nec animæ nostræ sunt natura sua im
mortales, sed voluntate dei: nec res vlla vel mor
mentum duraret, nisi eam regentis dei cura susti
neret: quo intolerabilior est in tanta infirmitate
superbia, aut ingratitude, si non agnoscas cuius
munus sit vita, & ea quibus intumescis.

108 Gloria ventor discitur.

Quum aliud non sit, quàm flatus quidam.

109 Propter inuidiam vela opulentiam.

Inuidia, inqt Salustius, ex opulentia orta est: ideo
opes celandæ sunt, ne inuidiam nobis pariāt: gra
ue est enim eam ferre, quānuis innoxiam,

110 Honores onera.

Multæ curæ & sollicitudines suscipiendæ sunt,
multi laboris adeundi constitutis in dignitate aut
honore maxime quum illum student conseruare.
Non minus erit venustum si dicatur. Fasces fas
ces. Erant fasces magistratuum Romanorum in
signia: sunt & fasces sarcinæ ac onera.

111 Virtutis radices altæ.

Ad stabilitatem virtutis pertinet, quum reliqua

Satellitium siue symboli.

vix summo solo hæreant.

112 Mortalibus immortalia præferenda.

Vt virtus & eius æternū præmiū, diuitijs, aut
honoribus, aut quibusuis humanis affectibus.

113 Alata etas.

Celerrime enim auolat, & fugiunt si æno non res
morante dies: & hoc citius si sit bona etas: nam
mala diutius immorantur & prenuunt.

114 Fidens, non confidens.

Sperādum est bene, sed non stolide, aut impuden
ter, quūq; incerta sint omnia futura, nec in felici
tate attolendus est animus, nec in aduersis cōtra
hēdus: nec id tamen sperandum aut aggrediendū
quod maius sit, quàm pro viribus, aut verecūdiæ
terminos excedat.

115 Cuius pudebit, pigeat.

116 Ne feceris, quod factum nolis.

Finis in re omni spectandus est, stultumq; est id
agere, quod postea multo redempturus sis, ne ses
ceris: quum parum proderit pœnitentia.

117 Stulta de alienis superbia.

Videtur enim absōnum, si ob eas res extols
las, quæ tuæ non sunt: porro quid sit alienum, de
claratur proximo symbolo.

118 Alienum, quicquid adimitur.

Quod tolli potest nostrum non est, vt fornicata &
corpo.

10. LODO. VIVES

corporea: solus animus est noster.

119 Quod commodauit fortuna, tollit.

120 Quod mutuauit natura, repetet.

121 Quod parauit virtus, retinebis.

Commodata videntur à fortuna, quæ eadem redduntur, mutuata à natura, quæ similia, non eadē sed utraq; non diutius futura sunt apud nos quā creditor aut commendator permisit: at virtutis præclara facinora, quemadmodum inquit Sallustius, sicuti anima ipsa, immortalia sunt.

122 Princeps priuatis sublimior sentiendo.

Non decet principem aut opibus modo, aut potentia priuatos excellere, sed sensu quodam & opinionibus supra popularem captū sapientibus, ut non moueatur exiguis & vilibus rebus, sicut plebecula, sed sit in eo ut dignitas, ita sapientia: quadam singularis: indignum enim est eos: quibus ceteri parent; non melius de singulis rerum iudicare, quā vulgus imperitorū hominum.

123 Princeps multis consulendo.

Hoc demum est principem agere, publicas utilitates suis antepone, existimareq; neminem esse inter subditos, cuius cura peculiariter ad se non pertineat. Itaq; princeps officii suū implet propria comoda & proprios affectus exuendo, inducdo communes: idcirco enim electi sunt principes, ut essent

Satellirium siue Symbola.

essent qui suis priuatis soluti curis, publicis excusbarēt. Licebit & sic dicere. Officium est imperare, non regnare.

124 Tu tibi venerabilis.

Ne quid vel turpe agas vel cogites, reueritus te ipsum.

125 Malum occultum perniciosissimum.

Non enim potest aut penitudine deleri, aut castigatione tolli, aut explicatione leuari, aut consoatione leniri, siue sit delictum, siue affectus aliquis.

126 Non quā diu, sed quā bene.

Ad vitā & actiones oēs pertinet: multis breue tēpus seu vitæ cōtingit, seu quid aliud agendi, nemini adēpta est in quantum locumq; tempore facultas recte se in eo gerendi: quod instituit: ideo nō refert quanta sit ei diuturnitas, sed qualis administratio: nec v tam, ut sit bona, longam esse oportet, vel in momēto quo sanctissime licet viuere.

127 Nomen præ opibus.

Pluris enim faciendum est bonum nomen, quā diuitie multe, iuxta sententiam Salomonis.

128 Odiosus, modo immerito.

Ne cures, quod odio habeatis, modo id culpa tua nō cōtingat, quod aliquid ipse feceris odio dignū.

129 Ingratitudo multis immeritis noxia.

Cessant enim homines benefacere, si ingrator incit

IO. LODO. VIVIS

- inciderint: ita gratos recusant experiri, ab ingratis lesi: ideo lex erat in Macedonia, quæ in ingratos animaduerebat, quod id vitium videretur communioni & societati hominum vehementer damnosum.
- 130 Iniuria obliuione vlciscenda.
Non est verior aduersus iniuriam vltio, quam si obliuiscaris eius: sic enim nec animū vret, nec magis lædet, quam si facta non esset.
- 131 Præcipitis cōsiliij affecta penitentia.
Multum enim cogitandum & deliberandum est, ante quā statuas: sententia ex platone sumpta.
- 132 Quod vni & omnibus.
Pari sumus omnes creati lege: quicquid vni euenit, potest & omnibus euenire: ne quis quum aliena videt mala, securus agat.
- 133 Ne ferrum igni.
Non est ira ferro armanda, Ex Pythagoræ symibolis.
- 134 Lacrimis ignis extinguendus.
Iram contra telachymis & penitentia, & petitione veniæ placato, non solum dei, sed etiam hominum: non est turpe veniā precari, turpe est deū aut hominem habere inimicum.
- 139 Fastigio caput summitte.
Potentiæ cede: ne cū opulentiore aut maiore aut melio-

Satellitium suæ symbola.

- miore contendito, vbi res virtutis nō agatur.
- 136 Falso nomine non gaudendum.
Fluxum est enim & momentaneum, nec iuuat, quum reclamet conscientia.
- 127 Amicus, vt non alius.
- 138 Inimicus, vt non idem.
Amicus sic amandus, sic colendus, sic cum eo versandum, vt non putes posse inimicum fieri, inimicum vero sic odendi, tanquam aliquando amicus sit futurus, in quo damnatur a Cicerone sententia Bruti & P. iennæi, quum sequutus est in mīmis Publius.
- 139 Quod videri vis esto.
Nulla via faciliior, non idem videntur sicata & simulata, quod vera & solida: magna istis inest vis infirma sunt illa.
- 140 Oculum in metam.
Spectandus est in rebus omnibus finis & exitus, ne presentibus periculose decipiamur: maximus in omni vita error q. nō prouidetur rerū euentus.
- 141 Nocens metuit pœnam.
- 142 Innocens nec casum.
Nocens stimulante conscientia metuit paratam legibus pœnam: innocens fiducia conscientie nec humanos casus pertimescit: quum sua omnia in se vno, hoc est in animo, & virtute posita esse

IO. LODO. VIVIS.

esse ducatur: tum & illi sequitur, illi fidi, in cuius manu sunt casus omnes.

143 Excusanda seruitus sub necessitate.

Non dico honesta, ut Publius, sed excusanda causam enim probabilem potest asserere, cur seniat, qui a necessitate impellitur: sed multum interest, quid quisque fingat sibi necessitatem.

144 Ne a pudendo vincas is hoste.

Ut voluptatibus, libidinibus, cupiditatibus, irae & ceteris vicijs.

145 Turpibus ne seruito.

Ut vitijs, & malis hominibus, quorum consuetudine sis peior, & eorum sceleribus videris esse ad minister.

146 Amicum inimicum fugito.

Hoc est assentatorem, fucatum amicum, & eum qui sub amicitiae nomine odit, aut contemnit. Tū illos potissimum fugito, qui amorem simulant, quum insidientur probitati & virtuti, aut qui familiaritate ostensa, labem & ignominiam afferunt, quique ad flagitia & facinora vel exhortantur, vel incitamento sunt exemplo sui.

147 Ne lingua mente celerior.

Cogitandum prius, quid loquaris, velocissimus datus est animus, ne quid possit cum praevertere, si velit: debet hic esse lingue clauus.

Satellitium suae symbola.

148 Bellum cum vitijs.

Non cum hominibus debet geri bellum, nec vires, ac robur in eos ostendandae, sed in vitia, qui sunt veri hostes nobis exitiabiles.

149 Diuitiae iniuriae pignora.

Ex Eucherio Lugdunensi. multis fit iniuria tantum ut tollantur opes: expilantur a furibus, spoliantur a latronibus, & caduntur: in hos calumniantores inuadunt, in hos iudices acriter cognoscunt, & animaduertunt: praesertim in his criminibus, ob quae fortunae adimuntur, in quibus nulli tutiores sunt, quam qui quod perdant non habent; nulli periculo propiores diuitibus.

150 Bona ad benefaciendum.

Non conuenit bona vel animi, vel corporis, vel externa data esse homini ad nocendum, aut malefaciendum: tributa sunt quod nomen ipsum indicat, ut & possidenti prosint, & alijs.

151 Maxime opes prodesse.

Nihil iucundius ipsi, qui id facit, nihil eidem tutius nam qui profuit multis, hunc tuentur multi.

152 Thesaurus gratia boni.

Magnus est thesaurus, gratia; quam vir bonus debet pro accepto beneficio. Thesaurus hic neque expilari potest, nec adimi, nec casu ullo corrupti, vicini certus ac paratus etiam mortuum prosequitur.

IO. LODO. VIVIS

153 Quod vides non diu.

Quaecumq; in vita cernis, non diu cernes, aut enim illa interius auferet, aut te.

154 Ut verax, ne suspicax.

Ex Eucherio: qui enim suspicax est, facile quae comperta non habet, affirmabit: ita metietur affectus impulsu.

155 Non diues, ni contemnas.

Ex Seneca: nemo enim suis diuitijs vt oportet, vitatur, nec fructum ex eis vllum capit qui noctes & dies pro illis est sollicitus: qui vero possidet tamquam alienas, hic demum tanquam suis fruitur; nullum bonum iuuat animum, nisi ad cuius amissionem ipse preparatus est: hinc illud Mimi, despicere oportet, quod possis perdere.

156 Expende.

Singulorum pondus & precium aestimandum, tum quae dicturus, quaeq; acturus, exordia, progressus, exitus rerum.

167 Sine querela.

Viuentium ita, vt non sit cur vel de te quisquam conqueratur, vel ipse de quoquam, aut de fortuna: nec ipse cuiquam facias injuriam, nec factam tibi credas. Seneca de tranquillitate vitae. Assuescendum itaque conditioni suae, & quam minimum de illa querendum, & quicquid habet circa se cem

Satellitium siue symbola.

secommodi apprehendendum. Nihil tam acerbū est, in quo non equus animus solatium inueniat. Hoc est symbolum nostrum.

158 Fraenum in lingua.

Ne soluta dicat, quod noceat: vnde infrenes nominatur.

159 Ne vos in lingua.

Alusio ad vetus Proverbiū: bos moneta erat nūmi attici, & hinc ispe numus sic appellabatur: quae tacebant precio conducti, dicebantur loqui non posse quod bouem haberent in lingua: simile est illud, quod in Demosthenem mercede tacentē, quā anginam causaretur, quidam iecit, non anginā patitur, sed argentanginam.

160 Accurate cogita immutabilia.

Multum deliberādū est antequā facias, quod factum mutari non poterit, & vnde integrum nō est reuerti, vt ducere uxorem, sacris initiari, ad remp. accedere, bellum suscipere, praelium comiterere: potest etiam alio referri, vt multum de aeternis illis post vitam cogitemus, quo sanctius hic viuamus.

161 Longius modo tutius.

Ad vitam spectat, ad tempus etiam, ne sectemur dispendiosa compendia vel in eruditione, vel in parandis opibus, aut eiusmodi. Augustus solitus

IO. LODO. VIVIS

erat dicere, Sat cito, si iat bene.

162 Populo cede, ne pare.

Non est cum multitudine pugnandum belua mul-
ticipiti, sed nec eius opinionibus assentiendum.

163 Et pilo sua umbra.

Nullus est tam commetibilis, qui non & prodes-
se in loco, & quod facilius est nocere possit: ideo
nemo contemnendus.

164 Hospes ne curiosus.

In aliena domo, in aliena ciuitate decet vnum quē
quē modeste se gerere, nec curiose se interponere
in administrationem, multo magis conuenit nos
in hoc mundo minime sollicite aut curiose agere,
in quo plane hospites sumus, seu exules verius.

165 Cede, & doce.

Ex amore sciendi dictum à Diogene anthisteni,
cum is sustulisset baculum, vt discipulum ferret
molestum sciscitatore,

166 Magnum hospitum magni hospitis.

Non potest esse exiguum hospitium, quod implet
magnus hospes, nec contemnendum ad corpus,
quod inhabitat excellens animus.

167 Tota vita dies vnus.

Ex Quiniliano in Matbematico: si omnia vitæ
huius diligenter excuciantur, quid aliud est vita
tota quàm dies vnus, aut quid ei in vniuersa vis

Satellitium siue symbola.

ta, quod non sit in quouis di: est mirandū sit non
exatiari hominis eiſdem toties redeuntibus

168 Diarij omnes.

Ex superiore pendet: & ad breuitatem atatis
refertur.

169 Ex vsu, non collatione fortuna.

Vt sis diues, non spectandum est tibi, quantum
alii possideant, sed quanto tu egeas.

170 Maiores superbus, minores mœstus.

Ad minuendam superbiam spectet quisque præ-
stantiores se in eo, de quo intumescit: ad lenien-
dum mœrorem: infeliciores in eo de quo tri-
statur.

171 Foris Argus, domi talpa.

In eos qui in aliena mire oculati sunt, ad sua cæ-
ci. Argus centoculus fuit, talpa est cæca: fabella
est demanticis apud Aesopum & persum, qua-
rum altera dependet ad pectus, in qua sunt alienæ
vitæ altera ad tergum, in qua nostra. Potest etiā
dici, domi, Tiresias, foris lynx.

172 Ne nimium scrutare.

In eadem sententiam: & sic, Abi molestus per-
contator.

173 Certum in certo.

Nihil est vita incertius: in hac paranda est vir-
tus certissima possessio: inuenda altera illa im-

IO. LODO. VIVIS

mortalis, cogitanda mors qua nihil est certius;
vana & incerta spes & sollicitudines dimittenda:
quibus ut quemadmodum Manlius inquit,
dum quærimus eum perdimus.

174 Voluptatis occipitium non frons.

voluptates quæ adueniunt, delectant, ideo pul-
chræ iucundæq; existimantur: recedentes vero tur-
pitudinem suam ac deformitatem præbunt: ac præ-
nitentiam relinquunt: idcirco ut eas auersemur ab-
cendentes spectandæ sunt, non accedentes.

175 Voluptas malorum esca.

Platonis sententia, malus capitur voluptate, bo-
nus consilio.

176 Falle viuens, sed non te.

Vetus erat lathe biosas, putant fuisse dictum Epi-
curi: de quo Plutarchus: & Horatius. Nec vixit
male, qui natus moriensq; sefellit, addendum ta-
men ne quis seipsum in vita ignoret, & si ab alijs
ignoretur.

177 Non refert, qua, sed quo.

Nihil refert qua trās eas in hac peregrinatione vi-
te, sed quo peruenias: in omni loco, in oī fortuna
licet recte agere, & illo peruenire, quo intendim.

178 Scopulus in vndis.

ut sit in animo tanta firmitas, quàm vnde oēs
& fluctus humanorum casuum concutere non va-
leant:

Satellitium suæ symbolæ.

leant: semper immobilis, & altior fortuna:

179 Miserrimum pendere.

Inter spem & metum suspensum esse miserrimū.

180 Ne bis puer.

Antiquum prouerbiū, bis pueri senes: de senibus
deliris & dementibus: admonet ne in grandiore
etate viuamus, aut sapiamus pueriliter.

181 Ne laborem citra præmium.

182 Ne laborem laboris præmium.

Labores in res mūdanas vel præmium est nūl-
lum, aut certe vanitas, vel alter labor speciosior
quidem, sed molestior: ut qui dignitates digni-
tatibus mutant: si clamant HERCVLES
ille in Tragœdia, Finis vnius mali gradus est se-
quentis. Interim præmium horum laborū est sem-
piternus Cruciatu, sicut Paulus inquit, Stipen-
dia peccati mors.

183 Perruso dolio nihil infunde.

Allusio ad dolium Danaidum apud inferos, ut
habent fabulæ: ad multa tendit, ne quid des prodi-
go & profuso, ne rimosa auri, & loquaci arcanti
credas, ne cupiditatibus inferuias, ne voluptatis
bus obsequaris, ne insatiabilib; largiri assuescas.

184 De forme gigantem in nano.

In tam pusillo corpore, quantum natura dedit ho-
minibus tam fragili & infirmo, turpissimum

IO. LODO. VIVIS

est esse tam ferum & superbum animum; qui
stultitia & superbia cœlos etiam contingat, &
transcendat.

155 Difficilis gloriæ custodia:

Quam multa præferenda sunt studioso gloriæ, ut
paretur, ut parva conseruetur: maior perpes-
tienda est seruitus, quam emptis delapidet quum
gloria nisi fundamentis virtutis imitatur, fugas-
sissima sit.

156 Malus potentia custos metus:

Fragiles opes, quas multi metuumt, ac proinde os-
derunt. Sententia est omnium fere sapientum quæ
tractat in officiis Cicero.

157 Nescis quid vesper serus vebat,

Futura incertissima, ne quis nimium vel cōfidat,
vel desperet dictum est VARRONIS, qui
sic satyras aliquot suas inscripsit: eodem refer-
tur, inter os & offam.

158 Faciem ne aperias.

Tecta est facies humana verecundia, quod solum
velamentum reliquit ei natura: non est exuenda
tan honesto tegumento, nihil enim inuerecundia
detestabilius.

159 Manum per frontem ne ducito.

Alluse ad illud, perfricare frontem, siue faciē. siue
os: de ijs dictum, qui pudorem excutium,

Satellitium siue symbola:

190 Splendor summus non intueudus.

Solem si sereno cœlo intuearis, nocet oculis, inter-
dum excecatur: sic si diuinitatis fulgorem tentes cō-
templari, oculos mentis amittes: qui scrutatur
maiestatem, inquit sapiens, oprimitur à gloriæ:
non capiunt angustia mentis humanæ rem tam
sublimem atque amplam: non videbit me ho-
mo & viuet ait deus, adoranda sunt hæc non
scrutanda. Accommodari licet ad principum ar-
cana, quæ sæpenumero periculosum est conose-
re, præsertim si quid insit vicij.

191 Linguas ne præscinde, sed caue.

Non est libertas hominibus tollenda. Nam sicut
Augustus dixit: decet in liberis ciuitatibus libe-
ras esse linguas: sed sic viuendum, ne sit cur homi-
nes suam in te libertatem velint exercere.

192 Ora virtute obtura, non metu.

Eodē sepectat, non claudenda sunt ora metu opercu-
lo fragili & inuálido: bene agendo efficies, ne quis
mala de te sentiat, ac proinde nec loquatur.

193 Cogitatus liber.

Nemo prohibere potest quenquam cogitare.

194 Cogitatus quis coget: vis veritatis.

Hec enim suspiciones omnes tollit: & tanta est,
ut vltro in mentes hominum se insinuet, efficiatq;
quæ, ut nemini aliter libeat cogitare, sepe nec

IO. LODO. VIVIS.

licet: i deo recte agendum est, non aliter assequemur, ut omnes recte de nobis sentiant.

195 Homo homini par.

Ne quis supra hominem se efferat, ne cōtemnat, ne desipiat, ne se praeferat alteri, quum simus omnes Deo parente omnium æquo iure conditi, & in hanc vitam missi. Potest etiam ex Seneca sic dici. Deo imperium, homini consortium.

196 Suavisissimus post laborem finis.

Sic demum frui iuuat, quum res labore quaesita est, ut molestia praeterita usu presenti leuetur; vulgare est, parva labore iuuant.

197 Animo corpus fulciendum.

Non succubendum operibus honestis, & deficientibus corporis viribus, animi conatus tantus sit, ut labens ac decedens corpus sustentet. Ex Seneca lib. de vita beata.

198 Nocens se iudice nunquam absolvitur.

Semper enim accusatur & condemnatur à conscientia mentis suae: Iuuenalis, Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi displicet auctori. Prima haec est ultio, quod se iudice nemo nocens absolvitur. De hac re Cicero in pisonem, & pro Roscio Amerino, & Seneca multis in locis, Apud Quintilianum est illud proberbij loco, Conscientia mille testes.

Satellitium suae symbola.

199 Ebrietas nec madida, non sicca.

Ebrietas madida est, quae fit ex vino aut ceruisia sicca vero, quae affectu aliquo immodico, cum is vim omnem mentis & iudicii consopivit, ut iracundia, metus, insolentia ex immodicis fortunae successibus, arrogantia, voluptates, & omne delectamentorum genus, quam ebrietatem Graeci vocant acenon quasi inuivam: utraq; cauens da: utraq; hominem extra se pellit, & impotem sui reddit.

200 Potentior in te ne admittito.

Consuetudo viciorum, & qui a philosophis habitus dicitur, à grecis hexis, violentissimus est tyrannus, quum animū occupavit: in eo magnopere laborandū est, ne quis talis in nobis inualeat: nō erimus nostri iuris illo admissio. idem dicendū de multis perturbationibus ut ira, ut auaricia, sed potissimū ludi cupiditate, amore, & voluptate.

201 Precibus emptum carum.

Vulgare dictū. Cicero: Emere malo, quā rogare, idē Apuleius in florid. magnū precii sunt preces, quippe illis additur verecundia, sic igitur te compara, ut paucis egeas, quo pauca roges: & rogatus magnū te credito accepisse precii eius, quod rogaris, ne sis exoratu difficilis.

202 Quiesce nihil acturus.

IO. LODO. VIVIS

Dictum Attilij, quod citat Plinius Nouocomen-
sis. Satius est ociosum esse, quā nihil agere. Nihil
agere est rem inutile aut nō successuram tractare:
consulcius est quiescere, quam id agere.

203 Ingenium inexercitatum torpidum.

Cato ingenium hominis dicebat ferro esse simile,
quod usu splendet, at in ocio rubigine obducit-
ur, & exeditur, exercendum semper ingenium:
ocia enim feracissimum vitiorum seminarium:
sed honesto aliquo & pulchro opere velut erudi-
tione, & virtute nam rebus flagitiosis aut turpi-
bus exercere, hoc vero non exercere est, sed corru-
pere, de quo est sequens symbolum.

204 Ingenium situ pereat, non sentibus.

præstat ociosum degere, quā malis exercitame-
tis occupari.

205 Nullus sine linea dies.

Ex vetere dicto, & more Apellis Copicoris,
qui tāta fuit in arte sua diligentia, vt nullus præ-
teriret dies tam alijs rebus occupatus, in quo nō
ipse saltem lineam aliquam penicillo duxisset, &
erat olim maxima pars artis in lineis tenuis-
sime ducendis sita: admonet non debere diem
vllum abire, in quo non aliquid dignum homine
egerimus, opus videlicet ingenij, vel ad erudi-
tionem, vel ad prudentiam, vel ad probitatem
& pie

Satellitum suæ symbola.

& pietatem spectans: quem dicunt fuisse Censori-
um Catonis morem, ijs vero qui alijs artibus vi-
tam querunt, aliquid esse in sua cuiq; arte quoti-
die exercendum.

206 Calumnie morsui remedium nullum.

Nullum est tantum malum, cui non fere remediū
sit aliquod paratum à natura: & si non re alia,
saltem fugat: atqui calumnia & clam mordet, &
ante occidit, quā sentiat.

207 Beneuoli multi, consiliarij multi.

Ex Solomone: multis bene quidem & velis & sci-
cias: arcana vero tua ne cuius committas, nec
quemlibet consule: delige, quo in hanc rem posses
vni tuto & cum fructu.

208 Iustitia gratuita.

Ex Cicer. 1. de leg. Nihil est iniustus, quā iusticia
præmium querere: & qui mercede est vir bonus,
mercede erit quoq; malus.

209 Misericordia vānalis crudelis.

Crudele est eum, qui sic affectus est, vt misericor-
dia indigeat, cogere aliquid pendere, quo subleues-
tur: est enim acerbus ac immitis animus, quē non
hominis fleēt calamitas, sed suum commodum.

210 Bonorum rector, malorum victor.

Ex Seneca in epistolis. In secundis rebus opus
est rectore, in aduersis pugnatore: fortuna pro-
spera

IO. LODO. VIVIS

- spera gubernanda arte, consilio, prudentia, ingenio, irata retundenda magno robore, & inuictō animo superanda & calcanda.
- 211** Tantum scis, quantum operaris.
Ferunt verbum hoc fuisse diuo Frācisco in ore frequens: is demum vere ac germane philosophabatur. In oī pētō est ceditas: & quā virtutē exercet, hic eam nouit, ut potior pīctor est, qui imperite de pīctura differēs perite pingit, quā qui cōtra.
- 212** Paruo fames constat, magno fastidium.
Naturæ paucis rebus satissit, fames exiguo cibo placatur & tollitur: ingentes & varia mensæ fastidium adferunt, ac morbos.
- 213** Quod inuenisse pigeat, ne queras.
Satius est enim id ignorari: ut probrum domesticum, tristem sortem à diuinaculo: quæ si prædicatur, nihil aliud quā angit assiduo cor.
- 214** Persona publica, priuatam depone.
Cui magistratus aut principatus aut imperium mandatur, is sciat iam nō sibi utilitates suas quærendas, sed populi, cui præ est, sic optime publicū officium administrabit, alioqui fiet tyrānus. Deberet pro curiarū foribus dictum aliquod in hāc sententiā inscribi, quo officij sui admoneretur magistratus, ac eorū cōsultores: Huc ingrediēs per sonā priuatā relinque in limine, publicam sume.

Satellitium siue symbola.

- 215** Theatrum virtutis conscientia.
Ex Cice. ij. Tusc. nō oportet aliquid virtutē agere ut videatur; ergo nec alios debet spectatores requirere, quā cōsciētā mētis suæ: aqua si ipsi applaudatur recte est ei, & cū decore peracta fabula, nō secus ac si histriōni vniuersū theatrū applaudat.
- 216** Quorsum hæc alio properantibus.
Qui properat tantū ijs egit, ac proinde ea curat; quæ ad eū locū pertinet, quo intendit, sic nobis ad alterā vitā cursim properantibus, quæ ad illā faciunt, debent cure esse, non quæ ad hanc.
- 217** Quo multa brebi non vsuris,
Res omnes nisi vtare, inutiles sūt, onera magis, quā possessio, quum ergo brebe sit vtēdi tempus, quorsū pertinet velut immortales hic futuros, tāta cum sollicitudine opes aggregare? Potest & ad hunc modum dici: superflui, quo nō vtare: & per metaphoram: Quid paruo pedi magni calcei?
- 218** Amicus inuidus, inimicus felix.
Sunt homines nō pauci qui amicis afflictis atque infortunatis opem ferunt & eos miserrantur. Sin ijsdem illis vertatur fortuna, non aggaudent, sed inuident. Xenophon in comentarijs.
- 219** Sponde, & depende.
Sumptum ex veteri sententiā: spōde, iactura præsto est, cuius meminit Solomon Proverb. 6.

IO. LODO. VIVIS.

- 220 Specta, & habes quantum ego.
Hic est fructus auri, argenti gemarum, auleorum, perfronamentum, vestimentorum, signorum, tabularum, non minus habet ex hijs: qui spectat quam qui possidet.
- 221 Tu mihi inuides, ego tibi.
Inuidet plebeius patricio genus, pauper diuiti opes, contra patricius & diues plebei vel pauperi ingenium, literas, formam, vires, valetudinem, sobolem, & alia commoda innumera: quorum minus nimium plurius est quam vniuersae diuitiae ac nobilitas. Potest sic dici: Ego beatus tibi, tu mihi.
- 222 Iucundum laboris tergum.
Euripides: Suavis est praeteritorum laborum memoria. Et Cicero ait vulgare esse, iucundi antea facti labores: admonet etiam de solatio aduenientis laboris, ut exitum in eo consyderemus, quo minus fiat molestius: quemadmodum ad minuendam gratiam voluptatis, spectari eam iussimus a tergo.
- 223 Maxima paulatim ex minimis.
224 Minima subito ex maximis.
Haec est crescendi lex, ut cumulus fiat sensim addito exiguo: sic homo, sic eruditio, aedificium, ciuitas, denique humana & mortalia omnia ita adolescunt momento intereunt: ad augmentum ardua est via & accliuus, praecipit ad casum adque interitum.
- 225 Tempestiua iucunda.

Nil

Satellitum siue symbola.

- Nil fere est tam horridum aut asperum, aut incommensuratum atque insuauem, cui natura opportunitatem aliquam non crearet, in qua fiat leue, suauem, expetendum, nihil tam ex se iucundum atque amabile, cui non aliqua contingant tempora, in quibus amittit gratiam.
- 226 Bono deus lex, malo cupiditas.
Platonis sententia: bono viro ratio ex lex, quae deum sequitur: malo viro cupiditas, in regno animi per vitiorum consuetudinem consummata.
- 227 Age, quod agis.
Animus sit semper intentus in eam rem, quam agit, ne ad alias peregrinetur. Nam hinc fit, ut nihil recte agat: nec abs re dicitur, magnam vitae partem perire aliut agentibus.
- 228 Esto, quod audis.
Ex Horatio: det quisque operam, ut id nomen, quo honoris vel officij gratia appellatur, re ipsa praestet: rex probe administrando regnum: episcopus dioecesim: qui vocatur Christianissimus, ea agit, quae sunt Christianissimo viro digna: qui Catholicus Catholico: qui serenissimus, ne affectum nubilus turberetur: scholasticus curet rem scholasticam, faber fabrilem, magistratus rem publicam.
- 229 Pulchra domus pulcher bosper.
Turpe est domum parare speciosam ac visendam,

IO. LODO. VIVIS

- dam, seipsum deformem ac abominandum relin-
quere hoc multis contingit quia nihil possidet ma-
gis deforme ac foedū, quam seipsum. Potest etiam
ad corpus accommodari, cuius animus est hospes.
- 230 Quid iuvat nosci, non nosse?
Multi ab alijs noscuntur, ipsi sibi ignoti: quæ est
alia conditio statuarum aut tabularum nobilium
ac famosarum.
- 231 Quo fortunam, si non vteris?
Ex Horatio: quid magis prosunt mihi in arca clau-
si, quā in imo mari de meritis aut quid plus possi-
deri, quā cui alterius insignes ædes si nō haberes
magis aranearū aut murium sunt, quā tuæ.
- 232 Omīsto cur inuides?
Nemo inuideat vel diuiti diuitias, vel regi potes-
tatem, vel locupleti agros & villas, vel honorato
honorē: hæc enim omnia, si quis sapienter excu-
tiat, omnera sunt, quæ premunt, non leuant.
- 233 Ex granis aceruus.
Ex parvis reb9 fit maxima, sic ex numulis opes
amplissimæ, & ex assiduitate studij ingens per-
tia. Magnum est iuxta Hesiodi sententiam, par-
uis parua sepe ac sedulo abiungere.
- 234 Fidem qui dat, omnia dat.
Nempe sacrarium sui pectoris apud alium de po-
nit, ac proinde seipsum dat. Atilius Regulus ma-
ius,

Satellitium siue Symbola.

- iūs pignus arbitratus est reliquisse se Carthagi-
ni, quam similes se tertium reliquisset, quæ in-
gens est summa. Hinc nascitur hoc.
- 235 Fidem qui perdidit, quid restat?
Quandoquidē nihil habet quisq; maius, aut presta-
bili9, ac prope nihil habet aliud. Fide enim omnia
cōtinētur quæ si cōtēnatur, quid reliqui sit ad tutā
inter hoīes cōiunctionē ac societate: porro societa-
te sublata, iam homo bestia est, non homo.
- 236 Procul multum, prope nihil.
Humana fere omnia eius sunt ingenij, vñ procul
spectantibus magna videantur, pulchra, expeten-
da; si admoueas propius, despicias. Huius inge-
nij sunt diuitiæ, possessiones, potentia, nobilitas,
forma, honor, gloria: quum cōtra diuina hoc ma-
gis in admirationem sui rapiant, quo propius &
exactius cognoscuntur.
- 237 Procul nubes, prope nebula.
Simile est priori. Nebula si procul cernatur, den-
siss. videtur nubes. Si eam ingrediare, rarissimā
rem deprehendes, & aerī non ab similem: eiusmo-
di sunt, cum plerq; res hominum, tamen maxie
me aula principum.
- 238 Vnum est necessarium.
Verbum domini & Seruatoris nostri CRIST
- I TI

IO. LODO. VIVIS

TI IESV ad augendā curā pietatis, & minue-
dam solitudinem rerum periturarum: procura-
tio & cibi & potus & rei familiaris, in qua Mar-
tha versabatur, utilis quidē homini, sed ad repus:
ac sedere ad pedes domini, & verbū illius puro ani-
mo haurire, quod erat Magdalene opus, id de-
mum necessarium, & quod nunquā aufertur. Post
quā omnia siue ingenij decora atq; ornamenta,
siue corporis, ut externa: commoditates expen-
deris ac excusseris, intelliges vnum esse homini
necessarium.

236 Mente Deo defixus.

Hoc symbolum tam fausto omine ponetur ultis-
mum, quā illud primum, Scopus vite **CRIS-**
TVS. Ipse est initium, ipse finis, ab ipso profi-
ciscuntur omnia in ipsum tendunt: huic oportet
nos affigamus, si volum⁹ beati esse, nō alio clauo
quām mente ipsa.

Possunt alia permulta Symbola deduci ex Plato-
ne, Cicerone, Seneca, Plutarcho, Horatio, sed
præcipue sacris literis, fonte ut copiosissimo, ita
liquidissimo ac purissimo, & scriptoribus nostræ
religionis, Adsunt proverbialia tot, & metaphore,
& allegoriæ fabulæ quoq; & historie, & cogni-
tio naturæ rerum, quæ suppeditare magnū nume-

rum

Satellitium siue symbola:

rum possunt: & nostra hæc mutari atq; in alias
verti formas licebit: & ex scholiolis alia desumit:
quo circa nec illa attingi, quæ sunt omnibus in ore
hoscæ te ipsum: ne quid nimis: sponde iactura præ-
sto est, quæ dicunt tria Apollinis oracula: & dis-
midium plus toto, quod Hesiodi: tum sustine &

abstine, quod Epitæti Hæc, quæ posui, suf-
ficient siue ad sententiarum copiam,

quæ omnes pene his sunt conclu-

sæ, siue ad rationem ostendē-

dam, quemadmodum

alia possint innume-

ra excogitari,

Symbolorū

Finis.

IOAN. LODOVICVS VIVES

DOMINÆ CATARI

næ Regine Angliæ patronæ

vnica S.

Vssisti, vt breuē aliquā rationē
conscriberem, qua in Maria filia
tua instituenda præceptor eius vti
posset: parui libentis tibi, cui in re-
bus multo maioribus obsequi vel-
lem, si possem. Et quoniam institutorē illi doctū
imprimis hominē ac probum, vt par erat de legi-
sti, res velut digito indicasse fui cōtentus: ille reli-
qua explicauit, quæ tamē aut obscure tradita,
aut pretermissa ab scriptorib; artis Grāmaticæ
putauit, ea paulo pluribus cōsignauit verbis Chri-
stum precor, vt hæ docendi ratio & ad erudicio-
nem, & ad virtutem filiam tuam impense iuuat,
Vale, & hunc meum aīm addictissimū maiestati
tuæ scito. Oxoniæ Non. Octob. M. D. xxiiij.

ELECTIO.

LIterarum sonos doceatur plane, & diserte
proferre neq; enim parui ad insequentem in-
stitutionem interest, quomodo didicerit elementa
& syllabas pronunciare. Sciat ex literis esse al-
ias vocales, alias consonantes, quot sint illæ,
quos

De ratione studij puerilis.

quot ista, & cur sic dicta, Esse ex cōsonantib; alias
mutas, quæ a se incipiunt & finiunt in vocali, vt
b. c. d. sic vocantur, quod quum fari incipiant, nisi
succurrat vocalis, obmutescunt. Alias semiuoca-
les dicuntur ex ijs quasdam liquidas, vt l. m. n. r. Tum
duas ex vocalibus i & u transire in consonantes,
quū post eas sequitur vocalis, cui in sono iungun-
tur, vt viuio, iuuio, conijcio, vinum, vulpes. In græ-
cis dictionibus nunquam iota fit consonans: ideo
ne Iacobus nec Ioānes consonantē i habent: u con-
sonans apud eos est beta: vocalis v est o y diphtho-
gus: quo circa assuescat scribere v vocalem hac for-
ma propter græcū y, quod sepe numero apud las-
tinos in u transit, vt Sylla Silla, Tybur Tubur:
& cōsonantem hac u propter beta græcū. Syllaba
dicitur quasi cōprehensio literarū, sed ex sola vo-
cali potest fieri syllaba, vt Maria, Iesus. Tū dis-
cat syllabā constare, aut ex vocali sola, aut ex vo-
cali & consonantē, aut ex vocali & cōsonantibus:
sine vocali nūquā fit syllaba, & q̄ sūt vocales, 10
tide syllabæ. Ex vocalib; fieri diphthogos, 4, duas
scribi & proferri: duas scribi, & nō proferri, nisi
q̄ paulo crassior est sonus, quā si esset vocalis sim-
plex. Eadem in literis græcis ostendenda, vt emē-
date sciat in vtraq; lingua legere. Infigenda hæc

IO. LODO. VIVIS

sunt & inculcāda, vt recte literas & syllabas sonet, nec vllum infit in ore vitium.

¶ Partes orationis.

Deinde sciat esse apud Latinos octo partes orationis: quatuor variables, & quatuor inuariabiles. Ex variabilibus, quæ significant fieri aliquid & inflectuntur per modos & tempora, hæc dicuntur verba: quæ declinatur per casus, & significant aliquid fieri in tempore, dicuntur participia: certa, is sunt pronomina, reliqua nomina. Ex inuariabilibus certas quinquaginta esse prepositiones: eas vero quæ cōiungūt ac velut cōiungūt orationis partes, vocari cōiunctiones, cōiunctiones olim: esse nōnulas subitū mētis affectū exprīmētes, quæ vocatur interiectiones: reliquas aduerbia nominari. Hæc sint à nobis crasse ac ruditer vt cūq; ostēsa, sicut & alia in hoc libello omnia, magis vt indicētur, quā vt exacte à nobis expromantur.

¶ Scriptio.

Inter hæc omnia de aliquid temporis formandis literis, nō tam elegāter, quā velociter, vt si quid præceptor dicet, ipsa suis scribat digitis. Si quæ autorem legat, & vel verbum vel sententia placeat, excerptat: magis hærent memoriæ, quæ nos ipsi manu nostra scripsimus, quā quæ alij. Intes
rim

De ratione studij puerilis.

rim etiam dū scribimus, animus à cogitatione rerum siue leuiū siue turpiū auocatur. Versus quī ad imitationem proponuntur, contineant graui aliquā sententiolā, quā inuēt eddidicisse: nam toties rescribēdo, necesse est infigatur animo: dabitur opera, vt initio saltē imitando castigatē scribat.

¶ Memoria.

Memoriā quotidie exerceat, vt nullus sit dies in quo ipsa aliquid nō ediscat: sic & acuetur ingēniū, & facillimā sibi ac prōptissimā parabit memoriā, vt Postea quæcūq; libuerit, nullo retineat negotio, & firmissime: durāq; in reliquā vitā, quæ ista ætate percipiuntur. Initio de nocte cubitū intra, attente bis aut ter relegeat, quæ memoriæ mandari volet, & post in die mane a se reposcet.

¶ Inflexio nominum.

Incipiet nomina inflectere, & discet esse sex nominum genera. Masculinū quod signatur hac voce, hic. Femininum, quod ista hæc. Neutrū quod hoc, Cōmune, quod hic & hæc. Omne, quod hic, hæc, hoc: aut per tres voces. Dubiū, quod d signatur per ista duo, hic vel hæc. i. quod si volumus potest esse masculinum, & si volumus fœm: vt margo, cortex: dicimus enim amarus cortex, & amara cortex. Et inter cōmune & adubiū hæc est differe

IO. LODO. VIVIS.

ria, quod quū omne genus pertineat ad adiectiua, comū quū additur adiectiuū, respiciendū est de quo sexu loqueris: Et sic adde genus adiectiui, quod postquā addidisti, non potes mutare de eodem loquens: in ambiguo vero liberum est vtrūcūq; genus adiectiui libuerit addere, Et postquā addideris de eodem loquens mutare: vt si dicas, albus canis, de mare bene dicis, de femina nō bñ: Et postquam dixisti de mare albus canis, de eodem nō licebit dicere alba canis: at de quacūq; cortice loquaris, dicis vt voles albus cortex, sibe alua cortex: Et postquā illud dixeris, de eodem loquens cortice dicis alba cortex. Promiscuum, quod Græci epicœnum, non est genus: nam hic de natura rerum non loquimur, sed de qualitate vocum. Substantiua siue substantialia, siue appellatiua nomina dicuntur omnia, præter illa, quæ sunt omnium generis: hæc vero dicuntur epitheta, siue adiectiua. Illud annotauit propter sola adiectiua reposita esse in substantiuis genera: nam si adiectiua nō essent, nihil esset opus generibus: vt cū dicimus reueror patrem, nelædas hoīem, exclude canem non refer cuius sit gñis: si sit addendū adiectiuū, tunc cōsiderandū est cuius generis. Posthac tractantur numeri duo: nam dualem græcorum non recipi

De ratione studiū puerilis.

recipimus Latini, nec magnopere obseruāt Græci. Tum casus senī in vtroq; numero: additur à quibusdā septimus, cuius meminit Quintilianus, Et post eum Seruius, vt precibus Deum placeo. Vocatiuus semper similis est nominatiuo, præterq̃m in quibusdā nominibus primæ declinationis, Et secundæ. Nomina neutra habent accusatiuum Et vocatiuum similes nominatiuo, Et in plurali hi tres casus finiuntur in a. Nomina cōposita sic declinātur vt sua simplicia. Hinc explicāde declinationes quinq; , quomodo prima cognoscatur ex genitiuo singulari vel plurali, Et quot habeant finitiones in nominatiuo, Et quæadmodū oīa nomina huius declinationis finita in as vel in es sint græca. Hic inflectet nomina huius declinationis. Secūda quō cognoscitur, Et quot habet fines, Tertia itidē in qua sunt. xi. fines, a, e, o, c, d, l, n, r, s, t, x. Hinc sequuntur quarta Et quinta. Post hæc incipiet discere congruentiam adiectiui Et substantiui in numero, genere, Et casu: in qua exerceatur aliquandiu multis exemplis propositis,

De verbis.

Iam ad verba veniendū, in quibus duo sunt noscendæ nature verborum, Et syntaxes siue constructiones. Quinq; sunt modi in verbo. Indicatiuus Et qui

IO. LODO. VIVIS.

Et quasi narratiuus, per quem referimus aliquid in quo sunt quinq; tempora. Præsens tria præterita, & futurum. Inter præterita hoc est discrimen, quod perfectum significat rem actam, sicut nomen ipsum sonat: imperfectum significat rem nondum fuisse perfectam aut transactam eo tempore, de quo loquimur: plusquam perfectum significat rem perfectam ante aliam factam, ut cœpi legere hora decima, tunc electo surgebas, & mater tua iam fecerat rem sacram: ita præteritum imperfectum & plusquam perfectum ad aliquid aliud referuntur cuius ratione aut imperfectam rem aut plusquam perfectam denotant. Addunt nonnulli futurum perfectum, quod subiunctiuum esse dicitur, id propterea perfectum nominatur: nam si dicas, quum cenabo, significas inter cenandum: sin vero quum cenauero, id est perfecta cœna. Imperatiuus modus, q; per illum imperamus, sed & precamur hoc, & adhortamur: duo dederunt huic tempora præsens & futurum: additur & futurum subiunctiuum huic modo: ut dixeris, feceris, præcipue cū negatione, ne dixeris, ne feceris, & negatione ne, aut neq; nunquam autem, non. Optariuus per quē optamus: huic placet esse quinq; tempora, præsens & præteritum imperfectum, utinam discerem: præteritum

De ratione studij puerilis. Epist. 1.

teritum perfectum utinam didicerim: præteritum plusquam perfectum utinam didicissem, futurum utinam discam, Subiunctiuus quia subiungit aliam orationem, ut quum benefeceris letare, quinq; sunt huic tempora, & solent ea interdum capi pro temporibus indicatiui. De hinc infinitiuus cur dicatur, & quot habeat tempora. Addidit Thomas Linacer modum potentatiuum, idq; merito & docte hunc tradens, quum paulo plus in literis erit progressa. Exerceda est in modis, & temporibus diligentiss. addita voci latine Britannica, quæ illi responderet, & usus ostendendus, nam Britanni ex proprietate vernaculæ linguæ, nonnunquam in temporibus peccant. Hæc ubi erunt cognita, sciat numeros esse in verbo geminos, personas ternas. Interea inspeciet verba per quatuor coniugationes: simul discet, quibus hæ coniugationes inter se notis distinguantur: habebitq; generalia quedam de illis præcepta, quæ spectent ad præterita, & supina, ut in prima declinatione præteritum terminari in aui: supinum in atum. In 2. in ui vocales, & supinū in tum varie. In 3. nonnulla præterita & supina exempli causa adferentur, nam res est multiceps. In 4. præteritum in vi syllabam, & supinum in itum, quæ excipiantur ab ijs canonibus,

IO. LODO. VIVIS

bus, procedente tempore paulatim cognoscer:

CSyntaxis.

Tum veniendum erit ad eam, quæ græcis dicitur syntaxis, latine constructio. Primum intelligat orationem nullam posse constare sine verbo. Nec verbum posse poni sine objecto aut supposito, vel explicito vel implicito, ut in prima persona et secunda. Suppositum hoc & verbū quomodo debeant congruere, ne vitium admittatur. His cognitis venietur ad quinque verborum genera. Actiuum quod finitur in o, & habet passiuum in or: huic datur nominatiuus in re agente, & hæc est suppositum, datur accusatiuus in re patiente, seu recipiente accusatiuum verbi, ut Maria amat matrem suam. Sunt ex his verbis alia, quæ præter istos casus admittunt genitiuum, ut deus accusat genus humanum ingratitudinis, & superbus postulat superbū arrogantiæ. Alia datiuum, ut suade optima etiam inimicis, præbe egenis necessaria. Alia accusatiuum, ut ne doceas philomelas cætum: roga deum bonā mentem. Alia ablatiuum sine præpositione, ut exuis pauonē plumis, quibus ornes canem. Alia ablatiuum cū præpositionibus a vel ab, vel e vel ex vel de, ut audi iucundā fabellam a patre, ex patre, de patre. Iste possunt dici

De ratione Studij puerilis, Epist. I.

dici formæ suæ species verborū actiuorū. Et casus isti præter nominatiuum & accusatiuum rei agentis & patientis dicantur casus speciales. Passiuum verbū est, quod ex actiuo fit addita, ut amor ab amo: in re patienti, seu quæ sit, habet nominatiuum, & hoc est suppositū: in re agentis ablatiuū cū præpositione a vel ab, vel datiuū interdū accusatiuum cū præpositione per: casus speciales eodē modo manent in actiua & passiuā, ut Maria amatur a matre, & ornatur ab ea virtutibus. Neutrū est, quod finitur in o, & non habet passiuū in or, nisi in tertijs personis quandoque; nominatiuum habet, pro supposito. Ex istis alia habent genitiuum post se vel ablatiuū sine præpositione, ut bonus homo iracundia caret & indiget dei solius. Alia datiuū ut Maria inseruit matri, & sapiēs tēpori parer. Alia cū præpositione iunguntur, quæ nominantur absoluta, ut cœnata de ambulo in porticu, pulcher animus habitat in pulchro corpore. Alia habent ablatiuum sine præpositione, ut ardeo amore probitatis, malus flagrat cupidine vindictæ. Alia ablatiuum cum præpositione, ut verba passiuā, & significant passionem, ut desides pueri merito vapulāt à præceptore. Sed multa accusatiuum significant rei verbi, ut seruiū seruitutē curro cursum

IO. LODO. VIVIS

cursum, viuo vitā. Sum es ponitur inter neutra,
quod ante se habet nominatiuū, post se interdum
nominatiuū, quum res pertinent ad idē, vt vir
tus est maximum bonum; & genitiuum, vt liber
hic est Mariae, & datiuū, vt eruditio est omnis
bus magnae voluptati, & ablatiuū, vt sis puella
modesta facie, probo ingenio. Adduntur cōposi-
ta huius verbi vndeceim, adsum, absum, &c. quae
post se recipiūt datiuū, ad sū vintuti, desum vitio.
Cōmune verbū finitur in or sine actiuo & retinet
significationem actiuā & passiuam: quū capitur
in significatione actiuā, habet constructionē ver-
borum actiuorum: quum in passiuē verborum
passiuorum, vt ego veneror probitatē, probitas
veneratur a me, quod tamen est rarius, & sunt
haec per pauca. Deponens finitur in or, sine acti-
uo in o, & alteram significationem retinet, acti-
uam in pluribus. Haec verba pro supposito quem
admodū & cetera, nominatiuū habēt, post se ve-
ro alia genitiuū, vt misere communis naturae
recordare accepti beneficij. Alia datiuū, vt do-
minare cupiditatibus, obsequere bene mouenti-
bus. Alia actiuū, vt sequere deū, & nācisceris ger-
manā beatitudinē. Alia ablatiuū sine prae-positione
vt vtor non fruor pecunia. Alia cū prae-positione,
que

De ratione studij puerilis.

quae passionē significant, vt ex paucis verbis ma-
gnū bellū oritur. Habebit formulā omnia ver-
ba recipere datiuū in re cuius designatur utilitas,
vel cōmodū, vel damnuū, vt Cato docebat sibi su-
um filium: perdo tibi tuam pecuniam, saepe ex
proprietate latini sermonis, quam facilius est in-
telligere, quā explicare, vt ego tibi hominem
illum bellissime tractaui. Tum & nominatiuum
habet post se, quum pertinet ad idem quod suppo-
situm, vt ego disco libens literas; inserui tibi les-
tus, tu vocaris Maria, tu diceris, praedicaris, scri-
beris, putaris, habebis bona, recta consciētia vis-
uit semper laeta, expeditus, currit celerior. Istoruū
omnium satis erit in singulis speciebus vnum aut
alterum ad summū tria exempla proponere, in
ter loquendum vero aut legendum annotetur, quae
verba ad quas species pertineāt, sic fiet in verbis
impersonalib. & in alijs quae dicemus: dāda est o-
pera vt Exempla sint interdū grauiā, quae sancte il-
lā erudiant, interdū festiuā, quae delectent: admi-
cebuntur castae & purae aliquae fabulae, q̄ animū
eius reficiant, & redintegrent, tum: etiā excitent.

Participia.

Deinde sequuntur participia, quae Latini habent
trium temporum, & vnde formantur: haec ex-
plicita

IO. LODO. VIVIS

plicabuntur, & quæ significant actionem, quæ passionem. Ante se nullum habent casum, Post se vero casum sui verbi, vt inseruiens foro dilectus à patre, cariturus vitio, docendus à bono Magistro.

CVerbalia.

Sunt quedam voces, quæ habent participiorum faciem, & sunt nomina, quæ tempus nullum designant. Vt amans Librorum, fugitans litium, homo venerandus, verbalia nominantur. Sunt & verbalia in or, quæ formantur ab ultimo Supino, vt amator, suator: & alia Fæminina in trix, quæ fiunt à verbalibus in tor, vt amatrix: genitriuo iunguntur.

CAnomala.

Sciet quæ participia, quibus verbis vel adsunt, vel desunt: & verba quæ formulas generales in inflexione sequuntur, quæ non. Illa etiam quæ anomala dicuntur, vel defectu: vt aio, inquo, quæso, salve, vale: vel varia declinatione vt fero tulli, sum sui. Postea quæ multipliciter habent constructionem, id est, quæ varijs iungi possunt casibus, vt recordor hanc rem, & illius rei: postulo te huius criminis, & de hoc crimine, quæ de re scriptæ libellu Antonius Mancinell. quæ thesauru appellat.

De ratione Studij puerilis. Epist. I.

pellavit. Hec quum erunt semel vt cunq; exposita, neq; enim tradi exacte necesse est, adhibebitur compendiu grammaticæ Thomæ Linacri, & libellus de constructione Melachthonis, & qui circumsertur Erasmi nomine: simul & eiusdæ colloquia, vel tota, vel selecta à preceptore partem.

CVocabula.

Ex quibus retinebit aliquot vocabula & loquendi formulas, quibus in sermone quotidiano utetur quas sub inde expediet ab ea reposcere, ne excidant, & iubebitur alios sic alloqui. Expediet conscribi illi dialogos aliquot ijs de rebus, in quibus quotidie versatur, vt illis latine nominandis assuescat, velut de indumentis, de partibus ædium, de cibis, de partibus temporis, de instrumentis musicis, de suppellectile. Vocabulorum veræ & propriæ significantiæ explanabuntur, ne improprie utatur. Tum differentiam inter illa, quæ similia videntur, & congruentiam inter ea, quæ dissimilia, in hoc proderit non totum Vallam enarrare, sed quedam ab illo excerpta, qualia Nebrissen sis collegit, & Antonius Mancinellus. Sed acriter opus est iudicio, ne friuolas aut parum observatas, aut falsas quoq; præceptor perhibeat, cuiusmodi sunt haud sane paucæ in Valla, Nonio, Serpella.

IO. LODO. VIVIS

uio, Donato, sed maxime in Gellio. Erymologias quoq; multorum cur dicta sint accipiet. Sic enim verius & certius tum intelliget tum cōtinebit, & ea cognitione delectabitur, multūq; in his latet peritia, modo recte & acute expendatur, nec unde cumq; friuola aut redicula corrogētur, quod fecerūt patrū & auorū memoria, qui hanc partem tractandā susceperāt, latini & græci sermonis penitus ignari, Annotabuntur ei, quæ usu ineruditiorū barbara vocabula vsurpātur, & quæ sunt quidē Latina, serinuerse significationis.

Exercitatio Latine scribendi.

Incipiet hoc loco oratiunculas ex Anglico in Latinū vertere, faciles initio, paulatim difficiliore: per oīa genera & formulas verborū, sed partim graues & sanctas, partim festiuas & urbanas.

Autores.

Simul cū his discet Catonis disticha, & mimos publicanos, & sententias septē sapientū, quæ omnia eodē libello Brasmius cōiunxit, & explicauit, Ediscet ex illis sententiolis aliquot vitæ maxime viles, quas habeat in posterū velut antidota aduersus venenum, & prospere fortune & iniquæ Assuescat iam nunc in hac tenera ætate veras & incorruptas habere opiniōes, vt ea sola bona pu

ter.

De ratione studij puerilis. Epist. I.

ter, quæ vere sunt talia, velut virtutes, & eruditionem; ea mala, quæ re vera mala, vt vitia, & ignorantiam, & stultitiā, ne mala pro bonis sumat aut e contrario: ne tenuibus & exiguis rebus tam magnis capiatur, & moueatur: ne etiam magna & preciosa tanquā vilia contemnat. Delectabitur fabellis, quæ vitam erudiant, quas ipsa alijs referre possit, vt de Papyrio Prætextato puero apud Gellium, de Iosepho in sacris libris, de Lucretia in Liuiο, de Grisellide vulgata iam fabulā, & alijs, vt ex Valerio, Sabellico, & huius notæ scriptoribus, quæ pertinebunt ad aliquā commēdationē virtutis, aut detestationē vitij. Habeat dictionarium Latinū & anglicū, quod sæpe cōsulet, vt sciat, quid quodq; vocabulū significet, res quum nom intelligeret, explicabuntur a doctore: turpium & foedarum rerum vocabula, nec intelligat, nec si fieri possit, legat, vel audiat. Conficiat sibi libellū ex vacua charta, in quo sua manu cōscribat sententiolas, quas memoriæ mandatura est, eritq; ei vice cuiusdam enchiridij.

Reditus ad priora ætius.

Hoc loco repetet, quæ de quinq; verborum generibus dicta sunt. Post ad verba quæ dicuntur imo personalia, quorum alia sunt ætiue vocis, alia

K ij

passiua.

IO. LODO. VIVIS.

passive: Actiue vocis cur dicantur, & eorū esse species quinq. Aliorum quæ ante se habent genitiuum, post se infinitiuū, vt inter est huius parasi-
ti assentari, & canis huius adulari, si velint esse: quæ datiuū & post se infinitiuū, vt stulto nō placet audire verum: quæ possunt esse personalia mutata constructione, vt tu proba placebis matris: alia quæ ante se accusatiuum post infinitiuum, vt decet nobilem non superbire: oportet te esse culicem non hominem: alia quæ ante se actiuum post se genitiuum, vel infinitiuum, vt pœniteat te peccasse: alia quæ quum adduntur verbis impersonalibus, sunt impersonalia, & habent constructionem eorum: quum vero personalibus, sunt personalia, vt incipit me tedere ludi huius, & ne incipias senex insanire: non potest Athenienses pœnitere Phocionis, qui vnus poterat, & solebat stultas illorum consultationes improbare. Verba autem personalia passive vocis, sunt similia tertijs personis singularibus verbi passiuī: veniunt ab actiuis & neutris, nullum habent suppositum, post se vero casum verborum, à quibus descendunt, vt à nobis auditur, à vobis statur in cubiculo, sedetur in triclinio: estur, bibitur aflatim, si quis addat suppositum fit passiuū, vt scribitur liber, a-
tur

De ratione studij puerilis.

tur ager, luditur alea. Sequitur constructio infinitiuorum: illa est fere cūmunis ante se habere accusatiuum pro supposito: post se casum sui verbi, vt me legere tibi librum erit vtile. Adduntur verbis in quibus diligenter est animauerit cō-
structio. Nam sunt multa verba, quæ ante se, & post se etiam interiecto infinitiuo eundem casum requirunt, quum res eodem refertur: exemplis res est declaranda, ego volo pudica esse, tu velles fuisset ad tales epulas inuitatus: nisi si quis adderet accusatiuum ante infinitiuum, vt ego volo me esse literatā: iam in alijs. Socrates talis philosophus non potest esse ferox. Maria existimatur & dicitur esse castissima, & in hoc verbo videor, ego videor tibi esse literata, tu videris mihi esse sancta. Romani videntur nobis nimis cupidi belli & pecunie: dico auriculas tuas videri galeros non auriculas: mihi licet esse doctus: tibi vocat esse disertus. Hinc de constructione gerundi & supini, quæ est apud Vallam, & ex illo apud recitiores: istud animaduertitur, gerundiū adiectiuum non venire nisi à verbo cui additur accusatiuus, & ratione illius casus: non enim dicimus, veni huc tui seruicij causa, vel ad cavendam voluptatem, nec ad scribendum te, vel scribendo tibi, vt sit adiectiuum,

IO. LODO. VIVIS

sed causa observandi tui, cogito de te docenda, propter vos erudiendos. Commodum nunc erit explanari vim potentatui modi, quæ sunt voces tēporū subiunctiui: vt tu virgo hoc dicas: quis homini tam mendaci crederet? peccaueris sane, sed semel; nemo sic dixisset, nunquā accessero prauis consultoribus. His cognitis venietur ad significationem, & syntaxin reliquarum partium orationis. De vi pronominis. De aduerbio: De præpositione. De coniunctione. Quibus addatur verbi modis, & quomodo coniungat. Interiectio cursiva ita appellata, quod per affectum interponatur orationi, vt magnum heu fecerat ne fas. Poterāt ista dici à me fusius, sed admonere satis habui, quæ ab alijs essent copiose tractata, quæ omnia vsus & lectio autorum explanabit ac expoliet, rederq; vt apertiora, sic etiam certiora.

¶ Sermo.

Loquatur cum præceptore & condiscipulis Latine, quas habeat tres aut quatuor, nam solum institui non conducit: sed nec plurimæ sint, & ex puellæ, atq; etiam selectissimæ liberaliter, & sanctissimæ, educatæ, à quibus nihil audire possit, aut discere, quod mores corrūpat, quorū prima sēper debet esse cura. Stimuletur modo præmiolis, modo

contē

De ratione studij puerilis. Epist. I.

contēctione, & emulatione, laudetur ipsa, laudetur & alia ipsa audiente: conabitur exprimere, quæ apud autores legerit, & quemadmodū alios audierit loquentes, quos putet eruditos esse attente auscultatos, sic & loquetur ipsa, in quo est imitatio, res in studiis non parum utilis præsertim tēneræ ætati, quæ nihil libētius aut melius, quàm immitatur nec solum voces emulabitur, sed pronunciationem quoq; nec in accentibus peccet.

¶ Accentus.

De quibus cognoscat initio generalia præcepta, duo in primis in sermone latino. Penultima syllaba longa, in ea est accentus, vt parentis. Altera. Penultima breui, in antepenultima est accentus, quāracūq; sit. vt hoies, dñs. In vltima nulla latine dictioes accipiūt accētū, præter pauca inflexibilia, vt porro, vna, illo. In dissyllabis oibus accētus est in penultima, præter ea quæ dixi indeclinabilia. Tū licebit vniber salia illa conoscere, de vocali añ vocalē quæ est brevis, de vocali añ duas cōsonātes, aut cōsonātem vim duarū habentē, quæ longa: & omnis syllaba diphthongo scripta longa est. Anxia illa, de syllabarū quantitate, vel alias discet, vel non eget formina, quod magis puto: Observabit institutor, quæadmodum loquetur, vi

K iij

tiag;

IO. LODO. VIVIS

tiq; tum sermonis, tum linguae sedulo repurgabit, ne haerere sinat: ostendet rationem, cur vel foelocissimum castigavit, vel barbarissimum, vel vitiosam pronuntiationem, hortabitur ut vitet, ne iterum idem peccet, si rursus eodem relabatur, ad moneat prioris errati.

¶ Annotationes.

Habeat librum vacuū manu scriptum, in quem manu sua conijciat, tum verba, si qua inter legendū graues autores inciderūt, vel vtilia vsui quotidiano, vel rara, vel elegantia; tum loquendi formulae, argutas, venustas, lepidas, eruditas tum sententias, graues, facetas, acutas, urbanas, falsas, & historias ex quibus exemplum vitae suae possit petere, Aduertet etiam vbi, & quemadmodum grammaticorum seruentur praecepta, vbi negligantur: nam ars grammatica ex vsu autorum nata est, ideo hic est arti praefendus, quum discipuli crepant, ars tamē necessaria est, quae recte & emendate loqui ex observatione docet.

¶ Autores.

Autores in quibus versabitur, si erūt, qui pariter & linguā & mores excolant, atq; instituāt: quiq; non modo bene scire doceant, sed bene viuere, huiusmodi sunt Cicero, Seneca, Plutarchi opes

De ratione studij puerilis, ra, quae sunt à varijs versa aliquot Platonis dialogi, praesertim qui ad Rempublicam gubernandam spectant, Hieronymi epistolae, & quaedam Ambrosij ac Augustini opera. Erasmi institutio principis, Enchiridion, Paraphrases, & alia eius per multa pietati vtilia, Thomae Mori utopia. Historia cognoscat non axie ex Iustino, & ex L. Floro, & Val. Maximo, Inter haec omnia & cum surgit electo, & cum ita cubitum, aliquid quotidie ex nouo testamento legat, quod praefator declararet, Sūt & Christiani poete, quos iucundum fructuosumq; erit legere: velut Prudentius, Sydonius, Paulinus, Arator, Prosper, Iuuenius, qui multis in locis possint cum quouis veterū certare elegantia carminis dicomam rebus tanto sunt superiores, quantum bona malis praestant, & humanis diuina. Nec sunt gentiles poete in totū aspernandi. Lucanus, Seneca Tragicus, & magna ex parte Horatius. Quum hos leget, vocabularium latinae linguae, Calepinum scilicet, aut Perotum, ad quem recurret haerens in latina voce, Hanc puto esse rudem studiorum declinationē: exactior tempus ad monabit, & prudentia tua singularis inueniet.

F I N I S.

IOAN. LODOVICVS VI
VES CAROLO MONTIO
io Gulielmi filio .S. D.

Qvum patri tuo clarissimo & omni virtutum genere ornatiss. viro ostendere cuperem, quatum a me diligeretur, quod ipse in me singulari semper benevolentia fuerit, de creui aliquid ad te de initijs studiorum scribere, in quibus tota vis est & ratio deinceps eruditioris, ut in seminibus stirpium, ac frugum: deinceps futurorum: dedi operam ne te preceptorum vel copia obruerem, vel difficultate deterrem, omnia aptata sunt, quoad prestari a nobis potuit, captui istius aetatis tuae, aut paulo maioris. Libellum hunc quum tibi mitto, patri me tuo existimo mittere: cui virtus & institutio tua non minus cure sunt, quam sua sibi vita, qua tenerius te amabit, si talem te presteris, qualem ipse optat probissimum videlicet & doctissimum: est in tua manu situm, ut utrumque ingenio & diligentia consequare. Vale, & exemplum quod domi habes sapientissimi patris imitare. Lodini M.D.XXIII.

CRELIGIO:

Quum

De ratione studij puerilis. Epist. II.

Qvum sapientia, & virtus & scientia omnino diuinitus contingat, equum est, ut primus aditus adhuc oia sit per deum: in quo decet esse te maxima pietate, & eius rebus interesse mente religiofiss. nec ullum opus eius quantumcumque leue exequi segniter, aut persunctorie.

Opera.

Et quatenus Deus non dat munera sua ociosis, ideo labore et diligentia in studijs literarum & virtutis opus est.

Memoria.

Memoria scito thesaurum esse totius eruditionis quam si desit, non secus superuacuum est omnis labor, quae si in pertusum dolium aqua infundas. Sed nemi nisi tam infelix contigit memoria, qui non eam felicissimam possit reddere exercitatione, nihil est enim quod magis opere & labore gaudeat: nihil quod facilius corrumpatur & intereat quiete ac ocio. Quo circa aliquid quotidie ediscendum est. etiam quum non est necessitas tantum ne torpor in memoria inuadat: quo nullus est illi morbus perniciosior. Continetur etiam memoria bona valetudine: cauendumque in primis a repletionem, a cruditate, a vino immodico, a densa ceruicia, a supino cubitu.

Preceptor.

Preceptor non minus amandus, venerandus, colendus quam si esset pater nam re vera preceptores imagine

IO. LODO. VIVIS

gine quandā nobis referūt parum, & a nullo ma-
ius accipere potes beneficiū, quā a quo sis erus
ditior & melior: quibus duobus bonis nulla pos-
sunt in vita eōparari: adde quod facilius disces, si
amaris docentē, cuius dicta nunquā vel contem-
pseris, vel neglexeris: semper cū dignatione in ani-
mum admittē & oraculi cuiusdam vice habē: nec
solum illū ama, sed da operā, vt ab illo redame-
re, sic te ille diligentius docebit: quod assequeris
parendo modestē eius praeceptis, obseruando eū,
honorando, admirando quaecūq; seu dixerit seu
fecerit: si quid probarit in vita aut in sermone,
sic age, vt sentiat te illud probasse: si quid impro-
barit, vita. Attentus illum audi: verba eius: for-
mulas dicendi, sententias annota, & imitatione
te similem ipsius, quoad facere poteris, effinge:
quod praeceptor quum videbit, dabit vicissim
operam, ne tu aliquid ex se possis accipere, quod
imitatione sit indignum.

¶ Condiscipuli.

Condiscipulos fratrum loco habē: geniti enim
estis ab eodem magistro velut patre, & coniuncti
sacris literarum non minore vinculo, quā sangui-
nis: ideo illis nō minus bene cupias, quā fra-
tribus. Si quis eorum est te doctior, ne oderis eū
hac

De ratione studij puerilis, Epist. II.

hac causa, sed faue ingenio: & contende, vt doc-
trina & virtute sis par, etiam superes, quo simi-
lis tibi contingat fauor.

¶ Certatio.

Cum melioribus aut sapientioribus tene certes
inuidia aut malevolentia, sed virtute, probitate
studio. Imperitiores tene despice, potius adiuua
& erige, vt valeant ascendere: neq; nimis peior eris
aut imperitior, si alios habueris tibi pares: sed
melior, si opera tua illi eo euaserint. Quod si om-
nes fuerint imperiti, nemo erit qui intelligat, ac
proinde admiretur bona tua: pulchrum est profe-
cto certare cum bonis, pulcherrimū eos vincere,
recte quidem & per virtutem, extra dolum omnē.

¶ Annotationes.

Compones tibi librum chartae purae iustae ma-
gnitudinis, quē in certos locos ac velut nidōs par-
tieris: in vno eorū annotabis vocabula vsus quo-
tidiani, velut animi, corporis, actionum nostras-
rum, ludorū, vestium, temporū, habitaculorum,
ciborum: in altero vocabula rara, exquisita: in al-
lio idiomatica & formulas loquendi, vel quas pau-
ci intelligunt, vel quibus crebro est vtendū: in alio
sententias: in alio festiue, in alio argute dicta: in
alio prouerbia: in alio scriptorū difficiles locos,

IO. LODO. VIVIS.

Et quæ alia tibi aut institutori tuo videbuntur: sicq; hæc omnia habebis annotata & digesta, ne solus sciat liber: tibi legenda, relegenda, memoria mandanda atq; insigenda sunt, ut non minus scripta gestes in pectore, quàm in libro: & occurrant, quoties erit opus: parum enim prodest libros habere eruditos, si pectus habeas rude.

¶ Diligentia scribendi.

Cura ut manu sis ad scribendum exercitatus. nec unquã ad audiendũ institutorẽ accedas, penna & charta inermis, ne quod preteruolet verbum elegans, aut rarũ, aut necessariũ, vel formula loquẽs di lepida aut exculta, vel graue & sapiẽs dictũ, quod nõ subito exceptum in tuos thesauros referas: sic tibi brebi tempore maximas eruditionis diuitias paraturus.

¶ Lectio.

Nec librum vllum legas, quin eadem excerpas, quæ de sermone præceptoris dixi. Nihil unquam legito animo peregrinante, & alijs rebus intẽto: totus in lectione esto: in qua tria sunt animaduertenda, verba formulæ loquendi, & sensa: ut diligenter consyderes, quibus utatur verbis ad res de quibus tractat, explicãdas, quibus idiomaticis, quibus loquẽdi formis. Tũ res ipsæ sunt spectandæ, qd sibi velint ea, de quibus loquantur: in singulis horum

De ratione studij puerilis. Epist. II.

horum est, quod signes, est quod teneas, est quod in vsum tuũ veritas: adsit semper penna & charta: quæ miraberis, quæ te delectabunt, insignias aliqua notula: itidem & quæ te remorabuntur, vè a magistro vel etiam condiscipulo sciscitare.

¶ Interrogatio.

Nec pudeat rogare, quæ nescis: neq; enim hoc est turpe, sed ignoratio turpis est: nec velis persuadesse alijs te scire, quod ignoras: te ipsum fallēs, non alios, & deprehensus in ignorantia rideberis.

¶ Emendatio.

Quæ reprehensa aut emendata, non solum in te, sed in alijs esse videris, cura ne cecidant, tum ne ipse bis de eadem re sis corrigendus, tum ut aliena errata in vtilitatem tuam veritas, sapiẽs enim ex alienis erratis vitam emendat suam,

¶ Sermo.

Ut audieris de ictos loquentes, aut legeris apud scriptores latinos, sic ipse loquere: verba quæ habebis suspecta, siue loquẽdo, siue scribẽdo fugito: ni prius sciscitatus sis ab institutore, quæ sunt latina: cum ijs qui imperite loquũtur latine, quorum sermo potest tuum corrumpere, malis Britannice, aut alia quavis loqui lingua, in qua non sit idem periculi: versare libens cum prudenter facundis

IO. LODO. VIVIS.

facundis: nullum est oblectamentum maius, quam
eos audire, qui gestant lingua morbis omnibus
aninii præsentanea medicamenta.

¶ Stylus.

Exercendus crebro stylus optimus magister atq;
effector dicendi, & initio quidem non solum vo-
cabulis vteris ex autoritatibus desumptis, sed etiã
sententiolis ex illis decerptis, apte tamen compo-
sitis, ut magna ex parte alienum sit scriptum,
sensim admiscebis tua, donec crescente cum æta-
te eruditione, fias omnino tuus. Primum scribes
pauca & accurate, ut spectes potius nō quā multa,
sed quā bona: nam accedente usu curam reti-
nebis, & pròpitudine ac facilitas exercitatione pa-
rabitur, ita simul & optime scribes & facillime.

¶ Autores.

Interea dum tu per ætatē iudicare de autoribus
non potes, hos tibi censeo, & ad locupletandam
linguā, & ad variarū rerū cognitionē in primis
tenendos: Ad quotidianum sermonē multū con-
fert Terentius, quo multum Cicero utebatur, &
cuius fabulas propter leporem & festiuitatem
orationis scriptas à nobiliss. Romano fuisse mul-
ti crediderunt. Ciceronis quoq; epistolæ familia-
res, sed imprimis ad Atticum, multum erudire,

De ratione Studij puerilis. Epist. II.

de expeditum reddere sermonis usum possunt: nā
in illis est sermo ille purus & simplex, quo Cice-
ro cum vxore, cum liberis, cum seruis, cum ami-
cis, in triclinio, in balneo, in lecto, in hortis uteba-
tur. Sunt & familiaria colloquia ab Erasmo con-
scripta, quæ non modo vilitatem, sed voluptas-
tem quoq; habent haud sane exiguā, ut est vir ille
ex cultro & urbano ingenio. Epistolæ Plinij ius-
tioris plurimas suppeditare sententias possunt,
cuiuscunq; generis epistolæ scripturus quis sit,
quæ propemodū composite in hoc videtur ab au-
tore: nam ut res gestas paucas admodum narrat,
quod Cicero fecit: diuersa enim illis fuerunt tem-
pora, delicias tantum sententiarum continent, ac
velut gemmulas, quibus epistolæ ornari possint.
Eodem fere spectant epistolæ politiani, nisi quod
interdum nimia cura facte sunt paulo duriores;
dum scrip- tor dat operam, ne nihil sit non expoli-
tissimum, nec vult vllum bonum verbum perdere:
quæ anxietas non magnopere epistolarem dictid-
nem decet. Sunt epistolæ Philelphi, quæ plus ha-
bent verborum, quā gratiæ: & Calentij lusus,
si cui vacat Sidonium Apollinarem legere, eidē
legantur & Apulei Asinus, & Florida.

¶ Historia.

IO. LODO. VIVIS

Historiæ quoque instruere possunt linguam, ut Liuius, in quo est dulcissima facundia, et sicut Hieronymus inquit, lacteus eloquentiæ fons: et Suetonii, in quo mirabilis dicendi proprietas astricta illa, et quæ plus habeat neruorum quam corporis. Cornelio Tacito non parum adiuvaremur, si integer ad nos et emendatus pervenisset, sed qualiscumque est, vehementer prodest. In Cæsarij commentarijs ostenditur castitas illa sermonis latini, qui erat in prisca Romana nobilitate: nihil fingi potest tersius, expolitius, elatius: et hi quoque accurate cognoscendi magnopere linguam locupletabunt et propriore facient. Salustius rerum Romanarum florentissimus scriptor, ut inquit Tacitus, frequens est in manibus puerorum, sed mihi aptior videtur prouectioribus. inimitabilis est in illius scriptis gratia: quæ quotiescumque repetita nunquam tædium sui aut satietatem lectori adferant.

Scriptores agrigationum.

Cato, Varro, Columella, Palladius, Plinius, et Architectus Vitruvius variarum rerum suggerunt vocabula, qui diligenter legendi sunt, et verba cum rebus conferenda, ne quid pro diuerso usurpemus. Plinius tam varius est quam ipsa rerum natura quam tractat, magnæ illi verborum diuitiæ, magne

De ratione studij puerilis. Epist. II.

generum. Vitruvius haud pauca suppeditaret si res illius tempore mutata non tantam illi obscuritatem attulissent.

Poeta.

Poetae sunt quoque attingendi partim animi gratia: nam leuant saepe numero tedium negotiorum: saepe etiam lectionis solutæ orationis, et illa alternatio carminis prosæque diutius intentionem animi in studijs detinet. Ad hoc scatunt recoditis vocabulis, et figuris omnis generis, quibus etiam communis sermo plenus est: sunt in inuentione sublimes, iucundi, acres, graves, faciles: in verbis suaves, lepidi, festiui: rapiunt in affectus omnes, prout cuiuscumque est argumentum. Vergilius ponitur primus merito mea sententia, propter gravitatem et sententias: huic Horatius adiungitur carmine excultus, verbis propius et sapienter plerumque precipiens. Silius multum habet diligentia. Ex Latinis tragicis solus ad nostram ætatem pervenit Seneca, sed omnes et verborum maiestate et argumentorum viribus et sententiarum pondere ac numero vincit meo quidem iudicio Lucanus. Legendi et poetae nostræ pietatis. Prudentius, Prosper, Paulinus, Sedulius. Iuvenius et arator: qui quam habeant res altissimas. et humano generi salutes, non omnino sunt in verbis

IO. LODO. VIVIS

rudes, aut contemnendi: multa habent quibus elegātia & venustate carminis certent cum antiquis nonnulla quibus etiam eos vincant.

Grammatici.

In his omnibus autoribus animaduertes, quæ admodum formulæ grāmaticæ seruetur, quæ admodum negligantur: nam in multis varius & multiformis vsus in normas & præcepta concludi non potuit: sequendus tamē potius quæ ars, quæ est vsu constituta, non e contrario. Neque verò despicienda est idcirco ars, modo ne sit superstitiose anxia: formulis enim est hoc tempore opus, quā populū non habemus: & eruenda sunt ex scriptoribus omnia: alioqui cum non succurreret ex his loquendi ratio, ut solocissimus, necesse erit, ut etiā maxime succurrat: nam alia dicenda sunt, & alijs de rebus: quid quod nec tunc quidem canonibus caruerunt, quā esset in Latīo & Græcia eadē populi totius, quæ eruditorū lingua: scripsere artē cōplures, sed vnus aut ad summū alter eligendus, Perotus, aut Aldus, Nebrissiensis, Mancinellus, Sulpitius, Melanchthō, Niniuita: versandus diligenter Valla in elegantijs, immodice quidem ille superstitiosus, sed ad redendos cauciores aptissimus.

Interpretes.

Eget

De ratione studij puerilis. Epist. II.

Eget ista tua ætas etiam adultior interpretibus autorum: nam multa sunt in scriptoribus difficulta, quæ tu vix tandem molestissimo labore assequeris: illi rem totam explanant magno compendio temporis & operæ, maioreque utilitate & auscultu eruditionis in quo numero sint veteres: Scruuius in vergilium, Donatus in Terentium, Acro & Porphyrio in Horatium: ex recentibus nonnulli. Vocabularia eodem loco haberi possunt, quæ velim tibi semper dum studes, præsto esse, ut illa sub inde consulas, si quid dubitas: magna partis huius laboramus in Latinis literis inopia: nam eruditiss. illi Varro, Festus, Marcellus, & difficultiores sunt quā ut à mediocriter doctis intelligantur, & non omnia tradūt, quibus est nobis opus: quæ vero terunt omnes Cornucopiæ Peroti, & opus Calepini, nec satis plena sūt, & docta parū, nec quibus tuto fidatur: præstitit quod potuit Perotus, nec omnino cōtēnendū, quod reliquit. Calepinus vero cornu exhaustor accessit ad alios docēdos, quā ipse potius egeret doctore: sed interea ut dum erit istis, donec existat aliquis, qui banc lite rarū partē feliciter orbi tradat. Budæus in annotationibus, Padeletarū, & Asse plurima eruit altiss. tenebris obruta, & doctis quoque ignorata aperit.

L iij

attulit

IO. LODO. VIVIS.

attulitq; renascētib. literis ingentē opem, Legendi sunt ipsi tibi per te autores, nec expectādū dū oīa preceptor explanauerit, aliquid nihil unquā intelleges sine praelegēte & interprete: ita qū parabitur copiosa illa rerū & verborū supellex, querēda ex plurimis variā rerū scriptorib. ex intelligētia vnius aut alterius autoris, quē institutor enarrarit adhibito nō segni & inerti studio: multi sunt alij cognoscēdi: verba eadē sunt in omnibus & loquēdi formulae, quibus rerū intellectio cōtegatur, ut nullus sit liber, qui probe intellectus non sit ad alios cōplures intelligendos magister, ad bibebatur mō iudiciū, & audita presentib. cōferatur nec de nibilo est quod dicitur, libro librū aperiri,

¶ Græca litera, ¶ Prolatio sonorum.

Græcas literas Quintilianus simul & pariter disci cum Latinis posse putat.

Primum soni literarū diligēter animaduertendi sunt, & quantum fieri poterit, integre ac perfecte exprimēdi: non enim maior labor est bene addiscere prima quā male, quum sit tanto fructus vberior. Observabis quāmodū periti proferant, & eos imitabere: necesse est enim aut par aut certe nō ab similib. illorū euadas: ad quorū te exēplar cōponis: in vsū recte proferendi cōscripte sunt a Hierony,

De ratione studij puerilis. Epist. II.

rony, Aleandro tabellæ eruditæ: cauendū tamen ne sic assuescas Græcæ pronuntiationi, ut latina illo more proferas: neu accentuum rationes confundas, quia sunt in illis linguis diuersi, Græcus fere ultimam sctat syllabā Latinus penultimā;

¶ Inflexiones.

Tū ad inflexiōes noīm & verborū venietur, quas memoriæ penitus infiges, ne illarū ignoratio cogat te in altiorib. hæere ac resistere. Habes Theodori Gazæ duos primos libros, q̄ ea de re magno cōpendio & arte præcipiūt: dehinc accentuū & orthographiæ formulas, quæ implevisq; cōiunctæ sunt, precipies collectas ex. 3. Theod. Gazæ: nō tum illud volumē legēdū habeas molestū & frugis plerisq; in locis exiguæ: sufficient in hoc tempus, quæ sunt illinc ab Oecolampadio decerpta;

¶ Prima exercitacio lectionis autorum.

Hic iam proderit vocabulorū gratia scriptores aliquod prælegente institutore tuo audire, eosq; maxime faciles & apertos, cuiusmodi sunt dialogi aliq. Luciani: præsertim ij q̄ res candidas non nigrāt, & oratiūcula Isocratis, Platonis, & quorundā aliorū epistolæ, & Aesopi fabellæ, in quibus animaduertes primū quibus verbis vtantur, ad exprimendā rem: tū quomodo inflectant,

M iiii

CSyn

IO. LODO. VIVIS.

CSyntaxis.

Simplicia vocabula in sermonē cōiungenda sunt: de cōstructione plura sūt a latinis scripta, q̄z a gr̄cis. Gaza in. 4. li. difficillime precipit atq; obscuris sine secutus Apolloniū, & ipsū in primis tenebris cōsū. Lascaris conatus est reducere verba Gr̄eca ad quinq; illa genera & formulas verborū latino rū prolixē & parū apte: prestabit ex autorum lectione formulas loquēdi gr̄ecas observare, & potissimū quēadmodū idiomata sermonū Gr̄eci & Latini inter se differant.

Clectio

Initio censeo legendos oratores Isocratē, Demosthenē, Lysia, Aeschinē, Aristidē, & partē Luciani. Hinc Philosophos Platonē, Aristotē, Xenophontē, Theophrastū. Tum ferreos, Thucydem ac Plutarchum: si quos prius latine cognoveras, hos primos etiam leges, quo prōptior sit verborū ex sententia intellectus. Poetas priusquā attingas, leges de dialectis Gr̄cis Apollonium aut Ioannē gr̄maticum: tum facillimē & maxime Attici initio versandi, qualis est Aristophanes. Post Homerus fons reliquorū. Tum Euripides, & Sophocles. Aderit lexicon. Suidas puta. aut Hesychius: sed & Gr̄co Latinum expedire habere, quo apertius interdum fiat, quod Gr̄ce ab

Deratione studij puerilis. Epist. II.
ce ab illis explicatum non satis intelliges.

CInterpretationes.

Conferes Gr̄eca cum interpretationibus latinis initio si qua sunt ad verbū versat ut fabelle Aesopi. Tabula Cebetis, & fere dialogi Luciani, quos Erasmus transtulit, & Morus: hinc iam illi inspicendi, qui verbis sunt vsi arbitrato suo, sententia auctori servata, quem interpretabantur, velut Thucydides & Herodotus, quos fecit latinos Laurentius Valla: sed ante alios oēs Herodiamus Politiani, & aliquod Plutarchi opuscula a budeo versa. Hermolaus in trāssendo Themistio calore iuuenili & sui ostentandi cupiditate longissime abreptus est. Princeps interpretum consensu omnium est Theodorus Gaza in libris de animalibus & problematis Aristotelis, & de stirpibus Theophrasti, siue decore atq; elegantia interpretationis, siue copia latina, qua certavit cum gr̄ca, siue felici audacia fingendis ad analogiam vocabulis, quibus carebāt latini, ut cōmodius gr̄ca redderet.

CFructus gr̄citatis.

Nactō peritiā gr̄cae linguae patēt fontes omnium disciplinarū, quae a gr̄cis manarūt: adest & cognitio maximorū ingeniorū, quorū fuit sēper gr̄cia ferocissima, tum copia latini sermonis intrinsecus.

IO. LODO. VIVIS

Etior, & quia schemata figuraſq; dicendi & colo-
res argumentorum illinc petierūt latini homines
& quia quum vocabulum latinum ad rem notan-
dam non eſt ad manum, ex græco licet mutuari
agro copioſiſſ. Quin & latini ſcriptores poſt Ci-
ceronis tempora, ita vel ſtudioſi fuerūt græcæ lin-
guæ, vel oſtentatores, vt maximam partem idio-
matum illius in latinum tranſſuderint. Habes
mi Carole Montioi, quibus rebus adiuari
poſſe rudimenta ſtudioſorum tuorum exiſ-
timem: tu annitere, vt breui tempo-
re ipſe tibi magnus ſis moni-
tor, & ex primo illo bo-
norū genere, per-
ſeſe qui om-
nia
norunt.

VIVES RVFALDO SVO .S.

Vetoniū eſſe acephalū, vt Curtium,
vt aliquot orationes Ciceronis, vt nu-
per etiā Tacitū, duobus poſſimum
Argumentis colligitur, tum quod non
ſolet gētis ac familiæ prætermittere Cæſaris ci-
uius vitā exorditur: de Iulia nulla mētio, quum
ſit maxime illuſtris, & memoratu digna tum q;
in vetuſtis exemplaribus hoc habetur initium, Ana-
num agēs ſextū decimū, præmiſſo Cæſaris no-
mine vt appareat prius fuiſſe de illo locutū. Nos
igitur quādoquidē ſpes nō eſt, quod deſyderatur,
fore vt aliquādo exiſtat, ex veterū ſcriptorū le-
ctione, quantū industria ac ſtudio cōſequi potui-
mus, eum locū ſtudioſe inuenturi expleuimus: ſi
quādo id ipſum in lucē prodierit, q; Suetonius ſcri-
pſit, facilis erit tantuli mei laboris iactura. Sueto-
nii phraſim æmulatus ſum, & obſervationis dili-
gentiam: cui non ſatiſfecero, nē is baud magnum
acceperit damnum exigua chartulæ, & breuiſſimi
temporis, quod perdiderit noſtris legendis: ſi cui
placuerit, is ſatis hoc ipſo nobis præſtiterit: ſi
diſplicuerit, ab hoc veniā petimus audaciæ, Dicā-
mus tibi Hieronymus Ruſalde auditorū meorum
probiſſimo ac proinde chariſſimo. Vale,

Louanij. 1521.

ADDITA SVETONIO

in Vita C. Iulij. Cesaris per Viuē.

De gente Iulia.

Entē Iuliam pro indubitato credi-
ditur ab Iulio Aeneae filio manas-
se, qui Lauinio relicto Albam lō-
gam condidit, in qua & regnauit
eo mortuo, quū ad Ascanium La-
uiniae atq; Aeneae filium Latinum reddisset regnū
cura sacrorum ceremoniarumq; Latinae ac Troia-
nae gentis penes sobolem Iuli mansit, ex qua sunt
Iulij: hos cum alijs quibusdam nobilissimis La-
tij familijs Tullus Hostilius Romanus Rex post
quam Albam diruisset, Romam transtulit, ac in
patres cooprabat. Sero ad magistratus ac hono-
res emerferunt, nempe inter patritios maiorum
gentium fere postremi, anno. V. C. altero & tres-
centesimo Gn. Iulio. X. viro legibus scribendis
prioris eiusce magistratus lectione: omnis des-
binc generis honores & dignitates nacta
māsit in patriatu & ordine Senato-
rio, mediocribus opibus, nul-
lo insigniter prestans
ti viro, factisq;
praeclaris il-
lustrior.

Caesarum familia.

N Iulia gente familia fuit Caesarū,
qua ratione cognominis haut liquet
nec cui primum contigerit. Nam an-
te Caesarē dictatōrē patrēq; eius et
anū, Iulij Caesares fuerūt: ut illi qui punico bello
secūdo, à Senatu ad Crispinū consule de dictato-
re dicēdo missus est. Caesares vero cōsuevit Roma-
nus sermo cognominare eos, qui vel caeso matris
vtero, vel cū caesarie nascerētur, vel oculis essent
caesij. Addunt quidā de elephāto in Africa occi-
so, quē indigenae Caesarē vocēt, eāq; ob causā co-
gnomē hoc primū auo dictatoris cōtigisse: sed quī
haec tradūt infirme sūt auctoritatis, nēpe Sparta-
nus & Seruius: neq; em̄ sola illius progenies ex Iu-
lij: hoc cognomē habuit: sed alijs, & ante eū multi
& cū eo gentiles illius pleriq;. Cōsules ante dicta-
tōrē fuerūt Sextus Iulius Caesar cū. L. Martio phi-
lippo initio belli socialis: sequēti anno L. Caesar
cū Rutilio Lupo, nec ante hos clarus quisq; fuit
Caesarū aut summo magistratu Romae fūctus. Mul-
tis post annis cōsulatum ex eadē familiā adeptus
est. L. Caesar Sex. filius frater patruelis. L. Iulij
Caesaris qui dictatōrem progeniuit. Hic ad Pratu-
ram tamen peruenit. Pisis dum mane calcietur
extinctus nullo manifesto morbo.

Ortus Caesaris & educatio.

Natus fuit Caesar Romæ C. Marii
io & L. Valerio Flacco Coss. ad
iii. idus Quintileis: q̄ mensis post
eius mortē lege Antonia Iulius est
ea causa dictus: educatus apud Au
relia matre. C. Cotta filiam, & Iuliam amitani
Marii coniugem: unde illi patritio amor plebeiæ
factionis, & odium Syllæ. Litteras latinas græ
casq; tum & precepta dicendi edoctus est à M.
Antonio Gnipho: homine gallo, qui magno in
genio vir, ac singulari memoria, præterea moris
bus comis, & natura facilis, primo in ædibus L.
Caesaris patris græcā latināq; Grāmaticam &
Rhetoricē docuit, hinc in suis ipsius, multa discē
tium liberalitate consequutus, quū nunquā pas
cisceretur de mercede. Fuit Caesar admirabili do
cilitate, & ad dicendi facultatē appositus. Sermo
eius latinus excultus est domestica consuetudinē
ab Aurelia matre, quæ pure ac eleganter Roma
ne loquebatur, ut Mutiæ, Leliæ, Corneliæ, &
aliæ primariæ matronæ, in quarum fami
lijs insignes oratores extiterunt.

Louanij. 1521

Excussu Toleti apud Ioannē ab Aisla

Anno .M. D. LI.

